

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Lokalizace a přírodní podmínky	10
2. 1 Geomorfologie a základní vegetační poměry.....	10
2. 2 Geologie.....	10
2. 3 Hydrologické poměry.....	11
3. Doklady osídlení – dějiny archeologického výzkumu na Tuchlovicku.....	11
4. Tuchlovice „U potoka“	16
4. 1 Tuchlovický a Jalový potok – lokalita před jejím objevením	16
4. 2 Výzkum z roku 1966 (K. Motyková, V. Trnka).....	19
5. Výzkum z roku 1967 a 1968 (A. Knor, J. Zeman)	21
5. 1 Soupis nálezů a terénních situací	21
Sonda 1/67.....	22
Sonda 2/67.....	25
Sondy 3/67 a 4/67	28
Sonda 5/67.....	30
Sonda 6/67.....	38
Sonda 1/68.....	40
Sondy 2/68, 3/68, 4/68 a 5/68.....	45
Sonda 6/68.....	58
Sonda 7/68.....	61
5. 2. Rozbor nálezů a nálezových situací	64
5. 2. 1. Nálezy ze dřeva a organických hmot	64
5. 2. 2. Charakteristika souboru a prostorová distribuce nálezů	65
5. 2. 3. Druhové určení dřev	74

5. 3. Keramika	74
5. 3. 1. Charakteristika souboru a prostorová distribuce nálezů	74
5. 3. 2. Datování.....	76
5. 4. Ostatní nálezy	86
5. 5. Doklady nadzemních staveb - sonda 3 a 4/67	87
6. Závěr a perspektivy dalšího výzkumu.....	90
Prameny.....	95
Literatura	95
Ostatní zdroje	103

Souhrou náhodných okolností se mi v prosinci roku 2008 podařilo v archivu nálezových zpráv Archeologického ústavu v Praze otevřít nálezovou zprávu s názvem „Zpráva o výzkumu sídliště ze starší doby římské v Tuchlovicích, okr. Kladno“, podepsanou Jiřím Zemanem. V rámci inventarizace sbírek v Národním muzeu jsem zde hledal seznam nálezů ze starších výzkumů z Tuchlovic. Objevení této složky mne již svým nadpisem a obsáhlostí zaujalo; už ze svého dřívějšího zájmu o sídliště z doby římské jsem jméno této obce znal jako významnou lokalitu. Již na začátku padesátých let zde Radomír Pleiner zkoumal dodnes v mnoha ohledech jedinečné sídliště z mladší doby římské a z doby stěhování národů s četnými doklady železářské aktivity. Jednalo se o jeden z prvních větších, moderně vedených výzkumů sídliště z doby římské u nás. V roce 1966 pak na katastru této obce Karla Motyková objevila a do archeologické literatury uvedla sídliště ze starší doby římské s unikátními zachovalými nálezy z organických hmot. Na konec svého článku, publikovaného v Památkách archeologických 61, přidala drobnou poznámku, že ve výzkumu pokračoval Archeologický ústav ještě v letech 1967 a 1968 pod vedením J. Zemana a A. Knora. Výsledky tohoto výzkumu, který si kladl za cíl objasnit celou mimořádnou situaci, byly zpracovány do podoby velice kvalitní nálezové zprávy. Když jsem v ní poprvé listoval, byl jsem velice překvapen, jaké vynikající situace a nálezy jsou v ní prezentovány. Jelikož jsem tou dobou hledal téma pro svou diplomovou práci, nabízela se možnost využít tohoto archivního „nálezu“ jako podkladu pro zamýšlenou práci se zaměřením na problematiku osídlení v době okolo zlomu letopočtu.

S milým svolením Jiřího Zemana se tak nakonec skutečně stalo.

1. Úvod

V předkládané práci jsou shrnuty a analyzovány výsledky archeologických výzkumů provedených A. Knorem a J. Zemanem v letech 1967 až 1968 ve východní části katastru obce Tuchlovice, okr. Kladno. V červenci roku 1966 zde K. Motyková při rozsáhlých úpravách terénu zdokumentovala pozůstatky sídliště ze starší doby římské. Ihned po ohledání situace však bylo zřejmé, že se nejedná o běžné sídliště, nýbrž o velice vzácnou lokalitu, kde se díky příhodným přírodním podmínkám zachovaly nejen běžné nálezy jako např. keramika a kosti, ale i nálezy z organických hmot, jmenovitě především ze dřeva.

Výzkum z roku 1966 měl charakter spíše zjišťovacího a záchranného výzkumu. Na vybraných místech byla dokumentována situace ve stěnách nově budované odvodňovací strouhy, která měla odvodnit dlouhodobě zamokřenou oblast poblíž soutoku Mlýnského, Jalového a Loděnického potoka. V šesti menších sondách se podařilo zdokumentovat zbytky sídliště ze starší doby římské a získat tak první cenné poznatky o této mimořádné lokalitě. K výzkumu byla vypracována nálezová zpráva a záhy byl též otisknut článek na stránkách Památek archeologických¹.

Vzhledem k mimořádnosti objevu bylo rozhodnuto pokračovat ve výzkumu dále. V roce 1967 se výzkumu ujal A. Knor, v roce 1968 pak i J. Zeman, který pak tyto dvě sezóny zpracoval do podoby nálezové zprávy, uložené v archivu nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR pod č. j. 8193/79.

Všechny zde provedené výzkumy narazily na poměrně komplikovanou situaci, kdy se pod mocnými vrstvami sedimentů různého původu a charakteru nacházely zbytky sídliště ze starší doby římské s již zmiňovanými nálezy z organických hmot. Vlastní horizont sídliště ležel pod průměrně 2 – 3 metry silnými těžkými nivními sedimenty, které bylo třeba ručně odstranit. Výzkum na řadě míst též komplikoval fakt, že ve spodních vrstvách již vystupovala spodní voda a bylo nutno pracovat v dosti obtížných podmínkách. Přesto se podél nově zbudovaného koryta potoka, dnes nazývaného Tuchlovický potok, podařilo celkově prozkoumat plochu cca 286 m² v délce 357,5 m a z výzkumu poříditi velice kvalitní dokumentaci, umožňující nejmodernější digitální zpracování a vyhodnocení. Vzhledem

¹ K. Motyková – Šneidrová 1970

k tomu je možné výsledky zde provedených výzkumů odborně publikovat a v budoucnu na ně bez potíží navázat.

Konkrétní popis k výzkumným sezónám je k dispozici v jednotlivých níže uvedených kapitolách. Materiál, digitalizovaná dokumentace jednotlivých sond a celkové situace jsou prezentovány především z nepublikovaných sezón 1967 a 1968, které tvoří základní kostru této práce.

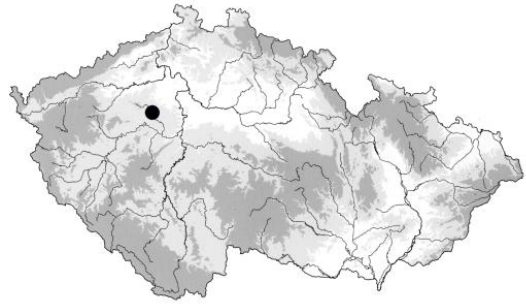
Pokud není uvedeno jinak, tak podkladový materiál pro plány a kresby pochází z nálezové zprávy č. j. 8193/79: *Zpráva o výzkumu sídliště ze starší doby římské v Tuchlovicích, okr. Kladno* (J. Zeman). Digitalizace plánů, jejich složení a propojení s geografickým dílem základní mapy 1:10 000 bylo provedeno autorem pomocí GIS aplikace *Quantum GIS, verze 1.0.2* (volně šiřitelná licence). Podklady geografické, tj. základní mapa 1:10 000 a výřez z digitálního geografického modelu území České republiky ZABAGED®, byly autorovi pro účely diplomové práce poskytnuty zdarma Českým úřadem zeměměřičským a katastrálním.

Vzhledem k tomu, že na lokalitě byly objeveny nálezy z organických hmot ve velmi dobrém stupni zachování, byl projekt diplomové práce zařazen v letech 2008 – 2010 do projektu Grantové agentury UK č. 107108, smlouva č. 3071/2008 s názvem „*Oděv a textilní produkce v době římské a v době stěhování národů v českých zemích*“ (hlavní řešitelka Mgr. Kristýna Urbanová). Nejdůležitějším úkolem diplomového projektu bylo ověření stavu dochování organických hmot na lokalitě Tuchlovice „U potoka“. Díky této spolupráci byly pořízeny vzorky pro paleoenvironmentální analýzy, jejichž vyhodnocení, financované z prostředků výše uvedeného grantového projektu, je součástí *expertních studií* v přílohách této práce (viz studie P. Pokorného a I. Světlíka).

S podporou výzkumného záměru MSM č. 0021620827 „*České země uprostřed Evropy v minulosti a dnes*“ bylo provedeno dendrochronologické datování některých vybraných nálezů dřev, získaných archeologickým výzkumem z let 1967 a 1968. Výsledná zpráva, jejímž autorem je T. Kyncl, je stejně jako obě předchozí přírodovědné analýzy dostupná v sekci *expertní studie*.

2. Lokalizace a přírodní podmínky

Obec Tuchlovice se nachází v okrese Kladno v severozápadní části střečeského kraje. Lokalita ze starší doby římské, které bude v práci věnována zvláštní pozornost, se leží po pravé straně silnice, vedoucí z Tuchlovic do Srb. Výzkum byl ve všech sezónách zaměřen na průkop odvodňovací strouhy vzniklé v únoru roku 1966.

Obr. 1: Lokalizace sledovaného území na mapě ČR

2. 1 Geomorfologie a základní vegetační poměry

Oblast se dle Zeměpisného lexikonu ČR (*Demek – Mackovčín 2006*) nachází v Loděnické pahorkatině patřící do Křivoklátské vrchoviny Poberounské soustavy České vysočiny. Obecně je Loděnická pahorkatina erozně denundační georeliéf rozčleněný hlubokým údolím Loděnice. Území je z 60% zalesněno smrkovými a borovými porosty s modřínem, doubravami, dubohabřinami, bučinami a smíšenými borovo-dubovými lesy. Z oblasti našeho zájmu je zde zmíněna přírodní rezervace Záplavy (pobřežní mokřady) a poddolované území Turyňského rybníka.

2. 2 Geologie

Podle základní geologické mapy ČR, list 12-14 a 12-23, lze sestavit následující obraz: v bezprostředním okolí lokality se nachází především sprašové podloží, které je na západě v prostoru obce Tuchlovice vystřídáno pestrým pokryvem tvořeným pískovci, slepenci, prachovci, jílovci, uhlím, brekcií, tufem a tufitem paleozoického stáří (svrchní karbon a perm).

Jelikož ze sídlišť v probírané oblasti pochází nálezy výrobních zařízení spojovaných s železářstvím i nálezy železářských strusek a rud, je vhodné zmínit dostupnost železa v neblížším okolí. Potenciální druhy železných rud využitelné v širší oblasti Kladenska poprvé zmiňují *R. Pleiner* a *M. Princ (1984)*. V souvislosti s pravěkým využitím jmenují především siderit, pelosiderit, železivec a zvětralé druhy rud. Naposled, a zatím též nejobsáhleji, výskyt rud a jejich využitelnost v pravěkém hutnictví zpracoval *M. Malkovský* v práci *N. Venclové (2001, 123 – 126)*. Téměř úplně vylučuje využití limonitových goethitových konkrécií pro jejich nedostatečné množství zastoupení v bělohorském souvrství spodního turonu. Z

důvodů velice nízkého výskytu krystalických sideritů v oblasti Kladenska, Slánska a Rakovnicka ani jim nepřikládá zásadní význam. Pro malý obsah železa (do 10%) a jejich nepravidelný výskyt v krajině též vylučuje užití železitých pískovců – železinců. Jako železné rudy byly dle autorova názoru v době laténské v loděnickém regionu používány výhradně pelosideritové konkrece, bohatě se vyskytující v uhelných slojích kounovského souslojí. Upozorňuje též na jejich nápadný tvar a snadnou rozeznatelnost. Stejnou situaci můžeme patrně bez obtíží předpokládat i v době římské.

2. 3 Hydrologické poměry

Pomyslnou osu území ve směru východ – západ tvoří Tuchlovický potok. Na svém horním toku, cca 3,5 km výše proti proudu, potok protéká územím s výskytem rašeliny s hlavním rozptylem okolo obce Vašírov, okr. Kladno². Na západ od obce se Tuchlovický potok stéká s potokem Zámeckým, tekoucím od jihu od obce Lány. Na východě území se pak Tuchlovický potok vlévá do potoka Loděnického, který přitéká od severu. Společně pak protékají Turyňským rybníkem, který se rozprostírá mezi obcemi Srby a Kamenné Žehrovice ve směru sever - jih. Vodní plocha má rozlohu 43 ha (Vlček 1984, 278). Přibližně rovnoběžně s Tuchlovickým potokem do Turyňského rybníka vtéká bezejmenný potok v jihovýchodní části sledovaného území. V terénu a na mapách jsou stále patrné i staré, již zaniklé vodoteče. Jedná se především o bývalý Jalový potok a náhon již nefungujícího mlýna, jehož budova stojí na východ od obce na adrese Tuchlovice, Zemědělců čp. 16. Již podle I. vojenského mapování z let 1764 - 1768 byl napájen proudem z Jalového, dnes Tuchlovického potoka.

3. Doklady osídlení – dějiny archeologického výzkumu na Tuchlovicku

Na katastru obce Tuchlovice se nachází řada dokladů osídlení z různých pravěkých období. Z mladší doby kamenné pochází sídliště zkoumané v roce 1955 K. Motykovou – Šneidrovou na katastrálním čísle 1607 - 1608³. Z doby bronzové pochází jeden ze vzácných dokladů zahloubeného objektu mohylové kultury střední doby bronzové, při jehož výzkumu byl nalezen kromě běžných nálezů i zlomek pískovcového kadlubu na odlévání žebrovaného náramku se zesílenými konci⁴.

² Viz geologická mapa ČR 1:50 000, list 12 – 14.

³ Nálezová zpráva v archivu NZ Archeologického ústavu v Praze, č. j. 1274/55.

⁴ Moucha – Trnka 1959

Z pozdní doby halštatské až časně laténské pochází nálezy získané K. Motykovou – Šneidrovou a V. Trnkou roku 1966 při záchranném výzkumu na parc. č. 2280, 2274 a 2273 (obr. 2 : 1). Hloubení odvodňovací strouhy v trvale zamokřených lukách porušilo řadu objektů a vrstev s nálezy především ze starší doby římské (viz dále), ale také ze zmíněného období⁵. Konkrétně byla v odhalených profilech zjištěna kulturní vrstva a blíže neidentifikovatelný zahloubený objekt. Mezi nálezy převládá keramika, zvláštní nález představuje železná sekera s ulomenou tulejí a kruhový výřez z lignitu. Posledně jmenovaný nález, bezpečně mladšího původu, byl získán V. Trnkou při povrchovém sběru v okolních polích.

Část sídliště z doby laténské se podařilo v roce 1953 prozkoumat opět K. Motykové na západním okraji obce⁶ (obr. 2 : 2). Při plošném odkryvu o rozsahu 1,8 ha se podařilo zdokumentovat pozůstatky nadzemní stavby o rozměrech 13,5 x 10,2 m, tři zahloubené chaty, sídlištní jámy a žlab. V literatuře bývají zde nalezené struktury interpretovány jako dvorec⁷. Z movitých nálezů je možné jmenovat hutnickou strusku, keramiku, polotovar švartnového kruhu, bronzovou sponu, přesleny a zvířecí a lidské kosti. Patrně nepozoruhodnější nález představuje nález odlévacích kadlubů s důlky, o kterých se již delší dobu uvažuje, že mohly sloužit jako destičky určené k odlévání mincovních střížků⁸. Sídliště je nejčastěji datováno do stupňů LT B1 – B2 (*Šneidrová 1955*, 193 – 194; *Venclová 2001*, 46, 48, 50; *Venclová ed. 2008*, 19). K. Motyková již při prvotní publikaci výzkumu podotkla, že osídlení má velice pravděpodobně více fází. Dokládají to jak některá stratigrafická pozorování, tak nálezy charakteristické pro pozdně halštatské až časně laténské období, ale i nálezy na kruhu vyráběné keramiky a švartny, charakteristické již slovy autorky pro střední dobu laténskou. N. Venclová při zpracování loděnického regionu v době laténské materiál nerevidovala. Při datování do stupňů LT B1 a LT B2 se opírá o původní datování K. Motykové – Šneidrové a o nález fragmentu spony, který datuje do LT B2 (*Venclová 2001*, 46, 48). Soubor je tedy datovaný do období, ze kterého jinak pochází minimum sídlištních nálezů, tudíž je velmi nelehké hledat k nálezům analogie a srovnání. Situace je nadále komplikována tím, že materiál je publikován pouze výběrově, nikoli v celku. Vzhledem ke stavu bádání o

⁵ *Motyková – Šneidrová 1969*

⁶ *Šneidrová 1955; Motyková 1993; Venclová 2001*

⁷ *Drda – Rybová 1998*, 118 – 119; *Venclová (ed.) 2008*, 33

⁸ K tomu naposled *Motyková 1993*, 310 – 311, fig. 2: 1-3

keramice a sídlišťích doby laténské v době objevu (50. léta) a závažnosti otázek, které lokalita k sobě váže, je patrné, že revize materiálu i lokality by přinesla nové a zajímavé poznatky⁹.

Další nálezy z doby laténské představují kostrové hroby s nálezy bronzových předmětů v místech bývalé Salačovy cihelny, katastrální č. 1245/1 (obr. 2 : 3). Hroby byly vybrány amatéry bez přítomnosti archeologů, teprve později byly nálezy z nich odkoupeny Národním muzeem¹⁰. Předměty z hrobů lze datovat do 4. – 3. století př. n. l., lze je tedy považovat za současné s výše uvedeným sídlištěm. Z povrchových sběrů jsou na katastru Tuchlovic známy další dvě polohy, které vydaly nálezy zařaditelné do doby laténské. První poloha se nachází na západním svahu jihozápadně od Tuchlovic (obr. 2 : 4). V místech kat. č. 1080 (poloha „Na stráži“) bylo nalezeno mimořádné množství železářské strusky (v literatuře můžeme najít údaje o čtvrt tuně), keramika a drtidlo¹¹. Další poloha, odkud ze sběru pochází keramika a opracované kusy švartny z doby laténské, se nachází východně od Tuchlovic na levém břehu bezejmenného potoka¹² (obr. 2 : 5). Na severozápadním okraji sledovaného území se nachází další poloha známá díky povrchovým sběrům (obr. 2 : 10). V písčinně při severní straně stochovského hřbitova byla nalezena keramika a švartnová industrie. Nálezy jsou datovány opět do doby laténské (LT B2 – D)¹³.

Dvě polohy zjištěné náhodně či povrchovými sběry uvádí K. Motyková ve své práci o počátcích doby římské v Čechách a publikaci výzkumné sezóny z roku 1966¹⁴ (obr. 2 : 7, 8). Velice zajímavá - avšak stěží ověřitelná - je informace V. Trnky o nálezů žárových hrobů s bronzovými milodary z doby římské v písčinně poblíž dolu Nejedlý (dříve Vaňkův důl, zde obr. 2 : 7). Pokud by se skutečně jednalo o hroby z doby římské, daly by se dobře přiřadit k prokázaným soudobým sídlištěm (obr. 2 : 6, 9). Situaci by mohl pomoci ověřit další průzkum v písčinně i v depozitářích okolních muzeí.

⁹ K dějinám bádání o sídlištěch v době laténské viz *Salač 2005, Venclová ed. 2008, 12 – 14.*

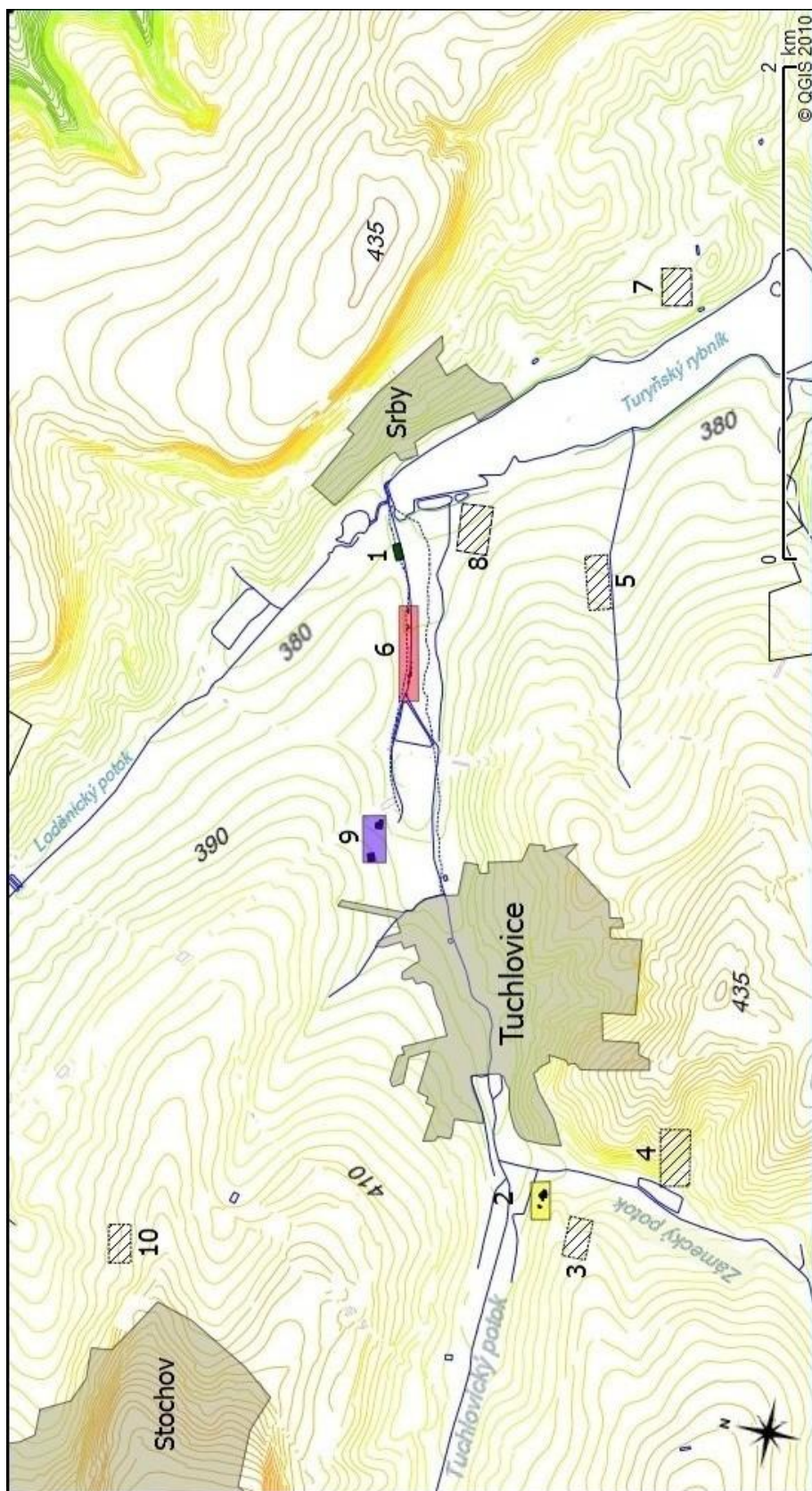
¹⁰ *Filip 1956, 385; Kruta 1979, 111*

¹¹ *Charvátová – Spurný – Venclová 1992, 212*

¹² Sběr provedl a informaci citované autorce poskytl J. Fenc. *Venclová 2001, 328, 346, lokalita č. 41.* Zde i s další literaturou a podrobnostmi.

¹³ *Venclová 2001, 380, lokalita č. 135.* Zde i s další literaturou a podrobnostmi.

¹⁴ *Motyková – Šneidrová 1963, 23, Abb. 2: 20 – 31, 62; 1970, 236 pozn. 3, obr. 1 : 2, 3*

Obr. 2: Doklady osídlení v době halštatské (zelená), laténské (žlutá) a v době římské (starší d. ř. červeně, mladší d. ř. modře). 1, 2, 6, 9: komponenty, získané tradičními podpovrchovými výzkumy. Plochy 3 – 5, 7, 8, 10: doklady osídlení získané povrchovými sběry či staršími výzkumy bez dokumentace. Tečkovaně vyznačeny zaniklé toky Jalového potoka a mlýnského náhonu. Pozn.: plošný výměr jednotlivých poloh je pouze orientační a neodpovídá přesným rozměrům. Blíže o jednotlivých polohách viz text.

Sídliště ze starší doby římské zachycené při vyhloubení odvodňovací strouhy mezi obcemi Tuchlovice a Srby (obr. 2 : 6) bude předmětem samostatných kapitol v této práci, zde proto nebude blíže popisováno.

Na severovýchodním kraji Tuchlovic severozápadně od Tuchlovického mlýna (obr. 2 : 9) vedl v roce 1953 a 1954 R. Pleiner výzkum sídliště z mladší a pozdní doby římské¹⁵. Poměrně rozsáhlý plošný odkryv (cca 1,7 ha) přinesl v Čechách pro mladší dobu římskou unikátní obraz sídliště s nadzemními stavbami a doloženým příslušejícím výrobním areálem. Dokumentovány byly tři větší nadzemní kúlové stavby, pět jam a řada kúlových jamek. Patrně na okraji sídliště se nacházelo 8 dmychacích pecí s vertikálními šachtami a 7 vyhřívacích výhni. Z výzkumu pochází kromě běžných nálezů i dva zlomky glazovaného mortaria a šedé na kruhu vyráběné keramiky. Zajímavé je též prostorové pozorování. Sídliště se nacházelo o cca 12 m výše, než byla zjištěná úroveň terénu sídliště ze starší doby římské v poloze „U potoka“ (viz samostatná kapitola o této poloze).

Z uvedeného přehledu lze vidět, že sledovaná oblast je prokazatelně osídlena v pozdní době halštatské a také ve starší a střední době laténské. Pro osídlení v pozdní době laténské chybí jednoznačné doklady. Vysvětlení je přirozeně několik. Předně se můžeme ohradit stavem výzkumu, jelikož některé polohy s osídlením v době laténské jsou známy pouze z amatérských sběrů. Druhá možnost je přijmout absenci pozdně laténského osídlení jako fakt. Přestože je argumentace neuspokojivým stavem výzkumu téměř za všech okolností neodmítnutelná, lze se ohradit podobným pozorováním N. Venclové, vycházejícím ze souhrnného zpracování severně přiléhajícího mikroregionu Loděnického potoka (*Venclová 2001*, 46 – 50). Nesporné doklady osídlení pochází ze starší doby římské, především z průběhu 1. století n. l. (*Motyková 1970* a následující kapitoly). Větší obtíže jsou při identifikaci nálezů zařaditelných jasně do 2. století. U některých nálezů z polohy „U Mlýna“ by patrně bylo možné uvažovat o takovém datování¹⁶, nicméně většina ostatních nálezů datuje počátek osídlení této polohy do stupně Ř C1 a Ř C2¹⁷. Jednoznačné hranice mezi

¹⁵ *Pleiner 1958*, 176 – 188, obr. 46 – 49, tab. XIII - XV; 1959. K datování sídliště viz poznámky 16 – 19.

¹⁶ Např. miska s výzdobou rytými liniemi ve vzoru „vlčích zubů“ (*Pleiner 1959*, obr. 7 : 8; 24 : 7).

¹⁷ Jmenovitě lze uvést hrnec se třemi trojúhelníkovitě uspořádanými důlky na výduti (*Pleiner 1959*, obr. 7 : 12; 24 : 3), hrnec zdobený vodorovnou kanelurou (24 : 10).

keramikou stupně Ř B2 a Ř C1 - zvláště pokud zacházíme s nepříliš početným souborem – lze hledat pouze velmi těžko¹⁸. Osídlení pak končí v průběhu 4. století¹⁹.

4. Tuchlovice „U potoka“

Vlastní lokalita, pracovně nazvaná „U potoka“, se rozprostírá podél toku Tuchlovického potoka mezi obcemi Tuchlovice a Srby, okr. Kladno (obr. 2 : 6). Leží mezi dvěma plochými hřbety táhnoucími se od Tuchlovic na východ směrem k Loděnickému potoku. Přibližně 400 metrů východním směrem se v mokřadech stéká Tuchlovický potok s Loděnickým potokem. Jihovýchodním směrem pak terén klesá do prolákliny vyplněné Turyňským rybníkem. Správný pomístní název zaznamenaný na katastrálních mapách je „Za pecí ke studánce“. Z praktických důvodů (název je kratší a výstižnější) však bude v této práci používáno pracovního pojmenování z názvu této kapitoly.

4. 1 Tuchlovický a Jalový potok – lokalita před jejím objevením

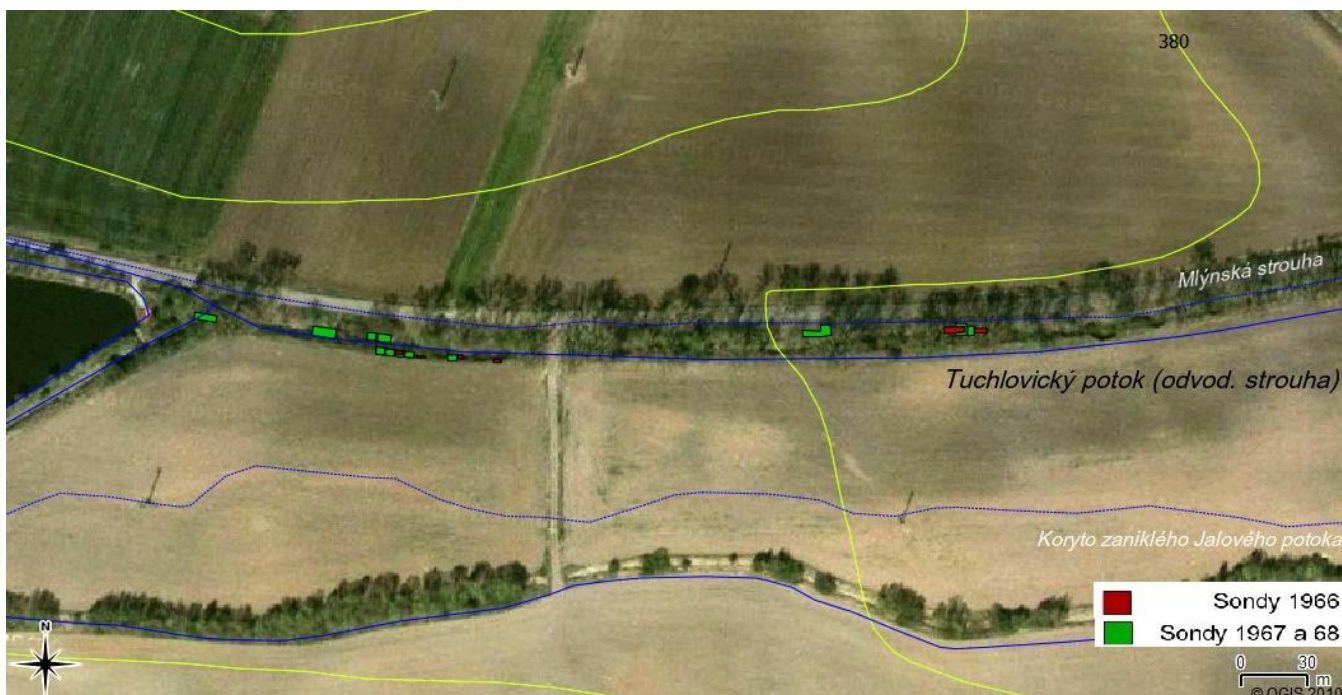
Na popisovaném území lze sledovat zvláštní vývoj ve vodním hospodářství. Již na vojenském mapování z 19. století a detailně především na leteckých vojenských snímcích z roku 1953 můžeme pozorovat tok zaniklého Jalového potoka, který v únoru roku 1966 vystřídal v umělém korytě zbudovaný Tuchlovický potok (obr. 3). O vyhloubení rovné odvodňovací strouhy bylo na Okresní vodohospodářské správě rozhodnuto především z důvodů trvalého podmáčení luk. Za vyššího stavu vody byla zaplavována i silnice vedoucí z Tuchlovic do Srb.

Nově zbudovaná odvodňovací strouha má na délku cca 900 m. Profil strouhy je přibližně ve tvaru V. Průměrné zahloubení oproti tehdejší úrovni terénu činilo 2,5 – 2,6 m. Nahoře činila šířka odvodňovací strouhy cca 10 m. Na dně strouhy bylo vybudováno navíc úzké vydřevené koryto v šířce 1,2 m a hloubce 1 m. Profil tohoto koryta byl zdokumentován na celkovém plánu z publikované výzkumné sezóny 1966²⁰. Do vzniklého koryta byla svedena i voda z mlýnské strouhy (někdy nazývána i jako Mlýnský potok).

¹⁸ Viz např. *Salač 2008*, 76.

¹⁹ Mezi nejmladší nálezy patří např. miska s šikmou kanelurou (*Pleiner 1959*, obr. 21: 9 – 10; 24 : 22)

²⁰ *Motyková – Šneidrová 1970*, obr. 2

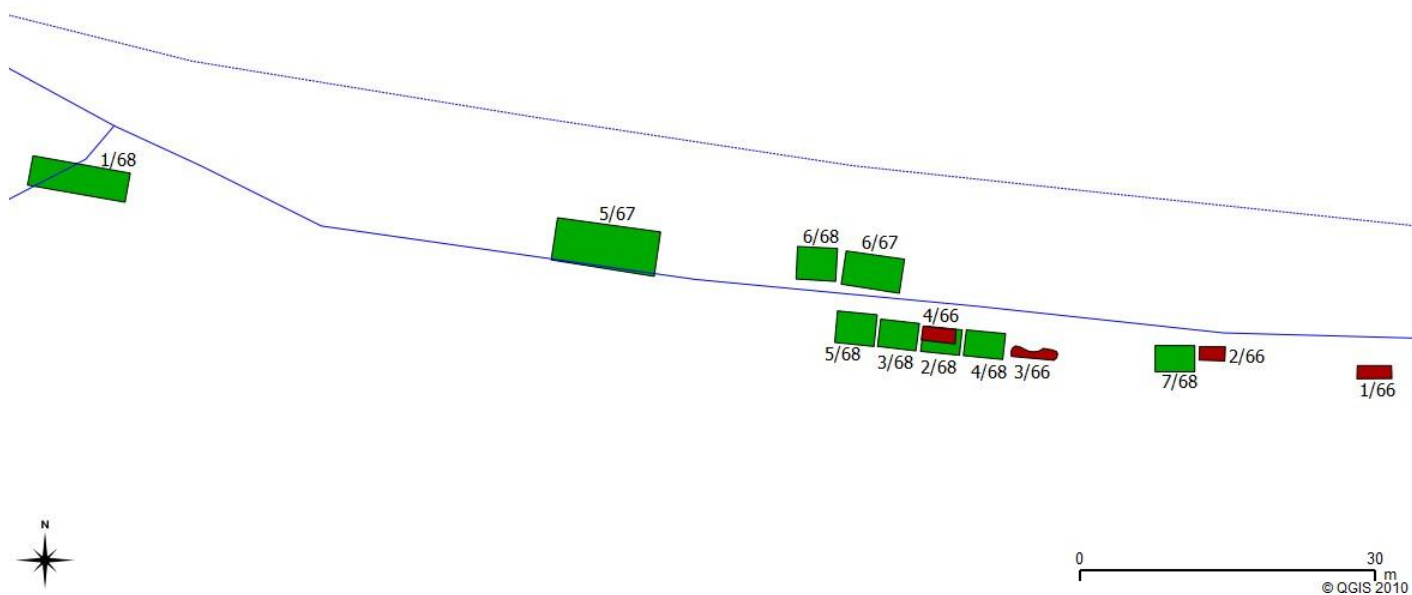

Obr. 3: Lokalita „U potoka“. Celkový plán výzkumných sezón, promítnutý na ortofotografii. Zdroje: ortofoto - *googlemaps.com*; vrstevnice a vodní toky: ZABAGED[®] - ČÚZK digitální mapa 1:10 000; kartografické znázornění zaniklého koryta Jalového potoka vytvořeno autorem na podkladě historické ortofotomapy z roku 1953 © CENIA 2010 (Podkladové letecké snímky poskytl VGHMÚř Dobruška, © MO ČR 2009). Zpracováno pomocí GIS software *QuantumGIS*.

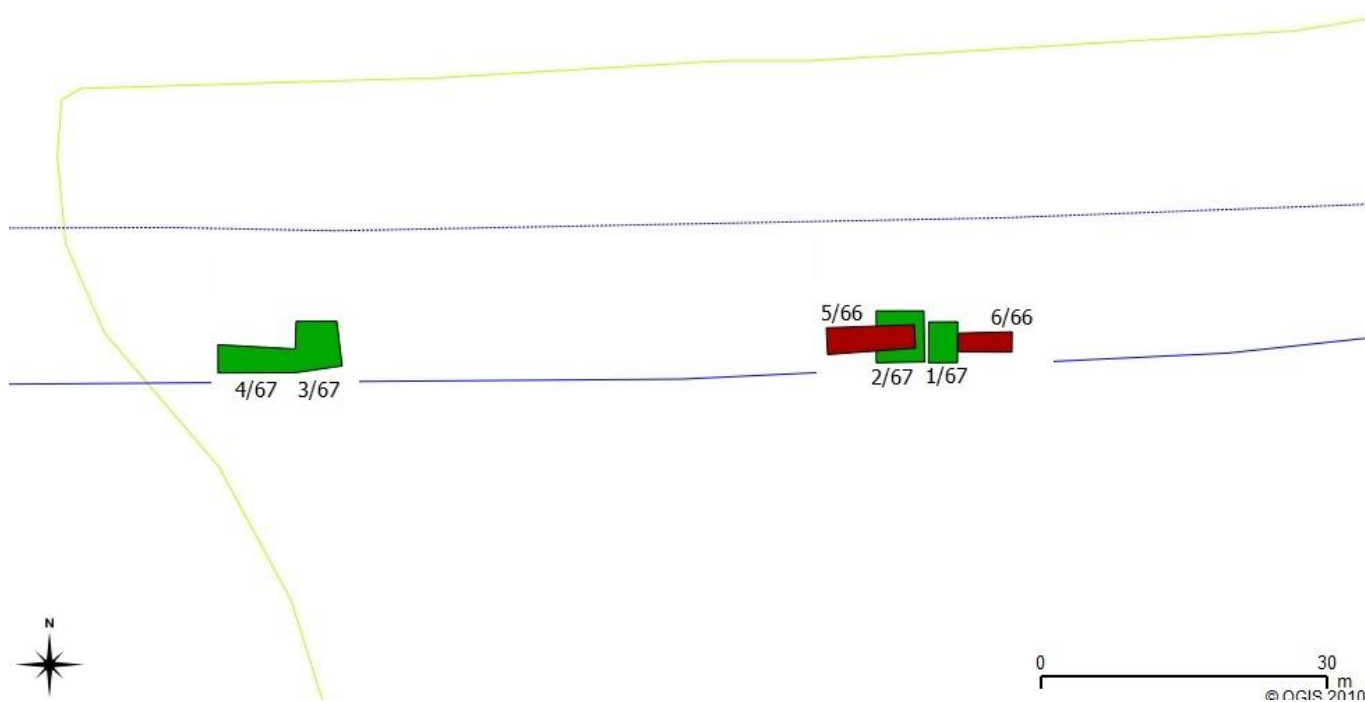
Rozsáhlé úpravy terénu umožnily proměnu zamokřených luk v pole, která jsou dodnes osévána. Vytěžený materiál ze strouhy byl nahromaděn na jejím pravém břehu a následně rozvezen po okolních polích²¹. Kontrastní tmavé skvrny pozorovatelné na satelitním snímku na obr. 3 podél jižního okraje strouhy lze možná spojit právě se zmíněnou navázkou slatinné půdy.

Na nálezy vystupující při hloubení koryta upozornil v květnu roku 1966 Tuchlovický občan a nadšený badatel - amatér V. Trnka, který tou dobou již více než 10 let spolupracoval s Archeologickým ústavem. Lokalitu ohledala K. Motyková, přičemž bylo ihned zřejmé, že se nejedná o běžnou sídlištní lokalitu, ale o v našich podmínkách zcela mimořádný jev. Jak již bylo v úvodu řečeno, na lokalitě se poté odehrály tři výzkumné sezóny v letech 1966 až 1968. Celkovou dobře dokumentovanou situaci znázorňují dva výřezy z celkového plánu na obr. 5 a 6.

²¹ Motyková – Šneidrová 1970, 237, pozn. 4

Obr. 4: Západní část odvodňovací strouhy s vyznačením archeologických sond. Červeně je vyznačena výzkumná sezóna 1966, zeleně sezóny 1967 a 1968.

Obr. 5: Východní část odvodňovací strouhy s vyznačením archeologických sond. Červeně je vyznačena výzkumná sezóna 1966, zeleně sezóny 1967 a 1968.

4. 2 Výzkum z roku 1966 (K. Motyková)

Jak bylo již výše řečeno, výzkumná sezóna 1966 byla již detailně publikována na stránkách Památek archeologických 61. Přesto považuji za vhodné shrnout některé výsledky této sezóny i zde. Zjišťovací výzkum se omezil pouze na ta místa, kde byly patrné stopy po zahloubených objektech. Číslování sond označuje i čísla objektů v rámci sond zkoumaných. Zcela unikátní, a to i z hlediska dalších výzkumných sezón, byl objekt č. 1, který představovala patrně polovina do podloží zahloubeného obdélného objektu s kratší stranou cca 2 m²². Dno objektu bylo zachyceno v nadmořské výšce 378,0 m. n. m. Z výplně objektu bylo vzorkováno celkem 151 kusů dřev; nejvýraznější z nich byl 150 cm dlouhý borovicový trám z jižní části sondy. Pozornost si zaslouží i polovina kruhového žernovu nalezená v severozápadním rohu objektu. Z celého objektu pochází pouze 9 keramických zlomků, z toho 2 jsou zdobeny rytými hřebenovými liniemi²³. Pouze velmi obecně je lze datovat do doby římské.

Další mimořádný nález byl učiněn hned v sondě 2. Jedná se o objekt nepravidelného oválného půdorysu, zahloubený 60 cm pod úroveň podloží. V objektu byl nalezen jeden z nejzachovalejších nálezů z celého výzkumu. Jedná se o dřevěný žebřík se čtyřmi příčkami, zasazenými pomocí čepů do dvou bočnic²⁴. Z objektu pochází keramika, která umožňuje pouze rámcové datování do starší doby římské²⁵. Dva zlomky byly interpretovány jako část okraje nádoby římsko - provinciálního původu²⁶.

Velké množství dřevěných nálezů bylo objeveno v sondě 4, položené v místech, kde byla později v roce 1968 založena 2/68. V sondě byly nalezeny přes sebe ležící trámy různých velikostí; na jednom z nich byl výřez pro zasazení dalšího kolmo navazujícího kůlu (dřevo č. 20). Jako součást stěny či ohrady byly hypoteticky určeny vzájemně propletené březové kolíky a plochá dřeva ve východní části sondy. Keramické zlomky ze sondy datují nálezy do starší doby římské²⁷. Co se týče keramiky, byla nálezově nejbohatší sonda 6, resp. objekt 6. Kromě množství keramiky, typické pro starší úsek starší doby římské, zde byla nalezena část nožky terry sigillaty²⁸. Jedná se tak o druhý nález římsko – provinciální provenience ze

²² Motyková – Šneidrová 1970, 238, obr. 3, 5, obr. 9: 1,2, obr. 11:3.

²³ Motyková – Šneidrová 1970, obr. 9 :1- 2.

²⁴ Motyková – Šneidrová 1970, obr. 4, 6, 11 : 4.

²⁵ Táž, obr. 9 : 3 -7.

²⁶ Táž, 243 – 244, pozn. 10. Obr. 9 : 7.

²⁷ Táž, 246 – 248, obr. 9 : 14 – 18.

²⁸ Motyková – Šneidrová 1970, 248 – 252, obr. 10.

sídliště. Podle nalezené keramiky autorka sídliště datovala do průběhu 1. století n. l.²⁹. Nutno však upozornit, že naprostá většina keramického materiálu pochází ze sondy (objektu) 6 či ze sběrů na lokalitě.

Dřevo z výzkumu byla vzorkována pro druhové určení, konzervována byla jen menší část nálezů s reprezentativními ukázkami opracování. Materiál z výzkumu je v současné době uložen v depozitáři Národního muzea. Část nálezů (např. žebřík z objektu 2) je uložena ve Vlastivědném muzeu ve Slaném.

K článku byl připojen i posudek Z. Dohnala, který analyzoval geologickou a paleobotanickou povahu dokumentovaných vrstev na lokalitě (*Dohnal 1970*). Ve své zprávě dochází k závěru, že sídliště z doby římské bylo těsně před či současně se svým zánikem smeteno přírodní katastrofou, patrně povodní. Na základě výskytu opálených dřev se domnívá, že sídliště bylo ještě předtím, či současně s touto událostí vypáleno. Stopy po povodni dokládá především nezanedbatelným obsahem anorganických sloučenin (jíl, písek) ve slatinné vrstvě, která dle jeho názoru sem byla dopravena povodní a není původní (týž, 261 – 262). Nasedající vrstvy povodňových hlín, které jsou pozorovatelné od horní části slatinné vrstvy až po současnou úroveň terénu v mocnosti 110 – 180 cm, mají poměrně homogenní charakter a dle Z. *Dohnala* převrstvily slatinnou povodňovou vrstvu ihned nebo krátce po jejím uložení (týž, 262). Bližší argumentaci k tomu, že vrstvy nasedající na slatinnou vrstvu jsou též povodňové, citovaný autor nepředložil. V posudku můžeme též nalézt zmínku o výskytu různě vydatných vývěrů podzemní vody, pozorovatelných ve stěnách průkopu (týž, 262).

²⁹ *Motyková 1970, 254.*

5. Výzkum z roku 1967 a 1968 (A. Knor, J. Zeman)

Obě výzkumné sezóny, provedené tehdejšími Archeologickým ústavem Československé akademie věd, byly zaměřeny stejně jako výzkum K. Motykové – Šneidrové na zkosené stěny, odhalené průkopem odvodňovací strouhy z roku 1966. Výzkum roku 1967 od 1. 8. do 6. 10. vedl A. Knor, v roce 1968 od 17. 6. do 29. 8. A. Knor a J. Zeman. Sondy byly mířeny do míst, kde v březích či stěnách strouhy vystupovala dřeva nebo se projevovaly obrysy objektů. Cílem výzkumu byl především odkryv a dokumentace dřev, porušených při vybudování odvodňovací strouhy. Dalším záměrem bylo ověření celkové situace a perspektiv případného systematického výzkumu.

Skrývka všech vrstev byla prováděna ručně, a to i včetně odstraňování mocných svrchních povodňových sedimentů. Ze všech sond byly pořízeny detailní plány profilů a půdorysů, provedené v jednotném měřítku 1 : 50 cm a 1 : 20 cm. Celkový plán lokality byl převzat z výzkumu z roku 1966. Plán vytvořil M. Šimana, sondy z roku 1967 a 1968 do něj byly později dokresleny. Zaměření sond prováděl především A. Knor. Jednotlivé sondy byly odměřovány od měřičské osy, sestávající se ze tří bodů na levé straně silnice z Tuchlovic do Srb³⁰. Precizní a jednotná dokumentace terénních situací umožnila - jak již bylo v úvodu poznamenáno - převedení všech plánů do digitální podoby v prostředí GIS.

5. 1 Soupis nálezů a terénních situací

Zde předkládaný soupis nálezů a terénních situací z výzkumných sezón 1967 a 1968 je vytvořen podle seznamu nálezů a popisů jednotlivých sond, jak je lze nalézt v nálezové zprávě k výzkumu č. j. 8193/79³¹ (Zeman 1979). Při současném neúplném stavu dochování nálezů z terénního výzkumu se jedná bohužel o *jediný* kompletní soupis a popis všech nálezů z výzkumu. Již v době psaní nálezové zprávy (odevzdána roku 1979) byla např. většina keramických nálezů ze sezóny 1967 nezvěstná. K dispozici byla pouze keramika, vybraná A. Knorem k fotografické dokumentaci (cca 20 zlomků). Přesto bylo možné díky pečlivě vedeným seznamům nálezů, které A. Knor vytvořil pro obě výzkumné sezóny a které

³⁰ Více k zaměření viz Zeman 1979, 6 – 7.

³¹ Zpráva je uložena v archivu nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, v. v. i. v Praze.

obsahovaly i popis keramických a dřevěných nálezů, složit seznam obsahující základní údaje o množství a charakteru nálezů z jednotlivých sond³².

Tento seznam byl pro účely předkládané práce ponechán v téměř původní podobě, aby bylo zcela zřejmé, z jakých pramenů vycházejí níže prezentované analýzy a úvahy a jaký byl původní stav nálezů. V původní podobě bylo ponecháno především pojmenování stratigrafických vrstev, aby bylo např. možné bez jakýchkoliv obtíží srovnávat informace o kontextu popisovaných nálezů s informacemi v nálezové zprávě. Ponecháno bylo i původní číslování nálezů pomocí přírůstkových čísel (např. 8/67 – 3). Přesto se domnívám, že původní způsob popisu jednotlivých vrstev a stratigrafických kontextů nebyl autory výzkumu zvolen úplně dobře, jelikož není jednotný a není používán stále jeden stejný systém. V popisu stratigrafie jednotlivých sond a stratigrafického původu nálezů se různě užívá názvů vytyčených a očíslovaných „přirozených“ vrstev, různých úrovní a poloh a také standartní nivelace. Následný výstup je díky tomu poměrně chaotický, k čemuž se ještě přičítá celá složitost terénní situace na lokalitě.

Úprav se dostalo především slovní deskripci nálezů, která byla převedena na jednotný systém popisu keramiky dle Slovníku *K. Sklenáře (1998)*. Rozvržení soupisu nálezů bylo dále z důvodu lepší přehlednosti oproti původnímu seznamu mírně přeformátováno.

Část materiálu z výzkumu se podařilo dohledat v depozitářích Archeologického ústavu v Praze, několik nálezů je uloženo ve Vlastivědném muzeu ve Slaném.

Použité zkratky v seznamu: D = délka, měřen maximální rozměr; Š = šířka, měřen maximální rozměr či interval nejkratší – nejdelší; g = gramy; V = východ; J = jih; Z = západ; S = sever. Číslování nálezů dřev zpravidla odpovídá jejich číslování na plánech sond v přílohách.

Sonda 1/67

Sonda položená na levém břehu odvodňovací strouhy, těsně navazující na východě na sondu 6/66, na západě na sondu 2/67. Jižní hrana vymezena hranou průkopu odvodňovací strouhy. Zobrazení **obr. 7 - 8., tab. 1.**

Rozměry: Sonda 1/67 měřila ve směru V – Z 3 m a ve směru S - J 4,3 m.

Profily: severní; západní

³² Nálezová zpráva č. j. 8193/79 (J. Zeman), 84. Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, v. v. i. v Praze.

Vrstvy: 1 - světle šedá, hlinitá.

2 - černá, hlinitá.

3 - černá, hlinitá, s červenohnědými železitými usazeninami.

4 - šedočerná, hlinitá.

5 - šedočerná, hlinitá, nepatrně barevně odlišná od vrstvy 4.

6 - bělošedá, velice tenká vrstva.

P – světle šedé a žlutohnědé jíly.

7 – drnovina na březích nově vzniklé strouhy.

Popis: vrstva 1 je patrně tvořena zeminou, vyházenou při průkopu mlýnské strouhy. Dle A. Knora jsou vrstvy 2 a 3 svahové hlíny z přiléhajících severních svahů. J. Zeman soudí, že se jedná o vrstvy související s povodňovými hlínami Jalového potoka. Vrstvy 4,5 a 6 obsahovaly ve spodních úrovních dřeva. Vrstva P je podloží.

Objekty: v jihovýchodním cípu zachycena část oválné jámy zahloubené do podloží. Neexistují žádná další stratigrafická data pro její provázání s ostatními kontexty. Od zachyceného kraje klesá ke dnu s nivelačním rozdílem 45 cm. J. Zeman se domnívá, že se jedná o jakousi vodní jímku se schodkovitě upraveným přístupem. Dno v objektu tvořily světle žlutohnědé písky staroholocénního nebo pleistocénního původu, uvažované jako dno tehdejšího potoka. Rozmístění dřev tento objekt respektuje a nezasahuje do něj, až na větší břevno v jeho jižní části.

Nálezy:

Dřeva

Zlomky drobných větví, v některých případech se zašpičatělými hroty. Nalézány především v jižní polovině sondy mezi kótami 378,00 – 378,28 m. n. m., tedy ve spodních úrovních vrstev 4, 5 a 6. Uváděny vždy maximální rozměry. Číslování odpovídá číslování na plánech sondy (obr. 7).

1. Obloukovitě prohnutý kulatinový kolík z jedné strany ohořelý, s kuželovitou špičkou a šikmo seseknutým týlem. D = 37,0 cm, Ø 6,0 cm x 4,4 cm.
2. Kolík z osekane větvičky, oba konce šikmo seříznuty, zbytky kůry. D = 36,3 cm, Ø 3,2 cm.
3. Kolík s týlem vodorovně seříznutým a špičkou kuželovitě seseknutou. D = 36,0 cm, Ø 2,4 – 2,8 cm.
4. Kolík s šikmo seříznutým týlem, druhý konec otřelý. D = 37,0 cm, Ø 2,5 cm.
5. Břevno z kraje zahloubeného objektu, původně patrně kulatina po celé délce olámaná, s krátkým příčným zásekem. D = 115,0 cm.

Jelikož všechna nalezená dřeva mají podobný tvar a rozměry (průměrná délka cca 35 cm, šířka 3,5 cm) lze se domnívat, že mohly tvořit část nějaké stavby, patrně nízké pletené ohrádky. Pokud tomu tak bylo, mohla tato ohrádka tvořit funkční celek se zmíněným zahloubeným objektem. Z prostorového rozložení dřev se zdá, že zdejší terén nebyl příliš zasažen povodňovou vlnou a dřeva nejsou přinesená zdaleka. Jako o naplaveném kusu lze uvažovat pouze u velikého břevna (dřevo č. 5).

Keramika a ostatní nálezy

Z povrchových vrstev, částečně zasažených výzkumem z roku 1966, pochází 8 zlomků keramických nádob a několik zlomků strusky. Jsou uloženy pod přírůstkovým číslem 8/67-1:

1. Zlomek okraje z nádoby s mírně rozevřeným, slabě kyjovitě zesíleným okrajem; na rozhraní hrdla a výdutě je oblé vodorovné žebro. Původní leskle černý povrch je mírně omletý. Tab. 1 : 1
2. Zlomek okraje a části výdutě původně kulovité nádoby. Okraj kyjovitě zesílený, ven vytažený. Povrch žlutohnědý s drobnými zrnky křemene. Tab. 1 : 2
3. Zlomek okraje nádoby s mírně zataženým okrajem, zevně ovaleným. Tab. 1 : 3
4. Zlomek z horní části nádoby s nízkým svislým ústím a vodorovně seříznutým okrajem. Povrch hladký, šedočerný.
5. Zlomek z horní části větší nádoby se zataženým zaobleným okrajem. Povrch hladký, šedohnědý. Tab. 1 : 5
6. Zlomek z horní části širší nádoby se zataženým, zevnitř zesíleným okrajem. Povrch hladký, šedohnědý. Tab. 1 : 4
7. Zlomek těla nádoby. Povrch hladký, šedočerný.
8. Zlomek podstavy menší nádoby. Zbytky výzdoby ze svazků rýh.
9. Celkem 2700 g strusky.

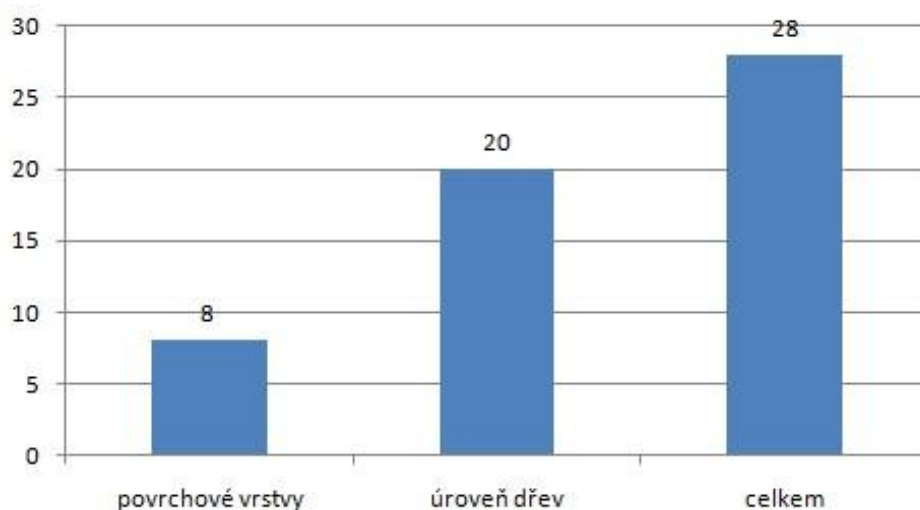
Z vrstvy v úrovni dřev pochází 17 keramických nálezů a další nálezy s přírůstkovými čísly 8/67-2:

1. Zlomek horní části nádoby se zataženým, kyjovitě zesíleným a vodorovně seříznutým okrajem. Povrch hladký, šedočerný. Tab. 1 : 6
2. Zlomek z horní části nádoby se zataženým, zevnitř zesíleným okrajem. Povrch hrubý, hnědošedý. Tab. 1 : 8
3. Zlomek těla nádoby, zdobený dvěma svazky rýh. Tab. 1 : 13
4. Zlomek těla nádoby, zdobený hustými hřebenovými rýhami. Povrch světle šedý. Tab. 1 : 12
5. Zlomek těla silnostěnné nádoby (9mm). Povrch vně omletý se zbytky tuhování. Zbytky výzdoby po dvojici souběžných rýh, oboustranně lemovaných důlky.
6. Zlomek kuželovitě vklopeného hrdla silnostěnné nádoby (11mm). Zdobeno dvojicí svislých rýh.
7. Zlomek z těla nádoby. Povrch šedočerný.
8. Zlomek spodku nádoby. Povrch hladký, šedočerný. Zdobeno řídce se vyskytujícími svislými žlábkami.
9. Zlomek z těla nádoby. Povrch hnědočerné barvy.
10. Zlomek z horní části nádoby s mírně vyhnutým zaobleným okrajem. Povrch hladký, hnědý. Tab. 1 : 9
11. Zlomek z horní části nádoby s vyhnutým zaobleným okrajem. Povrch lesklý, černý. Tab. 1 : 10
12. Zlomek z horní části nádoby s mírně vyhnutým zevně zesíleným okrajem. Povrch hladký, hnědý. Stopy po vytáčení na hrnčířském kruhu. Tab. 1 : 11
13. Zlomek z horní části misky se zataženým zaobleným okrajem. Povrch lesklý, černý. Tab. 1 : 7
14. Zlomek podhrdlí ze situlovité nebo vejčité nádoby. Povrch hladký, světle hnědý.

15. Zlomek z těla nádoby vyrobené z tuhé hrnčiny.
16. Zlomek podstavy vyrobené z tuhé hrnčiny.
17. Zlomek ze spodku nádoby s prořezaným spodkem.
18. Celkem 3200 g strusky.
19. Zlomek hrubozrnného ohlazeného kamene. Patrně třecí podložka.

Z vrstvy v úrovni dřev pochází ještě 3 zlomky keramických nádob s přírůstkovými čísly 8/67-7:

1. Zlomek z horní části nádoby se zataženým, oboustranně zesíleným a nálevkovitě seříznutým okrajem. Povrch hladký, šedočerný. Tab. 1 : 14
2. Zlomek podstavy větší nádoby.
3. Zlomek z těla nádoby zdobené rytými krokvicemi. Mezi nimi značně setřené podélné šrafování. Povrch hladký, světlešedý. Tuhová hrnčina. Tab. 1 : 15

Graf 1 : Rozložení keramických nálezů v sondě 1/67

V původním seznamu nálezů od A. Knora se zmiňují ještě následující blíže nepopsané nálezy, které byly již v době sepsání nálezové zprávy nezvěstné. Jedná se o pazourkový úštěp, bahenní železnou rudu a zvířecí kosti.

Sonda 2/67

Sonda položená na levém břehu odvodňovací strouhy, těsně navazující na východě na sondu 1/67, na západě na sondu 5/66. Od sondy 1/67 ji odděloval 50 cm široký profilový blok. Jižní hrana vymezena hranou průkopu odvodňovací strouhy. Zobrazení **obr. 7, tab. 2.**

Rozměry: Sonda 2/67 měřila ve směru V – Z 5 m a ve směru S - J 5,3 – 5,45 m

Profily: západní

Vrstvy: 1 - světle šedá, hlinitá.

2 - černá, hlinitá.

3 - černá, hlinitá.

4 - šedočerná, hlinitá se slatinnými sedimenty.

Popis: Stratigrafie je obdobná jako v sondě 1/67, avšak v terénní dokumentaci byly zaznamenány pouze 4 vrstvy. Jejich popis je však shodný jako u výše jmenované sondy. Jediný rozdíl je ve vrstvě 3, které v této sondě nebyla tak silně prostoupena červenohnědými železitými skvrnami. Jediné nálezy dřev pochází z jihovýchodní části sondy, z vrstvy se slatinnými sedimenty, označené číslem 4.

Objekty: -

Nálezy:

Dřeva

Dřeva byla nalézána pouze ve vrstvě 4 ve výškovém rozmezí 378,00 – 378, 21 m. n. m. Uváděny vždy maximální rozměry. Z nálezů dřev byly k popisu vybrány následující výraznější kusy, jejichž číslování odpovídá číslování na plánech sondy (obr. 7). Ostatní nálezy představují drobné větévky, dle názoru autorů výzkumu souvisejících zřejmě s výpletem zmiňované ohrádky.

1. Kolík s koncem oboustranně seseknutým do špice. Na druhém konci stopy protilehlých záseků a odlomení. Částečně zachovaná kůra. D = 52,5 cm, Ø 2,8 – 3,1 cm.
2. Větévka, na jednom konci kuželovitě zahrocená. Ø 2,0 cm.
3. Krátký, masivní kuželovitý kolík.
4. Ploché třísky.

Nálezy dřev jsou téměř shodné jako v sondě 1/67, s nimiž patrně prostorově a funkčně souvisí. Hypotézu o původu dřev z nízké vyplétané ohrádky se nepodařilo nijak podepřít, např. nálezy stojících kolíků či kolíků se zbytky proutí z výpletu. Z půdorysného plánu sond 1/67 a 2/67 (obr. 7) lze vypozařovat, že nalezená dřeva se po odkrytí nacházela v obdélníku o stranách 2,5 x 1,5 m. Vzhledem k absenci dokladů o jejich původním umístění se však nelze ani blíže vyslovit o jejich původní funkci.

Keramika a ostatní nálezy

Z vrstvy 1 pochází 6 zlomků keramických nádob a několik kusů strusky s přírůstkovým číslem 8/67 – 3.

1. Zlomek z horní části nádoby s vyšším válcovitým hrdlem a zevně zesíleným okrajem. Hrdlo je od výdutě odsazeno na vnitřní straně ostře, na vnější straně žlábkovitě. Tab. 2 : 21
2. Zlomek z horní části nádoby se zataženým, nálevkovitě seříznutým okrajem. Povrch hladký, šedomodrá. Silně písčité hrncina. Tab. 2 : 20
3. Zlomek z horní části nádoby s mírně zataženým okrajem. Vnější hrana okraje ostrá, vnitřní zaoblená. Povrch otřelý, červenohnědý s tmavošedou skvrnou. Tab. 2 : 19
4. Zlomek podstavy a těla silnostěnné nádoby (tloušťka střepe 15 mm). Tělo nádoby zdobeno svislými rýhami. Povrch hrubý, hnědošedý. Tab. 2 : 16
5. Zlomek podstavy a těla nádoby zdobený nepravidelnými šikmými a kolmými rýhami. Povrch hrubý, hnědošedý, otřelý. Tab. 2 : 18
6. Zlomek z horní části nádoby s nízkým límcovým okružím, žebrovitě odsazeným od zbytku nádoby (lůžko na pokličku). Povrch hnědý, glazovaný. Vyrobeno na hrncířském kruhu. Tab. 2 : 17

7. Celkem 420 g strusky.

8. 460 g mazanice.

4.

Z vrstvy 2 pochází 13 zlomků keramických nádob a další nálezy s přírůstkovým číslem 8/67 –

1. Zlomek z horní části teriny se zevně zesíleným ven vyhnutým okrajem. Mezi hrdlem a výdutí je horizontální žebro. Povrch hladký, šedočerný. Tab. 2 : 23

2. Zlomek z horní části soudkovité nádoby se zataženým zevnitř zesíleným okrajem a zaoblenými hranami. Zdobeno šikmými záseky. Povrch otřelý, šedohnědý. Tab. 2 : 24

3. Dva drobné zlomky z těla nádoby. Zdobeno křížujícími se rýhami. Povrch hrubý a otřelý, šedočerný.

4. Zlomek z horní části misky se silně zataženým, zevnitř zesíleným zaobleným okrajem. Povrch hladký, šedočerný. Tab. 2 : 22

5. Zlomek z těla nádoby. Povrch šedohnědý.

6. Zlomek z těla nádoby. Povrch šedý.

7. Zlomek podstavy nádoby.

8. – 12. Drobné zlomky z těl nádob.

13. Dva fragmenty z jemnozrného pískovcového brousku s pozorovatelnými pracovními stopami.

14. Celkem 460 g strusky.

Z vrstvy 3 pochází 6 zlomků keramických nádob s přírůstkovým číslem 8/67 – 5.

1. Zlomek z horní části nádoby s mírně rozevřeným ústím a zaobleným okrajem. Povrch otřelý, žlutohnědý. Tab. 2 : 25

2. Zlomek z těla tenkostěnné nádoby. Povrch otřelý, šedohnědý.

3. – 6. Drobné zlomky z těl nádob.

Z vrstvy 4 z úrovně dřev pochází 3 zlomky keramických nádob s přírůstkovým číslem 8/67 – 8.

1. Zlomek ze spodku nádoby s odsazeným obvodem podstavy. Povrch hladký, červenohnědý.

2. Drobný zlomek z těla nádoby. Povrch šedočerný.

3. Zlomek z těla silnostěnné nádoby. Zdobeno zatlačovanými důlky. Povrch částečně vyhlazen, hnědý až šedočerný. Tab. 2 : 27

Z profilového bloku mezi sondami 1/67 a 2/67 pochází 6 keramických nálezů s přírůstkovými čísly 8/67 – 20: 1 – 6

1. Zlomek z horní části nádoby s mírně rozevřeným ústím a zaobleným okrajem. Povrch hrubý, otřelý, šedohnědé barvy. Tab. 2 : 26

2. Zlomek z horní části nádoby se zataženým, dovnitř zesíleným zaobleným okrajem. Povrch matný, červenohnědý. Tab. 2 : 28

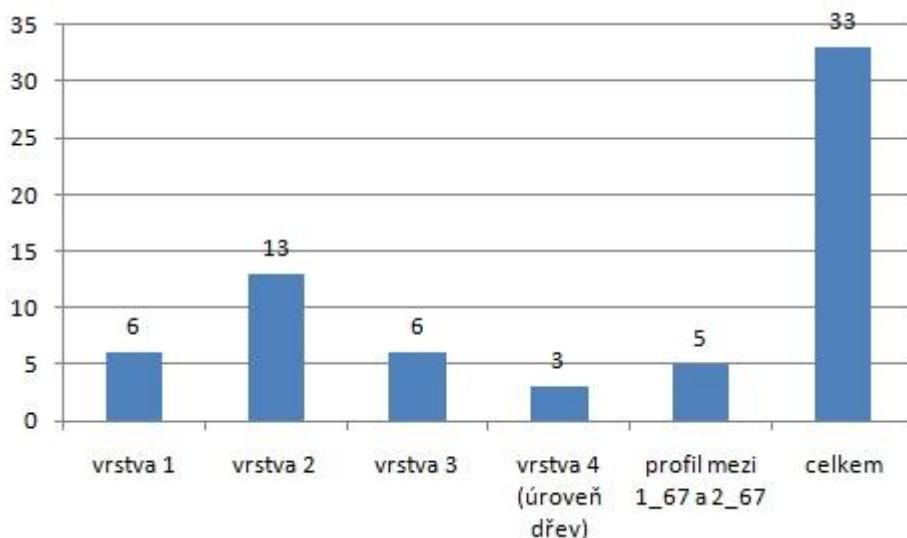
3. Zlomek z těla nádoby. Povrch hladký, černý.

4. Zlomek z těla nádoby. Povrch hrubě hlazený, šedý.

5. Drobný zlomek podstavy nádoby. Povrch hladký, černý.

6. Přeslen kuželovitého tvaru, zdobený na obvodu kvedlačkovitě provedenými vrypy. Slabě písčítý materiál šedohnědé barvy. Výška 2,4 cm, \varnothing 4,6 cm. \varnothing otvoru 0,7 – 1,0 cm. Tab. 2 : 29

Ze sběru okolo sond 1 a 2/67 pochází 2650 g strusky.

Graf 2 : Rozložení keramických nálezů v sondě 2/67

Sondy 3/67 a 4/67

Sondy 3 a 4/67 leží bezprostředně při sobě a vytváří tak společně rozměrnou sondu se shodnou stratografií, položenou na levém břehu odvodňovací strouhy. Východní okraj sondy 3/67 se nachází ve vzdálenosti cca 57 m na západ od sondy 2/67. Západním směrem na sondu 3/67 navazuje sonda 4/67. Místo pro sondy bylo vybráno z důvodu výskytu kůlových jamek v obnaženém průkopu odvodňovací strouhy. Na jihu jsou tyto sondy ohraničeny průkopem pro odvodňovací strouhu, na severu se sonda 3/67 setkala s okrajem zaniklého mlýnského náhonu. Zobrazení **obr. 10 - 11, 43; tab. 3.**

Rozměry: Sonda 3/67 měla ve směru V – Z rozměry 4,3 – 4,7 m, ve směru S - J 4,4 – 5,45 m. Sonda 4/67 měla ve směru V – Z rozměry 8 – 8,10 m, směrem S – J průměrně 2,5 m.

Profily: Obě sondy mají dokumentovány východní, severní a západní profil.

Vrstvy: 1 – světle šedá, hlinitá. V bázi vrstvy slabá, světle šedá neoznačená vrstva.

2 - černá, hlinitá.

3 - černá, hlinitá, s červenohnědými usazeninami (zbytky mazanice?). V bázi vrstvy 1 – 6 cm silná černá vrstva.

Popis: Stratigrafická situace je rámcově shodná jako v sondách 1/67 a 2/67. V bázi vrstvy 1 se zde však vyskytuje slabá, světle šedá neoznačená vrstva. Bez bližšího rozboru se o této uloženině nelze blíže vyjádřit. Vrstvy 2 a 3 jsou považovány za bahnitá fluvialní aluvia s odlišným stářím, odlišeným pravidlem superpozice. Slabá vrstva v bázi vrstvy 3 v severovýchodní části sondy je

dle J. Zemana patrně pozůstatkem původního sídlištního horizontu ze starší doby římské. Podloží tvoří žlutohnědé a světle šedé jíly. V severovýchodním cípu měly tyto jíly těsně pod odkrytí a před vyschnutím modrozelenou barvu.

Objekty: Po skrytí se v ploše sondy 3/67 a 4/67 objevil značný počet kúlových jamek různých tvarů a velikostí (kruhovitě, čtvercové, obdélné, kosočtvercové a kosodélné), svědčících patrně o existenci nadzemní stavby. Kvůli přehlednosti situace a odstranění rušivých elementů (zvířecí nory) bylo rozhodnuto snížit povrch terénu o dalších 5-10 cm. Tím však byly odstraněny nejen rušivé nory, ale i některé mělké kúlové jamky. Situaci výzkumu v té době též komplikovalo velmi špatné počasí.

V jižní části sondy 4/67 byly odkryty oválné zahloubené jámy, porušené průkopem odvodňovací strouhy. Dle autorů výzkumu tyto zahloubeniny vznikly vlivem nerovností v podloží. Antropogenní původ však bez bližší argumentace přisuzují kruhovitě jámě v severovýchodní části sondy 3/67 s průměrem 60 cm a hloubkou 8 cm.

Nálezy:

Keramika

Z vrstvy 2 ze sondy 3/67 pochází 8 keramických nálezů s přírůstkovými čísly 8/67 – 9: 1 – 8:

1. Zlomek z horní části teriny s mírně rozevřeným ústím a zaobleným okrajem a hrdlem schodkovitě odsazeným od výdutě. Povrch hrubě vyhlazený, šedočerný. Tab. 3 : 2
2. Zlomek z horní části mírně vydutého hrnce se širokým ústím a rozevřeným hrdlem. Okraj rovně seříznutý. Od výdutě dolů zdoben mělkými, hustě vedle sebe sesazenými liniemi. Povrch hlazený, šedočerný. Tab. 3 : 3
3. Zlomek z těla nádoby. Povrch hrubý, šedočerný.
4. Zlomek z těla silnostěnné nádoby. Povrch hrubě vyhlazený, šedý.
5. Zlomek z podhrdlí silně vyduté nádoby. Povrch hrubý.
6. Zlomek spodku nádoby s částí podstavu. Povrch hlazený, šedohnědý.
7. Zlomek podstavu a spodní části nádoby.
8. Zlomek z nádoby se soudkovitým tělem. Hrdlo od těla odděleno oběžným žebrem. Tělo zdobeno hustým svislým rýhováním. Povrch silně otřelý, šedý. Tuhová hrncina. Střep nalezen v břehu mlýnského náhonu. Tab. 3 : 1

Z vrstvy 3 ze sondy 3/67 pochází 11 keramických nálezů s přírůstkovými čísly 8/67 – 10: 1 – 14:

1. Zlomek z těla nádoby, zdobené hrubými, nepravidelně rozloženými vrypy, provedenými ostrým nástrojem. Povrch otřelý, hnědošedý. Tab. 3 : 5
2. Zlomek z těla nádoby. Zdobeno svislými řadami mělkých vrypů. Povrch hrubý, otřelý, tmavošedý.
3. Zlomek z těla nádoby. Zdobeno oběžným pásem mělkých důlků pod nevýrazně odsazeným hrdlem.
4. Drobný zlomek nízkého rozevřeného hrdla nádoby se zaobleným okrajem.
5. Dva silnostěnné střepy.
6. – 8. Dva hladké a jeden hrubý zlomek z těla nádoby.
9. Zlomek z těla nádoby, mírně vydutý.

10. Zlomek z podstavy nádoby.

11. Zlomek ze spodní části nádoby.

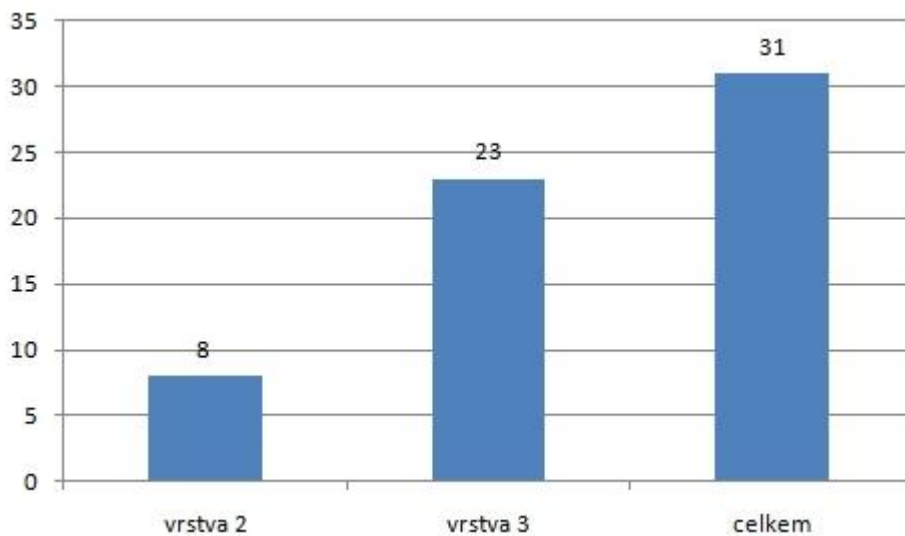
Z vrstvy 3 ze sondy 4/67 pochází 9 keramických nálezů s přírůstkovými čísly 8/67 – 11: 1 – 9:

1. Zlomek z horní části teriny s rovně seříznutým, zevně zesíleným okrajem. Hrdlo je od výdutě schodkovitě odsazeno. Povrch zdrsňený, žlutohnědý. Tab. 3 : 4

2. Zlomek z těla nádoby, zdobené hlubokými vrypy. Povrch otřelý, žlutohnědý.

3. – 8. Drobné atypické zlomky z těl nádob.

9. Zlomek spodní části nádoby se zbytkem podstavy.

Graf 3 : Rozložení keramických nálezů v sondě 3/67 a 4/67

Sonda 5/67

Sonda 5/67 leží na levém břehu odvodňovací strouhy, její západní okraj je vzdálen 33 m na východ od soutoku mlýnského náhonu a odvodňovací strouhy. Od západního okraje sondy 4/66, zkoumané K. Motykovou v roce 1966 je východní okraj sondy 5/67 vzdálen cca 26,5 m. Místo pro sondu bylo vybráno z důvodu výskytu vystupujících dřev z dlouhého profilu od soutoku mlýnského potoka a odvodňovací strouhy. Dřeva v tomto profilu bylo možné pozorovat dále směrem východním. Položení sondy mělo dále objasnit průběh koryta potoka původního potoka a zdokumentovat případné stopy osídlení. **Zobrazení obr. 12 – 16; tab. 4 – 6, 20.**

Rozměry: Sonda 5/67 měřila ve směru V – Z 10 m, ve směru S - J 4,5 m.

Profily: východní, severní a západní

Vrstvy: 1 - světle hnědá bahnitá vrstva. V bázi cca 8 cm silná vrstva s červenohnědými usazeninami.

A - 8 cm silná vrstva s červenohnědými usazeninami.

2 - bahnitá vrstva, rozdělená na dvě patra. Mezi nimi je vklíněna vrstva 3. Vrchní patro černé, spodní šedé.

3 - bahnitá šedohnědá vrstva s rezivým nádechem.

4 – bahnitá šedočerná vrstva, rozdělená na dvě patra vrstvou 5.

5 – šedé až černé písky, místy prostoupené šedočerným bahnem.

Dvě písčité mezivrstvy, vyskytující se ve vrstvách 4, 5 a 6:

B – žlutohnědé až rezivé písky.

C – šedé až černé písky.

6 – sytě černá vrstva, po vyschnutí hnědočerná.

7 – sytě černá písčité vrstva.

8 – světle šedohnědá jemná vrstva, patrně promíchaná s podložím.

Popis: Stratigrafická situace je již značně složitější, než je tomu v předchozích sondách. Vrstva 1 je patrně recentního původu, ostatní jsou patrně fluviální aluvia. Vrstvy 2, 3 a horní část vrstvy 4, tedy od současné úrovně terénu cca 1 m dospod, mají charakter vrstev, vzniklých pozvolným ukládáním sedimentů. Spodní vrstvy, tedy vrstvy 4 – 8 jsou promíšeny písčítými mezivrstvami, vzájemně se prolínají a jsou silně zvlněné. Ukazují na působení silného proudu, který patrně opakovaně přinášel, odnášel a promíchal sedimenty různého charakteru a původu. Největší působení proudu je patrné ve střední a východní části sondy, západní část patrně ležela výše a nebyla tak intenzivně vystavena jeho působení, což podporuje i charakter rozložení nálezů dřev.

V bázi sondy po odstranění vrstev až na podloží bylo možno pozorovat následující situaci: v severozápadním cípu sondy se nacházel schodek, tvořený šedobílým jílem. Směrem k východu je pak tento schodek lemován pásem žlutohnědých rezivých písků s oblázky (mezivrstva B), dle autorů výzkumu se jedná patrně o nejspodnější terasu potoka. Důležité je pozorování, že tyto písky podbíhají pod cíp šedobílého jílu, považovaný jinak za podloží. Bohužel je toto pozorování zaznamenáno pouze v nálezové zprávě, nikoli však na kresebné dokumentaci profilu. V jihovýchodní části sondy se pak na dně vyskytla další vrstva žlutohnědých rezivých písků. Jinak se na dně sondy vyskytovalo štěrkopísčité podloží šedě až černě zbarvené.

Objekty: Na dně sondy v šedém až černém štěrkopísčitém podloží se vyskytla 27 cm zahloubená jáma oválného půdorysu o rozměrech 165 x 130 cm. Bylo v ní nalezeno 70 cm dlouhé březové poleno a dále na jedné straně zahrocený kůl, cca 125 cm dlouhý. Dle autorů výzkumu se jedná o podobný objekt jako v sondě 1/67, tedy patrně jakousi jímku.

Nálezy:

Dřevo

Dřeva byla nalézána ve dvou výškových úrovních. Vrchní úroveň dřev se nacházela ve výškovém rozmezí 379,35 – 379,70 m. n. m., na rozhraní vrchního patra vrstvy 4 a vrstvy 5. Spodní úroveň s podstatně více nálezy dřev pak v rozmezí 378,60 – 379,20 m. n. m., s největší intenzitou mezi 378,80 – 379,05 m. n. m. Výškový rozdíl mezi oběma úrovněmi s nálezy dřev je minimálně 15 cm, maximálně 30 cm. Vrchní úroveň dřev byla úplně bez dalších nálezů, ve spodním patře se vyskytovaly keramické zlomky, zvířecí kosti a další. Dle autorů výzkumu se jedná o dvě povodňové

vlny, následující v malém časovém odstupu od sebe. První vlna by pak měla být podle množství dřev ve spodní úrovni intenzivnější než druhá.

Zajímavé pozorování bylo umožněno výskytem seříznutého pařezu v jihozápadní části sondy. Pařez byl seříznut v úrovni 379,01 m, tedy v úrovni horní hranice spodní vrstvy dřev. Ve stejné úrovni se dochovaly i čtyři svisle zatlučené kolíky. Podařilo se zde tak patrně zjistit původní úroveň terénu.

Popis dřev z vrchní úrovně:

1. Drobná tříška.
2. Krátké ploché poleno.
3. a) Drobná plochá tříška. $D = 20 - 25$ cm, $\check{S} = 6$ cm.
b) Poleno z neopracované kulatiny s postraními drobnými větvemi. $D = 80$ cm, max. $\emptyset = 8$ cm.
4. Břízová kulatina se zachovalou kůrou a značně zetlelou dřevěnou masou. $D = 150$ cm, max. $\emptyset 25$ cm.
5. Čtyřboké poleno. $D = 25$ cm, $\check{S} = 5$ cm.
6. Kulatina z větve, na jednom konci šikmo seseknutá. $D = 63$ cm, max. $\emptyset 6$ cm.
7. Trojboký kolík z borovice. Jeden konec odlomen, druhý osekán do táhlé špice. $D = 45,5$ cm, max. $\check{S} = 5$ cm. Tab. 7 : 7
8. Krátký hranol na jednom konci šikmo seseknutý. Rozměry: $25 \times 12 \times 5$ cm.
9. Kulatinová větev s odnožemi větviček, na silnějším konci seseknutá z protilehlých stran. $D = 113$ cm, $\emptyset 8 - 13$ cm.
10. Čtyřboký hranol na širším konci šikmo seseknutý, na druhém konci ohořelý. Rozměry: $50 \times 6 \times 6$ cm.
11. Plochý hranol na koncích rovnoběžně šikmo seseknutý. Rozměry: $25 \times 14 - 15 \times 7$ cm.
12. Osekané poleno. Rozměry: $50 \times 6 \times 3$ cm.

Popis dřev z vrchní části spodní úrovně:

13. Plochá tříška. Rozměry: $30 \times 4 \times 2$ cm.
14. Dubová deska na jednom konci rovně seříznutá, na druhém symetricky z obou stran seseknutá do špice. Max. rozměry: $18 \times 13 \times 4,8$ cm. Tab. 7 : 14
15. Ploché poleno. Rozměry: $29 \times 17 \times 5$ cm.
16. Plochá, na jednom konci šikmo napříč seříznutá deska. Max. rozměry $16 \times 6 \times 2$ cm.
17. – 18. Drobné větve
19. a) Plochá tříška napříč seříznutá. Rozměry: $16 \times 7 \times 2$ cm.
b) Plochá tříška. Rozměry: $18 \times 5 \times 2$ cm.
c) Borovicový kolík na jedné straně odlomený, na druhé šikmo seseknutý. Na povrchu patrné šikmo vtažené linie a oblouček. $D = 18,5$ cm, $\emptyset 2,4$ cm. Tab. 7 : 19c
20. Obloukovitá větvička.
21. Nepravidelně osekané polínko. Rozměry: $17 \times 4 \times 2,5$ cm.

22. Vidlice větve s kůrou, spodní konec rovně odříznut. Max. rozměry: 22 x 7 x 5 cm.

23. a) Plochá tříška o rozměrech 14 x 4 x 1,5 cm.

b) Trojboké polínko. D = 20 cm.

24. Dvě drobné větve o délce 25 – 30 cm.

Popis dřev z dolní části spodní úrovně:

25. Svisle zaražený trojboký borovicový kolík, na horním konci odlomený, na druhém konci seseknutý v táhlou špici. D = 35, max. Š = 5,2 cm. Tab. 7 : 25

26. Ploché dubové břevno, značně porušené. Rozměry 68 x 9 x 4 cm.

27. Rozpůlený hladký kmen borovice. D = 250 cm.

28. a) Plochá kulatinová tříška. D = 60, Š = 1 – 2 cm.

b) Nevýrazně osekaná větev. D = 18 cm, Ø 8 cm.

29. Oblé poleno. D = 70 cm.

30. Plochá tříška. D = 49 cm, Š = 7 cm.

31. Blok pařezu.

32. Opracovaná polovina kulatiny.

33. Hrubě osekaná kulatina. D = 24, Ø 8 cm.

34. Hrubě osekané borovicové břevno.

35. Hrubě osekaný kus z půleného kmene dubu. Ø 21,5 cm, D = 18,5 cm, Š = 11 cm. Tab. 7 : 35

36. Rovně seříznutá borovicová kulatina. D = 20 cm, Ø 9,6 cm.

37. Na užším konci tupě seseknuté dlouhé poleno. Max. D = 148 cm, max. Ø 10 cm.

38. Obloukovitá hladká borovicová větev.

39. Břevno z břízy se zachovalou kůrou a zetlelým dřevěným masivem.

40. Trojboký sloupek s vidlicí na jedné straně. D = 76 cm.

41. Nepravidelně čtyřboká tříška. D = 28 cm.

42. Plochá tříška. D = 90 cm.

K popisu je připojen i popis dalších drobných dřev, nalezených mezi dřevy č. 42 a 26:

a) Zlomek půlené dubové větve na jedné straně šikmo seseknutý.

b) Kolík (patrně dubový či jilmový) na jednom konci odlomený, na druhém konci šikmo seseknutý. Uprostřed vtlačena obvodová rýha, patrně po uvázaném provaze. D = 17,2 cm, Ø 2,4 cm. Tab. 7 : B

c) Půlený borovicový špalík, na jednom konci rovně seříznutý, na druhém do špice seseknaný. D = 8,2 cm, Ø 7,9 cm.

d) Opracovaný zlomek patrně borovicové větve. Na jednom konci odlomený, na druhém vyřezána odsazená hlavice. D = 27,2 cm, max. Ø 2,2 cm. Ø paličkovité hlavice 2,6 cm. Tab. 7 : D

e) Nepravidelně sesekaný čtyřboký hranol z dubového dřeva, na jedné straně rovně seříznutý, na druhé straně s vyvrtným oválným důlkem. Rozměry: 4,5 x 3,5 x 7,7 cm. Ø důlku 3,5 x 2,6, hloubka 3,1 cm. Tab. 7 : E

Keramika a ostatní nálezy

Ze spodní úrovně dřev pochází 24 keramických a několik dalších nálezů, uložených pod přírůstkovými čísly 8/67 – 13 a 8/67 – 16.

Nálezy s čísly 8/67 – 13:

1. Zlomek z horní části tenkostěnné nádoby (4 mm) se zaobleným, zevně zesíleným okrajem. Povrch hladký, černě lesklý. Tab. 4 : 1
2. Zlomek z horní části nádoby s mírně rozevřeným, oblým ovaleným okrajem. Povrch hladký, světle šedý. Tab. 4 : 2
3. Zlomek z nádoby se zaobleným dvojkónickým tělem a pozůstatky svislého hustého rýhování na výdutí.
4. – 5. Dva zlomky z podstavy nádoby.
6. 260 g strusky.
7. Zvířecí kosti (nedohledatelné).

Nálezy s čísly 8/67 – 16:

1. Zlomek z horní části hrnce esovitého profilu s vyhnutým zaobleným okrajem a oblou výdutí. Pod okrajem stopy po odlomeném uchu. Povrch vyhlazený, šedočerný. Tab. 4 : 4
2. Zlomek z těla hrnce obdobného tvaru jako u zlomku č. 1. Mezi podhrdlím a maximální výdutí čtyřhranné, téměř pravouhlé ucho. Povrch hlazený, šedočerný. Tab. 4 : 5
3. Zlomek z podstavy nádoby patrně podobného tvaru, jako u předchozích dvou zlomků. Povrch hladký, černý.
4. Zlomek z výdutě nádoby. Spodní část písčité zdrsňena.
5. Zlomek z horní části nádoby s mírně rozevřeným ústím a zaobleným okrajem. Tab. 4 : 7
6. Zlomek šikmo vyhnutého a téměř svisle zkoseného okraje. Povrch hladký, šedočerný. Tab. 4 : 8
7. Zlomek z horní části nádoby s nízkým válcovitým hrdlem a zaobleným okrajem. Na podhrdlí úzké oběžné zaoblené žebírko. Povrch hladký, šedočerný. Tab. 4 : 6
8. Zlomek podstavy a části spodku silnostěnné nádoby. Povrch hrubě vyhlazený.
9. Zlomek z kónického spodku nádoby. Povrch hrubě vyhlazený.
10. – 14. Silnostěnné atypické střepy.
15. Zlomek ze spodní části nádoby. Povrch šedý.
16. Zlomek z podstavy a vydutého spodku.
17. Zlomek z těla nádoby, zdobený svislým rýhováním. Tab. 4 : 3
18. Zlomek z těla nádoby. Povrch hrubý.
19. Zlomek těla nádoby zdobený svazky rýh, končících u hlazeného pásu.

Z báze spodní úrovně dřev pochází 11 keramických nálezů, roztroušených na cca 2 – 3 m².
Přírůstkové číslo 8/67 – 17.

1. Část teriny se zachovalým podhrdlím až spodní částí výdutě. Hrdlo, mírně dovnitř vklopené, je schodkovitě odsazeno od výdutě. Okraj se nezachoval. Výduť je zdobená radýlkovou výzdobou ve formě schodkovitého meandru, pod nímž je pás ležatých pravosměrných krokvic. Pod tímto pásem je patrná řada dalších stojících krokvic, oddělených vodorovným oběžným pásem. Radýlková výzdoba má podobu drobných hustých otisků v převážně trojitě linii. Místy se vyskytuje i ve dvojstopé či v jedностopé linii. Pouze spodní pás krokvic je tvořen výhradně dojitou linií. Povrch hladký, černý. Tab. 4 : 18; Tab. 5
2. Zlomek z horní části drobné teriny se schodkovitě odsazeným, nízkým a dovnitř vklopeným hrdlem a ven ovaleným zaobleným okrajem. Povrch hnědý až šedočerný. Tab. 4 : 13
3. Zlomek z horní části nádoby se zevně zesíleným oblým okrajem. Povrch na podhrdlí hladký, na výduti hrubý, šedočerný. Tab. 4 : 10
4. Zlomek z horní části vydutého hrnce se svisle nasazeným, oboustranně zesíleným okrajem. Povrch hladký, světle šedohnědý. Tab. 4 : 12
5. Zlomek z horní části nádoby se svisle nasazeným a vodorovně seříznutým okrajem se zaoblenými hranami. Tab. 4 : 14
6. Dva zlomky z horní části nádoby se zataženými oblými okraji. Tab. 4 : 9
7. Zlomek z vydutého spodku nádoby.
8. Zlomek hrdla odsazeného od podhrdlí.
9. – 10. Dva rýhované drobné zlomky z těla nádoby.

Ze spodní úrovně dřev ze západní části sondy 5/67 pochází 3 keramické nálezy pod přírůstkové číslo 8/67 – 14:

1. Zlomek z kónického spodku větší nádoby, zdobený svislým a přes něj vedeným šikmým rýhováním. Povrch hladký, hnědý.
2. Zlomek z těla vyduté nádoby s mírně vklopeným hrdlem. Povrch šedočerný.
3. Drobný zlomek z těla nádoby.

Ze stejné polohy pochází 12 keramických zlomků pod přírůstkovým číslem 8/67 – 15.

1. Zlomek šikmo ven vytaženého okraje, na vnitřní straně s ostrou hranou, na vnější oblou. Povrch hladký, šedohnědý až šedočerný. Tab. 4 : 17
2. Zlomek z horní části nádoby s rozevřeným ústím a zaobleným okrajem. Povrch hladký, šedohnědý. Tab. 4 : 20
3. Zlomek z horní části nádoby s mírně zataženým, oboustranně zesíleným okrajem. Tab. 4 : 15
4. Zlomek z horní části nádoby se zataženým, dovnitř šikmo seříznutým okrajem a zevně zesíleným okrajem. Vnější hrana okraje zaoblена. Tab. 4 : 19
5. Zlomek téměř kolmo nasazeného, zevně zesíleného a vodorovně seříznutého okraje. Tab. 4 : 16
6. Zlomek z horní části nádoby, podobný zlomku č. 4.

7. Zlomek válcovitého, nahoře mírně se rozevírajícího spodku poháru se zachovalým dnem. Povrch hladký, černý. Podle autorů výzkumu se jedná o spodek plaňanského poháru.

8. Drobný zlomek z těla nádoby, zdobený hustým obloukovitým rýhováním.

9. – 12. Atypické zlomky z těl nádob.

13. 2050 g strusky.

14. Valoun železné rudy, patrně pískovcová konkrece. Hmotnost 550 g.

Mezi bází spodní polohy dřev a podloží ve střední a východní částí sondy 5/67 bylo nalezeno 62 keramických zlomků a další nálezy pod přírůstovým číslem 8/67 – 21.

1. Zlomek z horní části nádoby se zataženým, dovnitř seříznutým, zaobleným a zevně zesíleným okrajem. Tab. 6 : 4

2. Zlomek z nádoby se zataženým zaobleným okrajem a dvojkónickým tělem. Povrch hladký, šedočerný. Tab. 6 : 5

3. Zlomek nádoby se soudkovitým tělem a zataženým, dovnitř seříznutým okrajem. Povrch při okraji hladký, jinde hrubý, šedý. Tab. 6 : 3

4. Zlomek nádoby se soudkovitým tělem a zataženým, dovnitř seříznutým zaobleným okrajem. Povrch hrubý, šedočerný. Tab. 6 : 2

5. Zlomek hluboké vyduté misky s téměř svislým, zaobleným a dovnitř zesíleným okrajem. Povrch hladký, šedočerný. Tab. 6 : 1

6. Dva zlomky z okraje nádoby se svislým, dovnitř zesíleným a zaobleným okrajem. Tab. 6 : 6

7. Zlomek misky s mírně zataženým zaobleným okrajem. Tab. 6 : 7

8. Zlomek vyduté misky se zataženým zaobleným okrajem. Povrch šedočerný.

9. Zlomek hrnce s rozevřeným ústím a šikmo ven seříznutým okrajem. Povrch na podhrdlí vyhlazen, šedočerný. Na výduti povrch hrubý s příškvarky organického původu. Tab. 6 : 8

10. Zlomek nízkého, vně zesíleného okraje, vodorovně seříznutého. Tab. 6 : 10

11. Zlomek svislého, kyjovitě zesíleného, žlábkovitě odsazeného a vodorovně seříznutého okraje. Tab. 6 : 11

12. Zlomek z horní části nádoby s mírně rozevřeným ústím a slabě zesíleným zaobleným okrajem. Tab. 6 : 9

13. Zlomek z horní části tenkostěnné nádoby s téměř svislým hrdlem a zaobleným okrajem. Tab. 6 : 13

14. Zlomek misky se širokou výduti a žlábkovitě odsazeným zaobleným okrajem. Povrch šedočerný. Tab. 6 : 12

15. Drobný zlomek podhrdlí nádoby. Zdoben dvěma vhlazovanými rýhami, z nichž horní je lemována dvěma radýlkovými liniemi. Mezi těmito rýhami je výzdoba křížících se radýlkových krokvic. Povrch hladký, černý. Tab. 6 : 16

16. Zlomek kónického spodku a části výdutě nádoby s otřelou výzdobou lomeného meandru.

17. – 22. Drobné zlomky, zdobené širokými svazky obloukovitých rýh. Tab. 6 : 15

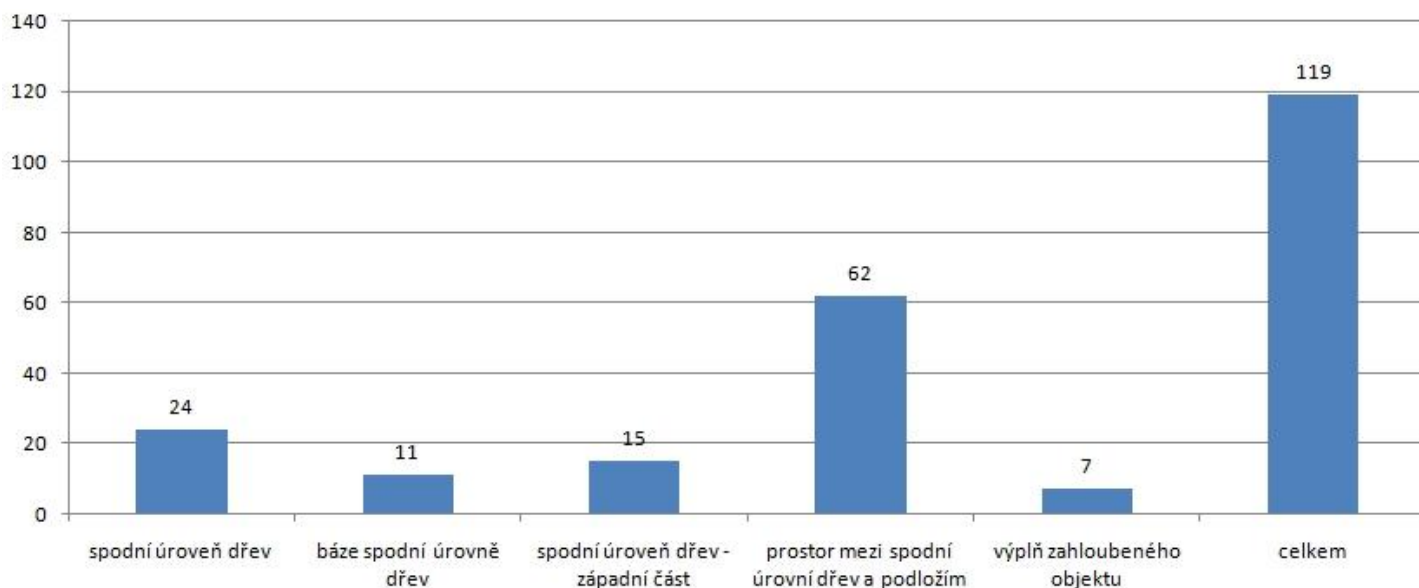
23. – 24. Dva drobné střepy ze spodků nádob, zdobených řídkým svislým a přes něj vedeným šikmým rýhováním. Tab. 6 : 14

25. Mírně vydutý zlomek silnostěnné nádoby. Povrch hladký, tmavě šedohnědý.
26. – 35. Zlomky z těl nádob s hrubým povrchem.
36. Zlomek kónického spodku nádoby se stopami svislého až žlábkovitého vyhlazování na tmavě šedohnědém povrchu.
37. Zlomek ze spodku nádoby s částí výdutě. Povrch hrubě vyhlazený.
38. Zlomek z podhrdlí silnostěnné nádoby.
39. Zlomek z těla nádoby.
40. Osm zlomků ze spodku a těla nádoby. Povrch hladký.
41. – 43. Zlomky podstav a spodků hladkých šedočerných nádob.
44. Zlomek z těla nádoby s nízkou prstencovitou nožkou. Povrch hladký, šedočerný.
45. Zlomek podstavy a spodku nádoby. Povrch zdrsňený.
46. – 52. Zlomky z těl nádob. Povrch hladký, šedočerný.
53. Zlomek z horní části nádoby, jejíž hrdlo bylo od ostatního těla odděleno oběžnou rýhou. Povrch hladký, šedočerný.
54. 215 g strusky.

Z výplně zahloubeného objektu ze dna sondy pochází 7 keramických nálezů pod přírůstkovým číslem 8/67 – 22:

1. Zlomek z mísy s kónickým tělem, svislým ústím a horizontálně seříznutým okrajem. Povrch hladký, černý. Tab. 6 : 21
2. Zlomek mírně rozevřeného ústí s vyšším zesíleným a zaobleným okrajem. Povrch hladký, šedočerný. Tab. 6 : 18
3. Zlomek mírně klenutého těla nádoby, zdobeného v různých směrech se křížujícími rýhami. Povrch červenohnědý. Tab. 6 : 19
4. Drobný zlomek, zdobený svislými a přes ně vedenými šikmými rýhami. Tab. 6 : 22
5. Zlomek ze spodku nádoby, zdobený hustým svislým rýhováním, proložený hladkým pásem a žlábkem. Tab. 6 : 20
6. Drobný zlomek z těla nádoby, zdobený řídkým svislým žlábkováním. Tab. 6 : 17
7. Drobný zlomek z těla nádoby. Povrch hladký, černý.

Pod přírůstkovým číslem 8/67 – 12 je uloženo 212 g strusky.

Graf 4 : Rozložení keramických nálezů v sondě 5/67

Sonda 6/67

Sonda 6/67 byla položena na levém břehu odvodňovací strouhy, její západní okraj ležel 18,9 m východně od východního okraje sondy 5/67. Obdélná sonda byla na jihu vymezena pažením koryta strouhy a na severu horní hranou jejího břehu. Sonda byla do těchto míst situována z důvodu viditelného poklesu jílovitého podloží a tím i možnosti zachycení nízko položených partií břehu původního potoka se zachovalými dřevy. **Zobrazení obr. 17 – 19, 44.**

Rozměry: Sonda 6/67 měřila ve směru V – Z 6 m a ve směru S – J cca 3,6 m.

Profily: východní, severní a západní

Vrstvy: 1 - světle hnědá bahnitá vrstva. V bázi cca 8 cm silná vrstva s červenohnědými usazeninami.

A - 8 cm silná vrstva s červenohnědými usazeninami.

2 - bahnitá vrstva, rozdělená v západní polovině sondy na dvě patra, mezi nimiž je vklíněna vrstva 3.

3 – bahnitá až písčité šedohnědá vrstva s rezivým nádechem.

4 – bahnitá šedočerná vrstva, za such světle šedá, vklíněná mezi vrstvu 5.

5 – šedá až černá písčité vrstva, místy prostoupená bahnem. Východním směrem se vrstva ztenčuje, stává se více hlinitou a patrně vyklínuje.

6 – sytě černá bahnitá vrstva.

7 – sytě černá bahnitá až písčité vrstva.

8 – hlinitá šedočerná vrstva, odpovídající vrstvě 3 v sondách 3/67 a 4/67.

B – žlutohnědé až rezivé písky.

C – šedé až černé písky.

Popis: V západní části sondy je stratigrafická situace obdobná jako v sondě 5/67. Východní část se odlišuje výše položeným podložím a absencí některých spodnějších vrstev (4, 6 a 7). V západní části podloží ze žlutohnědých jílu schodkovitě klesá a tvoří tak dle autorů výzkumu patrně původní koryto potoka s částí břehu. Dřeva se vyskytovala v západní části sondy ve vrstvách 4, 5, 6 a 7 ve zmíněném korytu. Vrstvy 4, 5 a 8 byly obdobně jako v předchozí sondě proloženy plásty světlých a rezivých písků (mezivrstva B a C).

Objekty: -

Nálezy:

Dřeva

Jak již bylo výše řečeno, nálezy dřev se vyskytovaly v západní části sondy ve vrstvách 4, 5, 6 a 7. Výškové rozmezí jejich výskytu je 378,49 – 379,26 m. n. m. Horní hranice jejich výskytu se shoduje s nejvyšší úrovní podloží, patrně tedy zaniklého původního břehu. V této úrovni byla odkryta opracovaná i neopracovaná dřeva, prostoupená drtí i většími zlomky březové a borové kůry a dvěma naplavenými pařezy. Autoři výzkumu se domnívají, že zachycené koryto je původní koryto potoka a proto lze všechny dřevěné nálezy považovat za naplavené.

Popis vybraných dřev z vrchní úrovně dřev:

1. Trojboká tříška. D = 94 cm, Ø 4 x 4 x 3 cm.
2. Kulatinové rozpukané borovicové dřevo.
3. Opracovaný hranol z borovicového dřeva napadeného červotočem. Na bocích rovně a na obou koncích stříškovitě seseknutý. D = 17,5 cm, Š = 8,3 a 5,7 cm.
4. Kulatinový kůl v šikmé poloze, se špičkou několikrát seseknutou, druhý konec odlomen. Březové nebo olšové dřevo. D = 48 cm, Ø 6,5 cm.
5. Deska borové kůry.

Popis výraznějších dřev ze spodní úrovně (na plánu nečíslovány):

- a) Tříška z borovicové kulatiny, na jednom konci šikmo seseknutá. D = 21, Š = 5,6.
- b) Část březové nebo olšové větve, na jednom konci odlomené, na druhém stříškovitě seseknuté. D = 19,5 cm, Ø 6,5 – 7 cm.
- c) Šikmo seseknutý borovicový hranol. D = 11,5 cm, Š = 6,5 x 5,3 cm.
- d) Šikmo seseknutá borovicová tříška. D = 22 cm, Š = 3,5 x 2 cm.
- e) Kulatina z borovicového dřeva, na jednom konci rovně seříznutá, na druhém 3x seseknuta do tupé špiče. D = 15 cm, Ø 8 – 8,4 cm. Podle letokruhů cca 30 let starý strom.
- f) Úštěp kulatiny, na obou koncích rovně seříznuté a hranou po obvodě šikmo seseknanou. D = 9,5, Ø 8,5 cm.

Keramika

Z prostoru nad vrchní polohou dřev pochází 3 keramické nálezy s přírůstkovými čísly 8/67 – 18: 1 – 3:

1. Zlomek z horní části nádoby s prohnutým, mírně rozevřeným ústím a zaobleným okrajem. Povrch hladký, světle žlutohnědý.

2. Zlomek z těla nádoby.

3. Zlomek z podstavy nádoby. Povrch lesklý, černý.

Z vrchní úrovně dřev pochází 3 keramické nálezy s přírůstkovými čísly 8/67 – 19: 1 – 3:

1. Zlomek z těla nádoby, mírně klenutý. Povrch hladký, šedobílý až šedý.

2. Zlomek z těla nádoby, mírně klenutý. Povrch hrubý a zrnitý, šedohnědý.

3. Zlomek ze spodku nádoby. Povrch hrubý, tmavě šedohnědý.

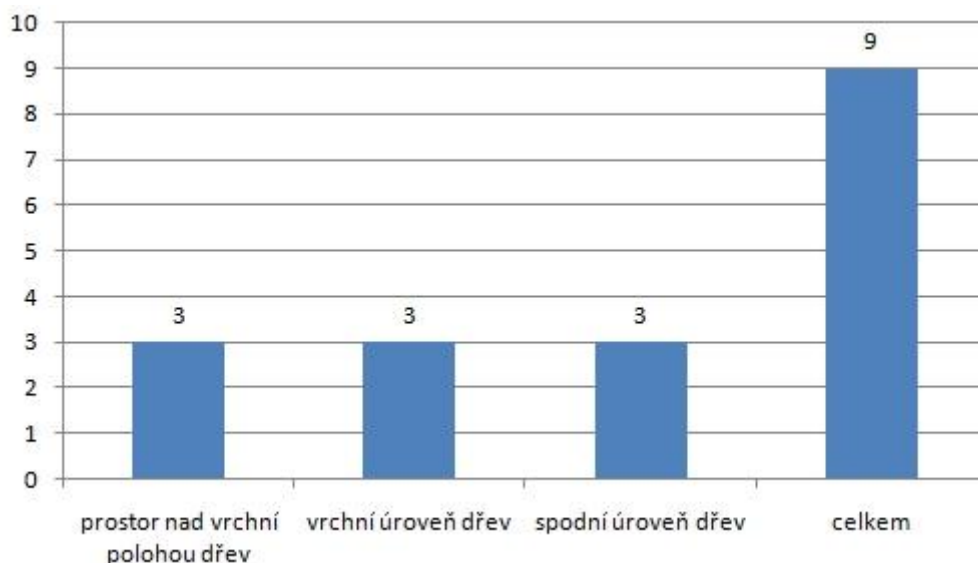
Ze spodní úrovně dřev pochází 3 keramické nálezy a další nálezy s přírůstkovým číslem 8/67 – 19.

4. Drobný zlomek z těla silnostěnné nádoby. Povrch zdrsněný, šedohnědý.

5. Zlomek z těla nádoby. Povrch lesklý, černý.

6. Spodek hrubě modelované nádoby s nevýraznou prstencovitě odsazenou podstavou. Povrch leklý, černý.

7. Zvířecí kosti (nedohledatelné)

Graf 5 : Rozložení keramických nálezů v sondě 6/67

Sonda 1/68

Sonda 1/68 byla položena v prostoru mezi prohloubenými koryty staré mlýnské strouhy a nového odvodňovacího kanálu. Sonda měla obdélný půdorys, delší stranou orientovaný ve směru V – Z. Místo pro sondu bylo vybráno z důvodu blízkého nálezů asi 4m dlouhé a 30 – 40 cm silné vrstvy dřev, obnažené při melioračních pracích. Dřeva vystupovala i ve dně koryta mlýnské strouhy. Sporné nálezy dřev v sondě 1/68 však ukázaly, že sem dříve narušená vrstva nezasahovala. Podařilo se však

zjistit, že souvislý horizont dřev je možné očekávat severovýchodním směrem a patrně i pod vozovkou Tuchlovice – Srby. **Zobrazení obr. 20 – 22; tab. 8.**

Rozměry: Sonda 1/68 měřila ve směru V – Z 10 m a ve směru S – J 3 m.

Profily: východní, jižní, západní a severní.

Vrstvy: 1a - drn

1b - nesourodá zemina, vyházená při hloubení odvodňovací rýhy

2a – pod vrstvou 1 pohřbený původní drnový povrch

2b – hnědošedá poddrnová vrstva

3 – světle hnědá hlinito-jílovitá vrstva svisle pukající

4 – světle šedá jílovitá vrstva svisle pukající

5 – tmavošedá až černá jílovitá vrstva (bahno) svisle pukající, v místech trhlin s rezivě železitými záseky.

6 – písčité proplástky, vyskytující se ve vrstvách 5 a 7, místy obsahující drobné rostlinné zbytky a drobná dřeva.

7 – tmavošedá, hlinito – jílovitá vrstva s příměsí písku.

Popis: Stratigrafická situace je v sondě 1/68 podrobněji dokumentována, nežli v sondách z roku 1967. Vrstvy 3 až 7 jsou dle autorů výzkumu náplavové. Je patrné, že vrstvy 3 až 5 byly patrně postupně ukládané fluvialní sedimenty. Lze tak soudit z jejich homogenního charakteru a nerušeného vodorovného průběhu. Vrstva 6 je tvořena písčitymi usazeninami. Na jižním a západním profilu má vrstva vodorovný průběh, na východním a především na severním profilu jsou patrná její větší nakupení a promíchání s vrstvou 5 a 7. Patrně zde bylo pozvolné ukládání narušeno překážkou či silným proudem. Ve vrstvě 6 se nevyskytovaly větší kusy dřev. Vrstva 7 obsahovala nejvíce nálezů dřev. Vrstva byla tak silná, že se nepodařilo dosáhnout podloží. Spodní voda, vystupující v době výzkumu 2,3 m pod úroveň povrchu, zabránila dalšímu postupu. Podloží nebylo dosaženo ani drobnými mikrosondami v západní části sondy.

Objekty: -

Nálezy:

Dřeva

Ze dna koryta na soutoku mlýnské strouhy a odvodňovacího kanálu byly získány první nálezy výzkumné sezóny roku 1986. Pod přírůstkovým číslem 8/68 – 1 je uloženo 14 kusů rozlámané lišty vyrobené z březového nebo olšového dřeva. Lišta je velice pečlivě opracovaná. D = 140 cm, Š = 4 cm. Maximální tloušťka je 1 cm. Bohužel k bližší lokalizaci tohoto nálezu a k jeho nálezovému kontextu nemáme podrobnější dokumentaci.

V sondě 1/68 se vyskytoval horizont s nálezy dřev ve výškovém rozmezí 378,52 – 379,36 m. n. m., celkově tedy v rozmezí cca 84 cm. První ojedinělá se objevila v bázi vrstvy 5. Větší množství dřev bylo pak objeveno ve východní a severovýchodní části sondy ve vrstvě 7. Nejníže položené dřeva

leželo v hloubce 378,37 m. n. m. v severozápadní části sondy ve vrstvě 7. Dle autorů výzkumu není uložení dřev původní a je třeba počítat s jejich přemístěním vodním tokem.

1. Úlomek borovicového dřeva, zachycený v délce 52 cm.
2. Úlomek dubového dřeva, zachycený v délce 48 cm.
3. Kulatina z borovice o \varnothing 6 cm, zachycená v délce 52 cm.
4. Kulatina z borovice o max. \varnothing 6 cm D = 50 cm.
5. Opracovaný špalek dubového dřeva. D = 16, max. Š = 12 cm.
6. Kulatina z borovice se stopami opracování. D = 86 cm, max. \varnothing 10 cm.
7. Část dubového kmene s částečně zachovalou kůrou. Zachycená délka 175 cm, \varnothing 13 cm.
8. Opracovaná borovicová deska. D = 58 cm, Š = 14 cm.
9. Borovicové dřevo se stopami opracování. Max. D = 92 cm, max. Š = 14 cm.
10. Část kmene borovice. Zachycená délka 114 cm, max. \varnothing 14 cm.
11. Úlomek borovicového dřeva. D = 30 cm, \varnothing 4 cm.
12. Špice borovicového kolíku. D = 36 cm, \varnothing 4 cm.
13. Odštěp borovicového kmene se stopami opracování. D = 125 cm, \varnothing 5 cm.
14. Nepravidelná dubová lišta, zachycená v délce 126 cm, max. \varnothing 7 cm.
15. Kulatina z borovice. \varnothing 4 cm. Pod hladinou spodní vody.
16. Úštěp borovicového dřeva v profilu.
17. Úštěp borovicového dřeva v profilu.
18. Dubová deska v profilu.
19. Borovicová kulatina v profilu, \varnothing 6 cm.
20. Dubová kulatina v profilu, \varnothing 4 cm.
21. Dubová kulatina v profilu, \varnothing 5 cm.

Keramika a ostatní nálezy

Pozn.: Vzhledem k rozsáhlosti sondy byla u jednotlivých nálezů blíže dokumentována jejich prostorová provenience.

Z vrstvy dřev v severovýchodní části sondy pochází pouze zvířecí kosti, druhově jsou zastoupeni kůň, ovce či koza, prase. Uloženo pod přírůstkovým číslem 8/68 – 2.

V jihozápadním rohu sondy, v horní úrovni vrstvy 7 těsně pod plástem písku (vrstva 6) byl nalezen kus železářské strusky a následujících 9 keramických nálezů. Uloženo pod přírůstkovým číslem 8/68 – 6:

1. Čtyři spleené a šest dalších zlomků z nečleněného hrnce, původně patrně vejčitého tvaru. Okraj zatažený, zaoblený. Podhrdlí v pásu 3 cm vyhlazeno, ostatní tělo zdrsněno. Barva tmavě červená až hnědá. Ø ústí 24 cm. Tab. 8 : 13
2. Dva zlomky z těla nádoby. Povrch lesklý, hladký, tmavošedý.
3. Zlomek z těla nádoby. Povrch hlazený, šedočerný.
4. Zlomek z horní části nádoby se zataženým, zaobleným okrajem. Povrch hlazený, šedočerný.
5. Zlomek z těla nádoby. Povrch hrubý.

Ve střední a východní části sondy, těsně nad písčitou vrstvou 6 (patrně vrstva 7), byly nalezeny zvířecí kosti (tur domácí, prase), 1 ks mazanice a následující 3 keramické zlomky. Uloženo pod přírůstkovým číslem 8/68 – 8:

1. Zlomek z těla nádoby, zdobené svislým hustým rýhováním. Povrch světle šedý. Tab. 8 : 11
2. Zlomek z horní části misky se zaobleným, na vnější straně žlábkovitě odsazeným okrajem. Povrch hladký, tmavošedý. Tab. 8 : 12
3. Zlomek z těla nádoby. Povrch hrubý.
4. 170 g strusky.

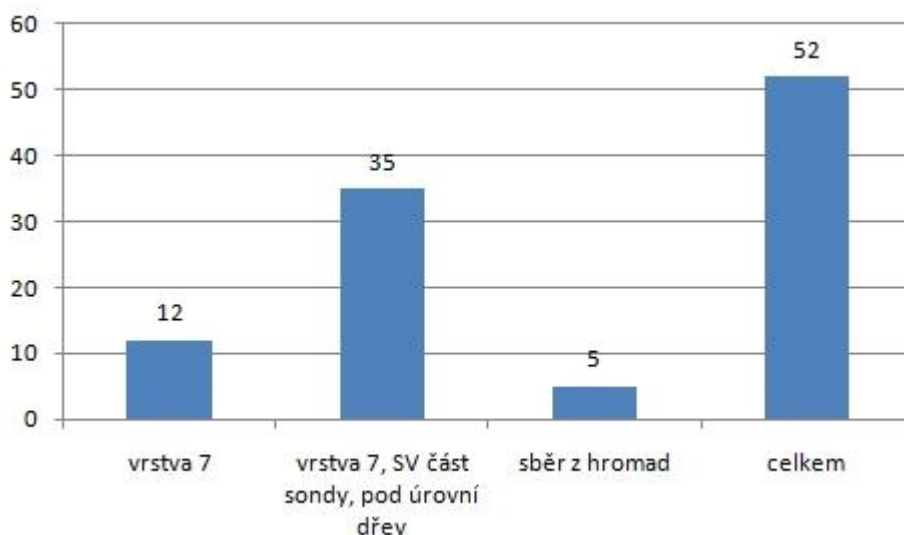
Ze severovýchodní části sondy, z prostoru pod úrovní dřev (vesměš vrstva 7), pochází nálezy zvířecích kostí (tur domácí, prase) a 35 zlomků keramiky. Uloženo pod přírůstkovým číslem 8/68 – 23:

1. Zlomek z horní části misky s mírně zataženým zaobleným okrajem. Povrch hlazený, černý. Tab. 8 : 1
2. Zlomek z horní části nádoby s vodorovně seříznutým, zevnitř zesíleným okrajem. Povrch hlazený, světle šedý. Tab. 8 : 2
3. Zlomek z horní části hluboké misky se zataženým zaobleným okrajem. Povrch hladký, tmavošedý. Tab. 8 : 3
4. Zlomek z horní části vyduté nádoby s kyjovitě zesíleným a horizontálně seříznutým okrajem. Povrch hladký, černý. Tab. 8 : 4
5. Zlomek z horní části nádoby s mírně prohnutým hrdlem a zaobleným, na vnější straně odsazeným okrajem. Povrch hlazený, černý. Tab. 8 : 5
6. Zlomek z horní části nádoby se zataženým zaobleným okrajem. Povrch hlazený, šedý. Tab. 8 : 6
7. Zlomek z těla nádoby, zdobené hustým svislým rýhováním. Povrch hrubý, červenohnědý. Tab. 8 : 7
8. Zlomek z těla nádoby, zdobený hustým svislým rýhováním. Povrch hladký, hnědošedý. Tab. 8 : 8
9. Zlomek z těla nádoby, zdobený svazky nepravidelně se křížících obloukovitých hřebenových rýh. Povrch hladký, šedý. Tab. 8 : 9
10. Zlomek z těla nádoby, zdobený hustě vedle sebe posazenými nehtovými vrypy. Povrch světle šedý. Tab. 8 : 10
11. Pět drobných zlomků z těl nádob. Povrch hladký, černý.
12. Devět zlomků z těl nádob. Povrch hrubý, zdrsněný.

13. Sedm zlomků z těl nádob, povrch vyhlazený, otřelý.
14. Zlomek z těla nádoby z jemného plaveného materiálu, patrně vyroben na hrnčířském kruhu.
15. Tři zlomky z den nádob.
16. 135 g strusky.

Ve vyházené zemině sondy 1/68 byly dodatečně získány keramické nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 37:

1. Zlomek z horní části misky se vklopeným a zaobleným okrajem. Povrch hladký, tmavošedý.
2. Zlomek z těla nádoby, zdobený řídkými vodorovnými a svislými rýhami. Povrch tmavošedý.
Tab. 8 : 14
3. Zlomek z těla nádoby se silně otřelou výzdobou obloukovitých hřebenových rýh. Povrch tmavošedý.
4. Zlomek z těla nádoby, zdobený hustým svislým hřebenováním. Povrch světle šedý.
5. Zlomek z horní části tenkostěnné nádoby se zaobleným, zevně zesíleným okrajem. Povrch hladký, černý.

Graf 6 : Rozložení keramických nálezů v sondě 1/68

Sondy 2/68, 3/68, 4/68 a 5/68

V těsném okolí sondy 4 z roku 1966, ve které bylo nalezeno větší množství dřev, byl na pravém břehu odvodňovacího kanálu položen pás čtyř sond. Všechny sondy se nacházely těsně u sebe a byly zahlabovány přímo do šikmých stěn kanálu. Sonda 2/68 přímo rozšiřovala sondu 4 z roku 1966 jižním a východním směrem až na obdélník o rozměrech 4,2 x 2 – 3,3 m. Západním směrem byly poté založeny sondy 3/68 a 5/68, směrem na východ sonda 4/68. Tyto sondy měly přibližně stejné rozměry a byly odděleny kontrolními bloky o šířce 40 cm. Ve všech sondách se podařilo získat nálezy dřev.

Zobrazení:

2/68 – obr. 23 – 25, 45; tab. 9 – 10.

3/68 – obr. 27 – 30; tab. 11 – 12.

4/68 – obr. 31 – 32, 46 - 47; tab. 13.

5/68 – obr. 33 – 35; tab. 14 – 15.

Rozměry: všechny sondy měly rozměry směrem V – Z 4,2 m, směrem S – J 2 – 3,3 m.

Profily: u všech sond byl dokumentován jižní profil, u sond 3/68, 4/68 a 5/68 také východní profil. Pouze u sondy 5/68 byl dokumentován i profil západní.

Vrstvy: 1a – drn

1b – poddrnová recentní vrstva, vzniklá na úbočí odvodňovacího kanálu.

2 – nevyskytuje se.

3 – šedohnědá jílovito – hlinitá vrstva, svisle pukající.

4 – světle šedá jílovitá vrstva svisle pukající

5 – černá jílovitá vrstva (bahno) svisle pukající. V místech puklin železité usazeniny.

6 – písčité proplásty, vystupující ve vrstvách 7, 8 a vzácně i v bázi vrstvy 5.

7 – tmavošedá hlinito – jílovitá vrstva s příměsí písku.

8 – tmavošedá vrstva podobná vrstvě 7, avšak silně písčitá.

10 – světle šedý jíl.

Popis: Stratigrafie je obdobná jako u sondy 1/68. Nevyskytuje se zde však vrstva 2, která je tvořena půdou, vyházenou při hloubení odvodňovacího kanálu. Tuto skutečnost lze vysvětlit tím, že se sondy nijak nedotkly úrovně rovného terénu a byly zakládány pouze v úbočí odvodňovacího kanálu. Plošně pojatý odkryv, kdy se celkově podařilo prozkoumat plochu o rozměrech cca 17,2 x 3 m výrazně pomohl k objasnění celkové situace na lokalitě. Poprvé byly zaznamenány i jiné nálezy než ze starší doby římské. Jedná se o keramické zlomky, objevené v sondě 2/68 na rozhraní vrstev 5 a 8 a také v bázi vrstvy 5 v sondě 5/68 (viz kapitola *Keramika*).

V náleзовé zprávě k výzkumu jsou interpretovány zaznamenané nepravidelné struktury na dně sond 2/68 a 3/68 jako pozůstatky koryta původního potoka, současné s horizontem sídliště ze starší doby římské (*Zeman 1979, 61*). V sondě 6/67 nivelační rozdíl nejvyšší úrovně podloží a zachyceného dna koryta činí průměrně 70 cm, v sondě 3/68 pak 78 cm, v sondě 7/68 je to 59 cm.

Objekty: -

Nálezy:

Dřeva

První výraznější úrovně dřev se vykytovaly ve vrstvě 7 ve dvou výškových hladinách. Svrchní poloha byla zachycena v rozmezí cca 378,9 – 379,4 m. n. m., avšak pouze v částech sond 2/68 a 3/68. Dle autorů výzkumu je tato vrstva náplavová. Usuzují tak z charakteru dřev v ní nalezených (drobné kusy dřev, klestí a kůry) a bez bližší argumentace i z jejich uložení. Spodní úroveň dřev se nacházela ve výškovém rozmezí cca 378,10 – 378,8 m. n. m. a obsahovala především rozměrnější kusy většinou opracovaných dřev (zejména v sondách 4/68 a 3/68). Dřeva většinou ležela těsně nad podložím. Úroveň původního povrchu naznačují pařezy zjištěné v sondách 3/68 a 4/68. Dle autorů výzkumu se spíše než o naplavená dřeva jedná o dřeva z poškozeného objektu.

Patrně nejzachovalejší dřevěný konstrukční prvek z celého výzkumu představuje objev propleteného plotu či zdi v kontrolním bloku mezi sondami 2/68 a 4/68. Plot (?) ležel ve vodorovné poloze ve spodní úrovni dřev a sestával se ze tří zašpičatělých kůlů, napříč propletených čtrnácti okleštěnými větvemi. Svislé kůly dosahovaly délky 215 cm, jejich průměr byl max. 6 cm. Vodorovné příčky z kulatinek měly průměry cca 3 – 6 cm, nejdelší z nich měla 218 cm. Všechna dřeva byla dubová, pouze jedno březové.

V sondě 4/68 ležel cca 1 m na východ od plotu západní konec 273 cm dlouhého kůlu (dřevo č. 17, sonda 4/68). Autoři výzkumu nevyklučují jeho souvislost s výše zmíněným plotem. Zbytky po kůlových jamkách, které by mohly mít s plotem souvislost, se podařilo nalézt na dně sondy 2/68.

Sonda 2/68:

Z vrchní části spodní úrovně dřev byly k bližšímu popisu vybrány následující nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 - 10:

1. Vzorek ostřicové slatiny s příměsí anorganického materiálu (písek a jíla).
2. Drobný dubový kolík, na jednom konci zahrocený, na druhém odlomený. Na kolíku je patrný otisk pouta, patrně snad z drátu. D = 9,7 cm, max. Ø 1,9 cm.

Ze spodní polohy dřev pochází následující nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 25:

1. Kulatinový kolík, na jednom konci ze čtyř stran seseknutý do špičky. D = 80 cm, max. Ø 6 cm.
2. Dubová kulatina, prorostlá oddenkem přesličky. D = 58 cm, max. Ø 4,5 cm.
3. Část borovicového břevna oválného průměru. Š = 8 x 12 cm. Část odříznuta sondou 4 z roku 1966. Zachovaná délka 44 cm.
4. viz č. 4 u přírůstkového čísla 8/68 – 34.
5. Trojboké poleno, na jednom konci seseknuté do výrazné špice, na druhém konci paličkovitě zesíleno. Osekané suky. D = 35 cm, Š = 5 cm. Rozměry paličky: 16 x 15 x 5 cm.
6. Kulatina. D = 33 cm, Ø 5 cm.
7. Mírně obloukovitá borovicová kulatina, na jednom konci šikmo seseknutá. D = 56 cm, max. Ø 5 cm.
- 7a. Odštěpek z půleného kmene borovice, na jedné straně opálený. D = 12 cm, Ø 7,7 cm.
8. Břízová kulatina. D = 45 cm, max. Ø 9,5 cm.

9. Plochý hranol z dubového dřeva. 11,5 x 4 - 5,5 x 2 cm. Tab. 10 : 9
10. Dubová větev. Zachycená délka 43 cm, \varnothing 7 cm.
11. Nevýrazná kulatina. D = 43 cm, \varnothing 7 cm.
12. Poleno z dubového kmene, na jednom konci šikmo, na druhém stříškovitě seseknuté. D = 34, 8 cm, max. \varnothing 9 x 12 cm.
13. Viz č. 2 u přírůstkového č. 8/68 – 34.
14. Trojboké poleno. D = 49,5 cm, Š = 3,5 – 4,5 cm.
15. Svislý dubový kolík u jižní strany sondy. Na spodním konci ze čtyř stran seseknutý do špice, na druhé straně odlomený. D = 60 cm, \varnothing 4,5 – 5 cm.
16. Větev s odsekanými odnožemi. D = 60 cm, max. \varnothing 5 cm.
17. Ze stěny vyčnívající půlená kulatina. Zachycená délka 33 cm, \varnothing 4,5 cm.

Ze spodní části spodní úrovně dřev byly k bližšímu popisu vybrány následující nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 - 34:

1. Ze západního profilu vyčnívající dubová kulatina. Zachycená délka 60 cm, \varnothing 6,5 cm.
2. V JZ rohu stojící pařez borovice. \varnothing 20 x 15 cm, zasahující do profilu.
3. Kulatina z dubové větve. D = 44 cm, \varnothing 5 cm.
4. Kulatina z borovice, na jedné straně odříznuta sondou 4 z roku 1966, zachovaná délka 66 cm, \varnothing 13 cm.
5. Kulatina z borovice, D = 110 cm, \varnothing 9cm.
6. Plochá deska lichoběžníkovitého tvaru, odštípnutá snad z kmene břízy, šikmo seseknutá. Max. D = 42,5 cm, max. Š = 20 cm, max. síla 8 cm.
7. Dubová větev, na jednom konci zahrocená. D = 75 cm, \varnothing 3 cm.
8. Plochá tříška, D = 50 cm, max. Š = 11 cm, síla 4 cm.
9. Březové poleno (pod dřevy č. 4 a 8). D = 51 cm, \varnothing 14 cm.
10. Poleno z rozštípnutého kmene břízy (pod dřevy č. 8 a 4). D = 45 cm, Š = 14 cm, max. síla 5 cm.
11. Krátká kulatina z borovice, na jednom konci ohořelá, ve tvaru špice. D = 65 cm, \varnothing 11 cm.
12. Delší dubová větev (souběžně s dřevem č. 7), se šikmo seseknutým koncem. D = 111 cm, max. \varnothing 6,5 cm.
13. Špice borovicového kolík . D = 19,5 cm, \varnothing 5,2 – 5,5 cm.
14. Čtyřboký borovicový špalek, s jedním koncem rovně a druhým stříškovitě seříznutým (.Max. D = 18,0 cm. Tab. 10 : 14
15. Špalek z kmene borovice s jedním koncem rovně seříznutým, s druhým koncem ze tří stran seseknutým. Max. D = 11,8 cm, max. \varnothing 12,5 cm. Tab. 10 : 15
16. Špice dubového kolíku seseknutá ze tří stran. D = 12 cm, max. \varnothing 3,5 x 4,5 cm.
17. Dubové dřevo, otesané do plochého čtyřhranu. D = 70 cm, Š = 7 – 14 cm. Max. síla 7 cm.

18. Březový špalek s rovně seříznutými konci. D = 52 cm, Ø 12 – 17 cm.
19. Dubová kulatina se suky po odseknutých větvích. D = 53 cm, Ø 5 cm.
20. Ohořelá větev, D = 33 cm, Ø 3,5 cm.
21. Borovicová kulatina v jižním profilu. D = 90 cm, Ø 7 cm.
22. Půlený kmen v západním profilu, s jedním koncem schůdkovitě seseknutým, částečně opálený. D = 75 cm, Ø 15 cm.
23. Borovicový špalek v západním profilu, jeden konec stříškovitě seseknutý, druhý odlomený. D = 29,7 cm, Ø 7 cm. Tab. 10 : 23
24. Březová kulatina v západním profilu, na obou koncích tupě osekaná. D = 22 cm, Ø 7 cm.

Sonda 4/68

Z úrovně dřev pochází následující nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 35:

1. Pařez v původní poloze.
2. – 4. Drobné větve.
5. Dubová kulatina s pěti prstenci suků po osekaných větvích, na jednom konci stříškovitě seseknutá. D = 94 cm, max. Ø 6 cm.
6. Kulatina s odlomenými konci a prstencem suků po osekaných větvích a stopami po opálení. D = 41 cm, Ø 8 cm.
7. Borovicový kolík, na jedné straně odlomený, na druhé šikmo seseknutý. Dva prstence suků po osekaných větvích, stopy opálení. D = 83 cm, max. Ø 4,5 cm.
8. Dubový kolík s tupě osekanou špicí a vylámaným týlem. D = 43,5 cm, max. Ø 3,2 cm. Tab. 13 : 8
9. Půlený kmen borovice s prstencem suků po osekaných větvích. D = 48, Ø 9 – 10 cm.
10. Březové poleno, na jedné straně šikmo seseknuté, na druhé straně špičaté a ohořelé. D = 66 cm, Ø 12 – 15 cm.
11. Pařez, patrně dubový.
12. Krátká kulatina s prstencem suků. D = 38 cm, Ø 8 cm.
13. Esovitě prohnutá větévka. D = 42 cm, Ø 2 cm.
14. Kmen borovice s třemi prstenci suků, oba konce odlomeny. D = 137, max. Ø 9 cm.
15. Kulatina z borovice s věncem suků, oba konce odlomeny. D = 90 cm, Ø 7,5 cm.
16. Kulatina z borovice, jeden konec ze tří stran seseknut do špice, druhý konec odlomen. D = 100 cm, Ø 8 – 10 cm.
17. Mohutný kmen se čtyřmi prstenci suků, jeden konec rovně seříznut, druhý konec kuželovitě sesekán v délce 30 cm, na konci vyběhající v čep o průměru 9 cm. D = 273 cm, Ø 18 cm.
18. Borovicové břevno, zachycené v délce 120 cm, pokračující do jižní stěny sondy. Š = 13 – 15 cm.

Sonda 3/68

Z vrchní úrovně dřev pochází následující nálezy, uložené pod přírůstkovými čísly 8/68 – 21:

1. Dubová větev bez stop opracování.
2. Borovicové dřevo, na jednom konci šikmo seseknuté. D = 60 cm, Ø 9 cm.
3. Rozštípnutý kmen borovice, na jednom konci šikmo seseknutý. D = 155 cm, Ø 16 cm.
4. Plochá tříška z borovice. D = 88 cm, Š = 6 cm, síla 4 cm.
5. Úlomek borovicového dřeva. D = 39 cm, Ø 5 cm.
6. Březové poleno s částečně zachovalou kůrou. Na jednom konci šikmo seseknuté. D = 39 cm, Ø 5 cm.
- 6a. Plochá borovicová tříška. D = 24 cm, Š = 6 cm, síla 1,5 cm.
7. Kus větve z borovice. D = 48 cm, max. Ø 7 cm.
8. Dubový špalek, osekáný do hran. D = 15,5 cm, síla 5,5 cm.
9. Kus větve z borovice, na jednom konci šikmo odseknuté. D = 50 cm, max. Ø 6 cm.
10. Úlomek dubového dřeva. D = 36 cm, max. Š = 8 cm, síla 5,5 cm.
11. Plochá tříška z borovicového dřeva, na obou koncích šikmo seseknutá. D = 12,5 cm, Š = 8,5 cm, síla 4,5 cm.
12. Vzorek z rozvětveného pařezu borovice.
- 12a. Vzorek z rozvětveného pařezu olše.
13. Borovicová tříška ve tvaru trojbokého hranolu. Rozměry 16 x 16 x 14 cm, síla 6 cm.
14. Borovicový kolík s věncem suků, na jednom konci opálený a odlomený, na druhém konci ze čtyř stran tesaný do špice. D = 63 cm, max. Ø 4 – 4,5 cm.
15. Do hran přitesané borovicové dřevo. D = 66 cm, max. síla 6 cm.
16. Kus borovicové větve, na jedné straně přiseknuté. D = 47 cm, max. Ø 3 cm.
17. Borovicová tříška. D = 19 cm, max. Š = 4 cm, síla 1,5 cm.
18. Borovicová tříška. D = 22, max. síla 3,5 cm.
- 18a. Kus dubové větve. D = 37 cm, max. Ø 4 cm.
19. Zlomek štípaného borovicového břevna, na konci šikmo seseknutý. D = 36 cm, max. síla = 6,6 cm.
20. Kus borovicové větve, na jednom konci opálené. D = 60 cm, max. Ø 5,5 cm.
21. Plochá borovicová tříška, na jednom konci opálená. D = 20 cm, Š = 10 cm, síla 3,5 cm.
22. Ohořelé borovicové poleno. D = 24 cm, Ø 6 cm.
23. Rozštípnutý kmen borovice, na jednom konci rovně, na druhém stříškovitě seříznutý. D = 100 cm.
24. Vzorek z borovicového dřeva z prostoru pod pařezem (č. 12a).
25. Třísky z borovicového dřeva a odseknutá větev z olše z prostoru pod pařezem.
26. Půlený kmen borovice, vyčnívající v délce 47 cm z jižního profilu. Š = 12 cm.
- 26a. Úlomek z březové větve.

27. Rozštípnutý dubový kmen. D = 78 cm, Ø 15 cm, max. síla 7 cm.
28. Část kmene olše. D = 65 cm, Ø 15 – 18 cm.
29. Borovicová kulatina s prstencem suků. Na obou koncích ze tří stran sesekáný. D = 20,5 cm, Ø 12,5 cm. Tab. 12 : 29.

Ze spodní úrovně dřev byly k bližšímu popisu vybrány následující nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 22:

Bez číslování na plánu:

- a. Dubový kolík s tupým týlem a stříškovitě seříznutou špicí. Při obou koncích otvory, patrně po hřebu. Ve vzdálenosti 5 cm od týlu otisk očka, snad drátěného. D = 25 cm, max. Ø 2 cm.
- b. Borovicová kulatina, na jednom konci šikmo seseknutá, na druhém opálená. D = 26,5 cm, Ø 4 cm.

S číslováním na plánu:

30. Borovicové poleno s jedním koncem stříškovitě seseknutým. D = 76 cm, Ø 8 – 9,5 cm.
31. Větev borovice, vyčnívající 30 cm z východního profilu. Ø 3 cm.
32. Část kmene borovice s osekánými větvemi. D = 165 cm, max. Ø 9 cm.
33. Dubová kulatina, na jednom konci šikmo seseknutá. D = 120 cm. Max. Ø 5,5 cm.
34. Osekané borovicové dřevo. Na jednom konci šikmo, na druhém stříškovitě seříznuto. D = 52 cm, max. Ø 5,5 cm.
35. Rozštípnutý kmen borovice, zasahující do východního profilu. D = 113, původní Ø 14 cm. Síla 8,5 cm.
36. Borovicová kulatina, vyčnívající 35 cm z východního profilu. Ø 6cm.
37. Mohutná nepravidelná část kmene dubu. D = 67 cm, max. Ø 14 cm.
38. Borovicová kulatina, vyčnívající 93 cm z východního profilu a na konci opálená. Max. Ø 5,5 cm.
39. Kůl na jednom konci odlomený, na druhém konci z pěti stran seseknutý do špice. D = 75 cm, max. Ø 7 cm.
40. Část tenkého kmene borovice s věncem suků. D = 80 cm, max. Ø 5 cm.
41. Dlouhý půlený kmen borovice s věnci větších suků. Na jednom konci osekáný, na druhém šikmo seříznutý. D = 335 cm, Ø 10 cm.
42. Obloukovitě zahnutá větev břízy, na jedné straně s nezřetelnými stopami odseknutí. D = 118 cm, max. Ø 6,5 cm.
43. Borovicové poleno. D = 42 cm, max. Ø 10,5 cm.
44. Dlouhá dubová tříška trojúhelníkovitého průřezu, na konci zhrocená. D = 105, síla 4 x 3 x 3 cm.
45. Borovicové poleno, na obou koncích šikmo seseknuté. D = 63 cm, Ø 10 cm.
46. Borovicové poleno, na jednom konci šikmo, na druhém stříškovitě seseknuté. D = 68 cm, Ø 14 cm.
47. Borovicová kulatina s prstenci suků. D = 100 cm, Ø 9 cm.
48. Mírně obloukovitý kus dubového dřeva, slabě opálený. D = 39 cm, Š = 3 – 4,5 cm, síla 1,5 cm.

49. Kůl z lipového dřeva, na jedné straně z pěti stran seseknutý do špice. D = 89 cm, Ø 10,5 cm. U špice vyběhá 32 cm dlouhá, šikmo seseknutá větev o Ø 4 cm.

50. Rozštípnutý kmen borovice, vyčnívající 160 cm z jižního profilu. Ø 10 cm.

51. Rozštípnutý kmen dubu, vyčnívající 120 cm z jižního profilu. Ø 8 cm.

52. Borovicová kulatina, vyčnívající 60 cm z jižního profilu. Ø 10 cm.

53. Dubový kolík (pod dřevem č. 49) se špicí ze čtyř stran seseknou. 17 cm od špice otisk patrně drátěného očka. D = 46 cm, max. Ø 4 cm.

54. Kmen borovice. D = 128 cm, Ø 6,5 cm.

55. Kmen borovice s prstencem suků. D = 136 cm, Ø 9 cm.

56. Polínko z olše, na jednom konci odlomené, na druhém šikmo seseknuté. D = 37,5 cm. Ø 5 cm.

57. Borovicová kulatina s prstencem suků. D = 33 cm, Ø 5 cm.

58. Část nepravidelné dubové větve, na obou koncích stříškovitě seseknuté.

Sonda 5/68

Bez bližší lokalizace v plánu pod přírůstkovým číslem 8/68 – 16:

1. Dubové dřevo, opracované do mandlovitého tvaru, opálené. D = 13,5, max. Š = 5 cm, max. síla 2,5 cm. Tab. 15 : 1

Při začišťování úrovně dřev byly ze sondy vyňaty a popsány následující nálezy, uložené pod přírůstkovými čísly 8/68 – 17:

2. Dubový špalek s nepravidelně tesaným týlem a ze šesti stran přisekanou špičkou. Na boku je patrný hluboký trojúhelníkový zářez, připomínající otisk vbité skoby. D = 9 cm, Ø 6 x 9 cm. Tab. 15 : 2

3. Dubový špalek s rovným týlem a krátkou špicí přitesanou z pěti stran. Na obvodu otisk patrně drátěného očka. D = 5,5 cm, Ø 4,5 cm. Tab. 15 : 3

4. Část borovicové větve, na jednom konci odlomené od kmene, na druhém konci šikmo seseknuté. D = 18 cm, Ø 3,2 cm.

5. Borovicové poleno. Na jednom konci šikmo odštípnuté, na druhém konci stříškovitě seseknuté. Pozůstatky po napadení červotočem. D = 53 cm, Ø 8,5 cm.

6. Dubové dřevo, na jedné straně odštípnuté, na druhém konci stříškovitě seseknuté. Suk po odříznuté větvi. D = 48 cm, Ø 4,5 cm.

Z úrovně dřev zachycené na plánu pochází následující nálezy, uložené pod přírůstkovými čísly 8/68 – 26:

1. Zlomek prkna z borovice, na jedné straně opáleného. D = 51 cm, Š = 7 cm, síla 3,5 cm.

2. Do čtyřbokého hranolu seseknaný dubový špalek. D = 8,5 cm, Š = 3 – 4 cm, síla 2,8 cm.

3. Borovicový špalek, na jednom konci stříškovitě seseknutý. D = 34 cm, Ø 8 – 13 cm.

4. Odštípnutý kraj z kmene borovice. D = 135 cm, max. Š = 16 cm.

5. Klínovitě seseknutá dubová tříska. D = 13 cm, Š = 5,5 cm, síla 3,5 cm. Tab. 15 : 5

6. Borovicová kulatina, vyčnívající v délce 30 cm z jižního profilu. Ø 5,5 cm.
7. Část dubového kmene, vyčnívající v délce 40 cm z jižního profilu. Max. Š – 20 cm.
8. Kus zahnuté dubové větve. D = 18 cm.
9. Část kmene borovice, na jedné straně seříznutá. D = 10,5 cm, Š = 11,5 cm, max. síla 7,5 cm.
10. Opálený hrot čtyřhranného borovicového kolíku. D = 15,5, síla 2,5 x 4,5 cm.
11. Vyhlazený hrot z dubového dřeva se zaobleným týlem a odlomenou špicí. D = 14,5 cm, Ø při týlu 2,8 cm. Tab. 15 : 11
12. Dubový kolík s rovně seseknutým týlem a táhlou zaoblenou špicí. D = 30 cm, max. Ø 2,8 cm. Tab. 15 : 12

Keramika a ostatní nálezy

Sonda 2/68

Z rozmezí vrstev 5 a 8 pochází následující keramický nálezy, uložený pod přírůstkovým číslem 8/68 – 3:

1. Zlomek výdutě tenkostěnné, na kruhu vytáčené nádoby. Zdobení žlábkovitou horizontální rýhou. Hrnčina se silnou příměsí písku a slídy, velmi tvrdě vypáleno. Tab. 9 : 1

Ze svrchní úrovně vrstvy 7 pochází 6 keramických zlomků, uložených pod přírůstkovým číslem 8/68 – 4:

1. Odlomené, pravoúhle zahnuté ucho čtyřhranného průřezu. Povrch hladký, tmavošedý. Tab. 9 : 3
2. Zlomek z horní části nádoby s rovně seříznutým, mírně ven vytaženým okrajem. Povrch hladký, tmavošedý.
3. Čtyři drobné zlomky z těl nádob.

V seznamu nálezů A. Knora je dále zmiňován polotovary lignitového náramku, valoun železné rudy, přeslen a kost prasete. Tyto nálezy se však nepodařilo dohledat.

Z horní části vrchní úrovně dřev pochází 12 keramických zlomků a další nálezy; uloženo pod přírůstkovým číslem 8/68 – 5:

1. Zlomek z horní části cedníku se zúženým ústím, ukončeným zaobleným okrajem. Povrch hladký, tmavošedý. Tab. 9 : 4
2. Zlomek z horní části nádoby se zaobleným, zevně zesíleným okrajem. Povrch hladký, hnědý. Tab. 9 : 5
3. Deset drobných zlomků z těl nádob.
4. Drobná hrudka mazanice. Hmotnost 40 g.

Ostatní nálezy: zub tura domácího.

Z vrchní úrovně dřev pochází 16 keramických zlomků a další nálezy; uloženo pod přírůstkovým číslem 8/68 – 9:

1. Drobný zlomek ze spodní části nádoby, zdobené svislými rýhami. Povrch šedohnědý. Tab. 9 : 6

2. Zlomek z výdutě nádoby, zdobené dvěma horizontálními vhlazovanými rýhami. Povrch hladký, černý. Tab. 9 : 7
 3. Zlomek z těla nádoby, zdobené křížícími se rýhami. Povrch hladký, černý. Tab. 9 : 8
 4. Zlomek z těla nádoby, zdobené křížícími se rýhami. Povrch hladký, černý. Tab. 9 : 9
 5. Zlomek z horní části misky se zataženým, zevnitř zesíleným okrajem. Povrch hladký, šedočerný. Tab. 9 : 10
 6. Jedenáct zlomků z těl nádob.
- Ostatní nálezy: kosti tura domácího, koně a ovce či kozy.

Z vrchní části spodní polohy dřev pochází 10 keramických zlomků a další nálezy; uloženo pod přírůstkovým číslem 8/68 – 10:

1. Zlomek z těla nádoby, zdobený pásem hustě vedle sebe vedených vertikálních rýh. Povrch mimo pás rýh hladký, šedohnědý. Střep je silně omletý. Tab. 9 : 11
2. Zlomek z těla nádoby se zbytky výzdoby, provedené vertikálními jemnými rýhami. Povrch hladký, hnědošedý. Tab. 9 : 12
3. Osm zlomků z těl nádob.

Ze spodní části spodní polohy dřev pochází 4 keramické zlomky a další nálezy, uloženo pod přírůstkovým číslem 8/68 – 30:

1. Část prohnutého spodku hrncovitého cedníku s otevřeným dnem. Povrch hrubý, šedý. Tab. 9 : 13
2. Zlomek z horní části nádoby s rovně seříznutým okrajem. Povrch hladký, černý. Tab. 9 : 14
3. Dva zlomky z těl nádob s tuhovaným povrchem. Jeden ze zlomků je zdoben pásem vodorovných rýh. Dle autorů výzkumu se může jednat o keramiku ze starší doby železné. Tuto skutečnost nelze ověřit, neboť nálezy nelze dohledat.
4. Rozměrný kus strusky, hmotnost 3045 g.
5. Mazanice. Hmotnost 470 g.

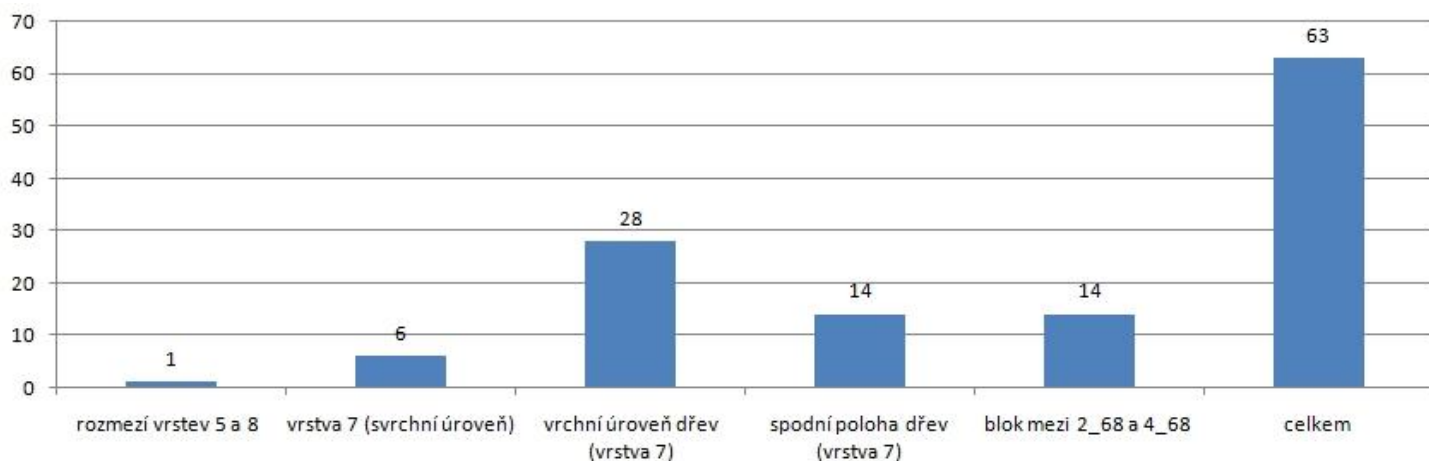
Pod zříceným plotem mezi sondami 2/68 a 4/68 se nacházely 3 keramické zlomky a další nálezy, uloženo pod přírůstkovým číslem 8/68 – 34:

1. Zlomek z horní části masivní zásobnice s rozevřeným ústím a zaobleným okrajem. Povrch hrubý, hnědošedý. Tab. 9 : 15
2. Zlomek z těla silnostěnné nádoby, patrně z výše zmíněné zásobnice.
3. Zlomek ze spodní části nádoby se zbytkem ostře odsazeného plochého dna. Povrch hladký, černý.
4. 540 g mazanice.
5. 1570 g strusky.

Ostatní nálezy: kosti tura domácího, koně a prasete.

Ze stejných míst pochází 11 keramických zlomků, uložených pod přírůstkovým číslem 8/68 - 36:

1. Zlomek z horní části soudkovité nádoby se zataženým, dovnitř seříznutým okrajem. Povrch hladký, tmavošedý. Tab. 9 : 16
 2. Část plochého dna. Tab. 9 : 17
 3. Zlomek spodní části nádoby, zdobené svislým rýhováním. Povrch hrubý, hnědošedý. Tab. 9 : 18
 4. Část obloukovitého ucha, vytaženého přímo z okraje nádoby. Povrch hladký, hnědošedý. Tab. 9 : 19
 5. Sedm drobných zlomků z těl nádob.
- Ostatní nálezy: zlomek mazanice, kosti tura domácího, koně a prasete.

Graf 7 : Rozložení keramických nálezů v sondě 2/68

Sonda 4/68

Bez keramických nálezů.

Ostatní nálezy:

Přírůstkové číslo 8/68 – 15:

1. Drobný kus sílexového valounu. Hmotnost 50 g.

Nedohledatelné nálezy ze seznamu A. Knora:

vrstva č. 8: kost koně (př. č. 8/68 – 11).

úroveň dřev: tur domácí, prase, ovce či koza (př. č. 8/68 – 15).

Sonda 3/68

Z vrchní úrovně dřev pochází 3 keramické zlomky a další nálezy, uložené pod přírůstkovými čísly 8/68 – 7:

1. Zlomek z těla silnostěnné nádoby, zdobené širokými, vzájemně se křížícími rýhami. Povrch hrubý, tmavošedý. Tab. 11 : 4
2. Zlomek z plochého dna.
3. Drobný zlomek z těla nádoby.

Ostatní nálezy: kosti tura domácího, koně a prasete.

Z horní části spodní úrovně dřev pochází 10 keramických zlomků a další nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 12:

1. Zlomek z horní části nádoby se zataženým, dovnitř seříznutým okrajem se zaoblenými hranami. Povrch hladký, hnědošedý. Tab. 11 : 1
2. Zlomek z horní části nádoby se zataženým, zevně zesíleným a dovnitř zesíleným okrajem. Povrch hladký, světle šedý. Tab. 11 : 2
3. Zlomek z těla nádoby, zdobené vzájemně se křížícími rytými liniemi. Povrch hrubý, hnědošedý. Tab. 11 : 3
4. Zlomek ze dna nádoby. Povrch hnědošedý. Tab. 11 : 6
5. Větší část nálevkovité misky se zaobleným okrajem. Povrch hladký, šedočerný. Výška 7,5 cm. Výška 7,5 cm, Ø dna 4,8 cm, Ø ústí 14,5 cm. Tab. 11 : 9
6. Pět zlomků ze silnostěnných nádob.

Ostatní nálezy: zub tura domácího.

Z dolní části spodní úrovně dřev pochází 4 keramické zlomky a další nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 22:

1. Zlomek z horní části nádoby s ven vyhnutým, vně zaobleným a nahoře šikmo dovnitř seříznutým okrajem. Povrch hladký, tmavošedý. Tab. 11 : 7
2. Zlomek z těla nádoby, zdobené svislými rýhami. Povrch hladký, šedohnědý. Tab. 11 : 5
3. Zlomek z horní části tenkostěnné nádoby se zevně zesíleným zaobleným okrajem. Povrch hladký, světle šedý. Tab. 11 : 8
4. Zlomek z těla nádoby. Povrch hrubý, zdrsňený.

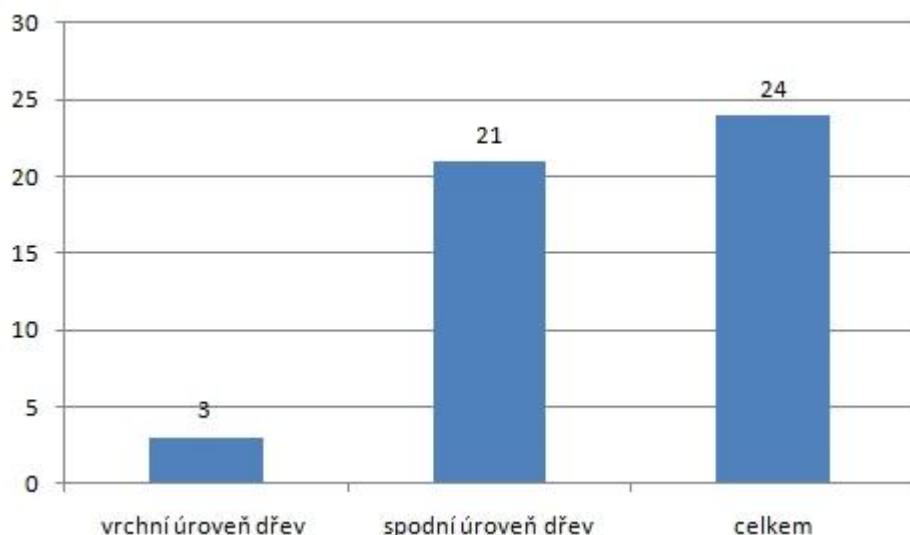
Ostatní nálezy: valoun železné rudy, kosti tura domácího, koně, ovce či kozy a prasete.

Ze stejné polohy pochází 7 keramických zlomků a další nálezy s přírůstkovým číslem 8/68 – 32:

1. Zlomek z horní části nádoby s ven zesíleným, rovně seříznutým okrajem. Okraj od výdutě odsazen dvojicí horizontálních žlábků. Povrch hladký, tmavošedý. Tab. 11 : 11
2. Zlomek z horní části nádoby s ven vyhnutým a žlábkovitě odsazeným okrajem. Povrch hladký, hnědošedý. Tab. 11 : 12
3. Zlomek z horní části teriny s ven vyhnutým a rovně seříznutým okrajem. Hrdlo schodkovitě odsazeno od výdutě. Povrch hladký, černý, omletý. Tab. 11 : 13
4. Zlomek ze spodní části nádoby. Povrch hladký, světle šedý. Tab. 11 : 10
5. Tři drobné zlomky z den nádob.
6. Kusy mazanice, místy s otisky větších dřevěných kulatin. Celková hmotnost 3083 g.

Ostatní nálezy: kosti tura domácího a koně.

Pod přírůstkovým číslem 8/68 – 21 je uloženo 90 g strusky.

Graf 8 : Rozložení keramických nálezů v sondě 3/68

Sonda 5/68

Z vrstvy 1b (pod drnem) pochází valoun železné strusky, uložený pod přírůstkovým číslem 8/68 – 13. Celková hmotnost 3450 g.

Ze spodní části vrstvy č. 5, z hloubky 110 – 115 cm, pochází 6 zlomků z těla a spodku nádoby. Hrnčina se silnou příměsí písku a slídy, velmi tvrdě vypáleno. Uloženo pod přírůstkovým číslem 8/68 – 14.

Z úrovně dřev pochází 4 keramické zlomky a další nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 16:

1. Zlomek z horní části misky se zataženým zaobleným okrajem. Povrch hladký, hnědošedý. Tab. 14 : 2
2. Drobný zlomek z těla nádoby se zbytkem výzdoby křížících se hřebenových obloučků. Tab. 14 : 1
3. Drobný zlomek se zbytkem výzdoby v podobě svazků hřebenových rýh. Tab. 14 : 3
4. Drobný zlomek z těla nádoby se svislým hřebenováním. Tab. 14 : 14
5. Zlomek železářské strusky, hmotnost 940 g.

Ostatní nálezy: kosti hovězího dobytka, koně, prasete a kozy či ovce.

Z báze sondy pochází 26 keramických zlomků a další nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 17:

1. Zlomek z horní části nádoby s oboustranně lištovitě zesíleným okrajem. Povrch otřelý, šedočerný. Tab. 14 : 6
2. Zlomek z horní části nádoby s nečleněným, šikmo přesekávaným okrajem. Tab. 14 : 5
3. Drobný zlomek z horní části nádoby se zataženým zaobleným okrajem. Povrch otřelý, šedočerný. Tab. 14 : 7
4. Drobný zlomek ven vyhnutého zaobleného okraje. Tab. 14 : 8

5. Zlomek z horní části teriny s ven vyhnutým zaobleným okrajem a plastickou lištou, oddělující mírně zatažené podhrdlí od výdutě. Povrch hladký, hnědošedý. Tab. 14 : 11
6. Drobný zlomek z těla nádoby, zdobený širokými svazky křížících se hřebenových rýh. Tab. 14 : 4
7. Zlomek z těla nádoby, zdobený širokými svazky křížících se hřebenových rýh. Povrch otřelý. Tab. 14 : 10
8. Zlomek z těla nádoby, zdobený hustým hřebenovým rýhováním. Tab. 14 : 13
9. Zlomek z těla nádoby, zdobený křížícími se rýhami. Tab. 14 : 12
10. Zlomek z části hrdla odsazeného od klenuté výdutě. Povrch hladký, černý. Tab. 14 : 9
11. Dvacet zlomků z těla nádob.
12. Šest zlomků den.
13. Zlomky mazanice, celková hmotnost 370 g.

Ostatní nálezy: zlomky železářské strusky a kosti tura domácího, koně a prasete.

Z úrovně dřev pochází 1 keramický zlomek a další nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 26:

1. Zlomek ze dna nádoby.

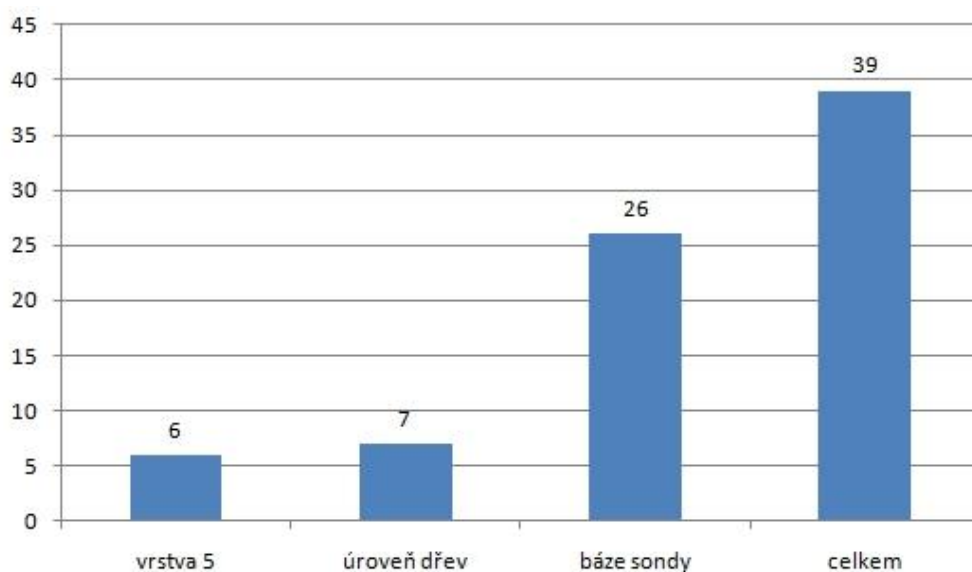
Ostatní nálezy: kosti tura domácího, ovce či kozy, prasete a medvěda.

Ze spodní úrovně dřev pochází 2 keramické zlomky a další nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 28:

1. Dva keramické zlomky z těl nádob.
2. Kusy strusky, celková hmotnost 1720 g.

Ostatní nálezy: kosti tura domácího, koně a ovce.

Pod přírůstkovým číslem 8/68 – 2 je uložen kus železné rudy o hmotnosti 330 g.

Graf 9 : Rozložení keramických nálezů v sondě 5/68

Sonda 6/68

Sonda 6/68 byla položena na levém břehu odvodňovacího kanálu. Navazovala západním směrem na sondu 6/67. Mezi sondami zůstal kontrolní blok 85 cm široký. **Zobrazení obr. 36 – 38, 48; tab. 16, 18, 21.**

Rozměry: ve směru V – Z měřila sonda 4 m, směrem S – J 3,5 m.

Profily: východní, severní a západní.

Vrstvy: 1a – drn

1b – poddrnová vrstva

2a – světle hnědá vrstva

2b - tmavě hnědá vrstva

3 – šedohnědá jílovito – hlinitá vrstva, svisle pukající.

4 – světle šedá jílovitá vrstva, svisle pukající.

5 – tmavošedá až černá jílovitá vrstva (bahno), svisle pukající. Železité usazeniny v puklinách.

6 – písčité mezivrstvy, vystupující v bázi vrstvy 8 a ve vrstvě 7.

7 – tmavošedá hlinito – jílovitá vrstva s příměsí písku.

8 – tmavošedá vrstva se silnou příměsí písku.

9 - rašelina

Popis: Stratigrafie je opět obdobná jako např. v sondách 2 – 5/68, vyskytuje se zde opět vrstva 2a a 2b, které představují úroveň terénu, vzniklou vyházením materiálu z průkopu odvodňovacího kanálu. Pozornost je nutno věnovat výskytu rašeliny (vrstva č. 9), která zřejmě byla dopravena vodním tokem z míst horního toku dnešního Tuchlovického potoka.

Na dně sondy bylo možno pozorovat výrazný hřbet, tvořený jílovým podložím, táhnoucí se úhlopříčně sondou ve směru SZ – JV. Autoři výzkumu se domnívají, že se jedná o pravý břeh původního potoka, jehož koryto probíhalo mezi sondami 6/67 a 6/68. Levý břeh by byl pak představoval terasovitý stupeň na dně sondy 6/67.

Objekty: -

Nálezy:

Dřevo

Nálezy dřev byly zaznamenány pouze v severovýchodní části sondy ve vrstvě č. 7. Nálezy dřev byly rozděleny do dvou výškových úrovní, které jsou však odděleny pouze nepatrným výškovým rozmezím 5 cm. Spodní úroveň dřev byla zachycena mezi 378,30 – 378,60 m. n. m., svrchní úroveň se nacházela mezi 378,65 – 379,20 m. n. m. Vzhledem k jejich uložení a charakteru skladby autoři výzkumu odhadují, že dřeva sem byla naplavena.

Z horní polohy byly vybrány pro podrobnější popis následující nálezy, uložené pod přírůstkovými čísly 8/68 – 19 (vzorek a) a 8/68 – 27 (1 – 12):

a) zuhelnatělý borovicový suk

1. Část kmene lípy (?) s hrubými suký po osekání větvích. Na silnějším konci kmen stříškovitě seříznut. D = 67 cm, Ø 10 cm.
2. Část kmene borovice s věncem suků při jednom konci, druhý konec stříškovitě seseknutý. D = 96 cm, max. Ø 12,5 cm. Tab. 18 : 2
3. Větší odštěp z části kmene borovice. D = 90 cm, max. Š = 16 cm, síla 3 – 4 cm.
4. Trojhranný úštěp borovicového dřeva. D = 24,5 cm, max. Š = 6 cm, max. síla 3,5 cm. Tab. 12 : 4
5. viz č. 5 u přírůstkového čísla 8/68 – 33.
6. Dubová dýha z nádoby. Dýha hrubě tesána, okraj zaoblený. 2,0 – 2,5 cm od spodku se nachází zářez pro vsazení dna (šířka zářezu: 1,5 cm, hloubka: 0,6 cm). D = 39 cm, max. Š = 11 cm, max. síla 2,5 cm. Tab. 18 : 6
7. Kulatina z břízy, vyčnívající 24 z východního profilu. Na konci stříškovitě seseknutá. Ø 8,0 – 8,5 cm. Tab. 18 : 7
8. Plochá borovicová tříška, na jednom konci šikmo seseknutá. D = 14 cm, max. Š = 6,5 cm, síla 1,5 cm.
9. Čtyřhranné borovicové poleno. D = 38 cm, Ø 3 x 4 cm.
10. Čtyřhranné borovicové poleno. D = 38 cm, Ø 2 x 3 cm.
11. Viz č. 11 pod přírůstkovým číslem 8/68 – 33.
12. Hrot dubového dřeva, seseknutý ze tří stran. Hrany zaobleny.

Ze spodní polohy dřev pochází následující nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 33:

5. Část kmene se dvěma věnci suků. D = 152 cm, max. Ø 16 cm.
11. Dlouhý štíhlý kmen jilmu, vyčnívající 156 cm z východního profilu. Ø 4,5 cm.
13. Dubová kulatina, na jedné straně sesekaná do špice, jejíž část je odlomena. D = 81 cm, Ø 7 -8 cm.
14. Kulatina s rovně seříznutým týlem a na druhém konci sesekanou špicí. D = 90 cm, Ø 8 cm.
15. Kmen borovice s věnci suků, vyčnívající 80 cm z východního profilu, na konci šikmo seseknutý. Ø 6 cm.
16. Nepravidelný kmen borovice, vyčnívající 95 cm z východního profilu. Na konci šikmo seseknutý. D = 92 cm, Ø 8 – 10 cm.
17. Dubové dřevo. Na jednom konci stříškovitě, na druhém šikmo seseknuté. D = 32 cm, Ø 5,5 – 6 cm. Tab. 18 : 17
18. Půlený kmen borovice, vyčnívající 60 cm z východního profilu. Na konci rovně odříznutý. Š = 17 cm, síla 5 cm.

Bez bližší lokalizace jsou ze sondy 6/68 uváděna 2 drobná dřeva:

- a) Ze čtyř stran nepravidelně otesaný dubový úštěp. Max. D = 13 cm.
- b) Nepravidelný úlomek dubového dřeva s vrtaným otvorem o Ø 3,2 cm. D = 18,5 cm, síla 5,5 cm. Tab. 18 : B

Keramika a ostatní nálezy

Všechny keramické a další nálezy se shromažďovaly výhradně ve společné vrstvě s nálezy dřev a v nižších vrstvách.

Ze západní poloviny sondy z úrovně těsně nad podložím, pochází 4 zlomky keramiky a další nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 18:

1. Část drobné členěné misky s ven vytaženým zaobleným okrajem, válcovitým hrdlem, schodkovitě odsazeným od oblé výdutě. Na spodku nádoby se zachoval zbytek plastické výzdoby v podobě podlouhlého, od výdutě dolů směřujícího výčnělku. Povrch hladký, tmavošedý. V = 6,5 cm, Ø ústí = 13,4 cm, Ø podstavy = 4 cm. Tab. 16 : 4
2. Část úzké nožky nádoby s vně rozšířenou podstavou (Ø 5,2 cm). Povrch hladký, šedočerný. Tab. 16 : 5
3. Zlomek z těla nádoby, zdobený svazky obloukovitých hřebenových rýh. Povrch hrubý, hnědošedý. Tab. 16 : 3
4. Zlomek z horní části nádoby s dovnitř vklopeným a rozšířeným okrajem. Povrch hladký, žlutošedý. Tab. 16 : 1
5. Kus strusky, hmotnost 460 g.

Ostatní nálezy: kosti koně a tura domácího.

Z východní části sondy, z prostoru horní úrovně dřev v korytu potoka, pochází 4 zlomky keramiky a další nálezy, uložené pod přírůstkovými čísly 8/68 – 19 a 27:

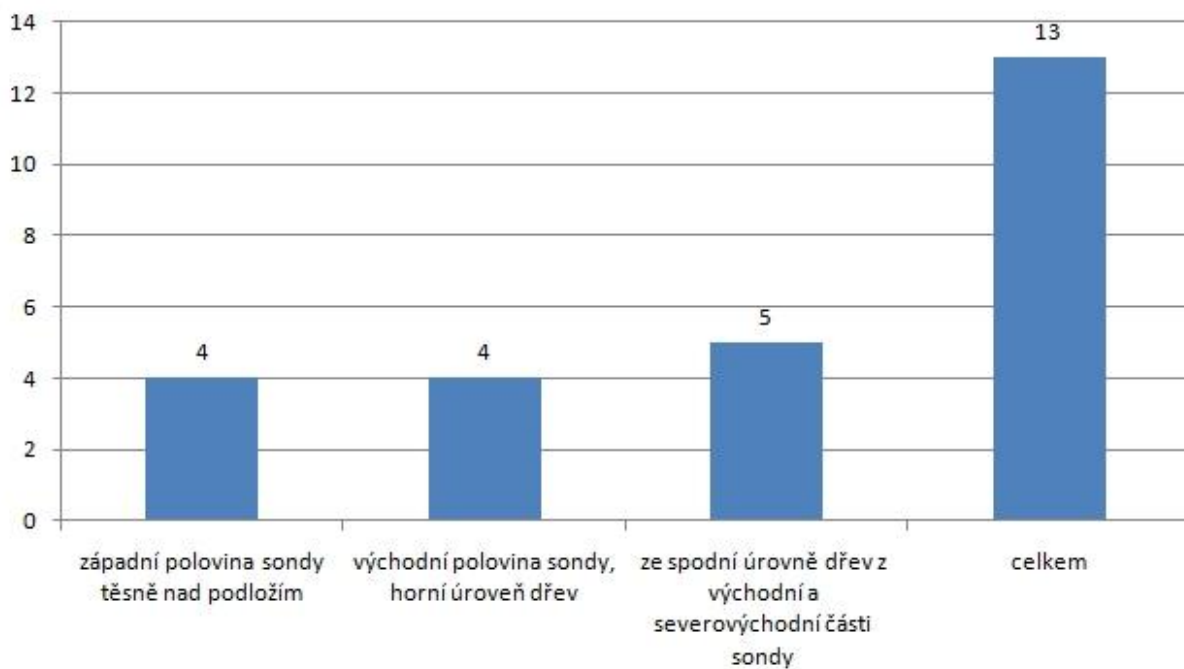
1. Zlomek z horní části nečleněné nádoby s mírně zataženým, zevnitř zesíleným okrajem. Povrch hladký, světle šedý. Tab. 16 : 6
2. Tři drobné nezdobené zlomky z těl nádob.
3. Kusy strusky, celková hmotnost 420 g.

Ostatní nálezy: kosti tura domácího a prasete.

Ze spodní úrovně dřev z východní a severovýchodní části sondy pochází 5 zlomků keramiky a další nálezy, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 33:

1. Zlomek z horní části nečleněné nádoby s mírně vklopeným zataženým zaobleným okrajem. Povrch hladký, hnědošedý. Tab. 16 : 8
2. Zlomek z horní části nečleněné nádoby se zaobleným okrajem. Povrch hladký, hnědošedý. Tab. 16 : 7
3. Drobný zlomek z horní části nádoby s nepravidelným, mírně rozevřeným okrajem, odsazeným od výdutě tenkou rýhou. Povrch hladký, hnědošedý. Tab. 16 : 2
4. Dva zlomky ze spodků nádob.

Ostatní nálezy: na dně sondy v místech koryta nalezeny kosti tura domácího.

Graf 10 : Rozložení keramických nálezů v sondě 6/68

Sonda 7/68

Sonda 7/68 byla položena na pravém břehu odvodňovacího kanálu. Navazovala nepřímo na sondu 2 z roku 1966, ve které se K. Motykové podařilo nalézt a zdokumentovat objekt č. 2 se zbytkem žebříku. Mezi sondami zůstal, jak lze vyčíst z celkového plánu výzkumu, blok cca 60 cm široký. **Zobrazení obr. 39 – 40, tab. 17, 19.**

Rozměry: směrem V – Z měla sonda rozměry 4 m, směrem S – J 2,4 – 2,6 m.

Profily: východní, jižní a západní.

Vrstvy: 1a – drn

1b – poddrnová vrstva

2a – světle hnědá vrstva

2b – hnědošedá hlinitá vrstva

3 – světle hnědá jílovito – hlinitá vrstva, svisle pukající.

4 – světle šedá jílovitá vrstva, svisle pukající.

5 – tmavošedá až černá jílovitá vrstva (bahno), svisle pukající. Železité usazeniny v puklinách.

6 – písčité mezivrstvy, vystupující ve vrstvě 5, výrazněji pak ve vrstvách 7 a 8.

7 – tmavošedá hlinito – jílovitá vrstva s příměsí písku.

8 – tmavošedá vrstva se silnou příměsí písku.

Popis: Stratigrafická situace je téměř totožná jako v sondě 6/68, rozdíl je pouze v absenci vrstvy č. 9 (rašeliny). Zároveň je např. na jižním profilu patrná jasná podobnost se stratigrafickou situací, zachycenou K. Motykovou v sondě 2 z roku 1966 (1970, obr. 6). Podloží je v sondě tvořeno světle šedými jíly, které v jihozápadní části sondy klesají a tvoří dle autorů výzkumu koryto původního potoka či jeho ramene.

Objekty: -

Nálezy:

Dřevo

Nálezy dřev v této sondě jsou v sondě znatelně méně zastoupeny, než tomu je např. v sondách 2 – 5/68. Koncentrují se v prostřední části sondy při jejím jižním okraji a dobře znatelné jsou i na jižním profilu. Výškové rozmezí jejich výskytu je 379,31 – 379,52 m. n. m, tedy v bázi vrstvy 5 a na povrchu vrstvy 8. Dva kusy dřev se objevily pod písčitém plástem vrstvy 6 v místech poklesu jílovitého podloží. Dle autorů výzkumu se jedná o dřeva naplavená; usuzují tak z jejich uložení a celkové skladby.

K popisu byly vybrány následující výraznější kusy dřev, uložené pod přírůstkovým číslem 8/68 – 31:

1. Plochá borovicová tříška. D = 13 cm, max. Š = 8 cm, síla 2,5 cm.
2. Čtvrtina dubového kmene, na jednom konci dvoustranně seseknutý do špice, na druhém konci ohořelý a odlomený. Na dřevu patrný zářez 5 – 6,5 cm široký a cca 2 – 4 cm hluboký. D = 35,5 cm, max. Ø 13,7 cm. Tab. 19 : 2
3. Ze stěny vyčnívající odštěp dubového dřeva, na konci šikmo seseknutý. Odebrána pouze volná část. Max. Š = 7,7 cm, max. síla 6,5 cm.
4. Ze stěny sondy 11 cm vyčnívající trojhranná tříška z dubového dřeva. Max. Š = 4 cm, max. síla 3 cm.
5. Plochý kus dubového dřeva, na obou koncích šikmo seseknutý. Stopy po opálení. D = 24 cm, max. Š = 11,2 cm, max. síla 7,5 cm. Tab. 19 : 5
6. Ze stěny sondy 33 cm vyčnívající část borovicového kmene. Na původně zahroceném konci patrné stopy po opálení. Ø 4,5 cm.

Keramika a ostatní nálezy

Ve výškovém rozmezí cca 25 cm ve spodní části vrstvy 5, přibližně v úrovni dřev, bylo nalezeno 21 keramických zlomků a jedna kost. Uloženo pod přírůstkovým číslem 8/68 – 24.

1. Zlomek z horní části tenkostěnné nádoby s ven vytaženým, dovnitř šikmo seříznutým okrajem. Povrch hladký, černý. Tab. 17 : 1
2. Zlomek z těla nádoby, zdobený svislými žlábkovanými rýhami. Povrch hrubý, otřelý, červenohnědý. Tab. 17 : 2
3. Zlomek z těla nádoby, zdobený šikmými křížícími se rýhami. Povrch hrubý, tmavošedý. Tab. 17 : 3
4. Zlomek z těla nádoby, zdobený svazky hřebenových rýh. Povrch hrubý, šedý. Tab. 17 : 4
5. Zlomek z těla nádoby, zdobený křížícími se obloukovými rýhami. Povrch hladký, mírně otřelý, hnědošedý. Tab. 17 : 5
6. Šestnáct nezdobených zlomků z těl nádob.

Ve stejné úrovni jako keramika byla v jihozápadním rohu sondy nalezena jediná kost, lopatka tura domácího.

5. 2. Rozbor nálezů a nálezových situací

5. 2. 1. Nálezy ze dřeva a organických hmot

Archeologické nálezy z organických hmot jsou v přírodních podmínkách Čech vzácnou výjimkou. Zejména nálezy nezuhořelých nálezů pocházejících ze sídlišť jsou ve starších obdobích mimořádně ojedinělé. V určité míře se s takovými nálezy setkáváme až od vrcholného středověku, kde se však stále jedná o nepravidelně se vyskytující nálezy omezené na určitou oblast nebo např. na zahloubené objekty, studny, jímky, chaty, popř. i dochované stavební konstrukce³³. Z období raného středověku můžeme jmenovat např. dřevěné konstrukce opevnění a cest Pražského hradu (např. *Frolík – Smetánka 1997*) a vynikající soubor nálezů z organických hmot z velkomoravských Mikulčic (*Daim – Kempke – Kouřil – Poláček 2000*). Z doby římské a z doby stěhování národů nedisponujeme kromě nálezů z Tuchlovic žádným větším souborem organických nálezů. Z menších souborů můžeme jmenovat studny z doby stěhování národů z Hostivice - Palouk (*Pleinerová 2005*). Z konce doby laténské známe nálezy částečně humifikovaných dřev ze zahloubené chaty z Křince, okr. Nymburk (*Sedláčková 1990; táž 1991; Jaklová 1993, 34 – 41*). Nejnovějšími výzkumy byly nalezeny dřevěné struktury v podhradí hradiště Vladař, okr. Karlovy Vary. Dendrochronologickou analýzou se podařilo zde nalezená dřeva datovat do 5. století před n. l. (*Chytráček - Pokorný – Šmejda 2008*). Ještě starší nálezy pochází z Františkových Lázní. V letech 1928 – 1929 (A. Gnirs) a 1959 – 1960 (E. Plesl) byly podniknuty archeologické výzkumy ve slatinách a prameništích mezi Františkovými Lázněmi a Dlouhými Mosty, okr. Cheb. Chronologické určení všech nálezů není možné, některé z nich je možné datovat od eneolitu po pozdní dobu bronzovou, některé byly na základě palynologicky datovaných kontextů hypoteticky kladeny do boreálu, tedy do období mezolitu. Celkově se jedná v rámci Čech o zcela mimořádné archeologické výzkumy zaměřené na lokality s organickými nálezy (*Plesl 1972; týž 1990*). Citovaný autor přinesl zatím jako jediný seznam míst, kde lze předpokládat, či kde jsou dokonce potvrzeny archeologické lokality s nálezy z organických hmot (*Plesl 1972, 414 – 415*). Je patrné, že evidence a výzkum těchto lokalit patří stále k aktuálním úkolům širší mezioborové spolupráce. Vzhledem k narůstajícím možnostem a

³³ Z množství nálezů je možné pro krátký přehled o situaci v rámci Čech uvést např. nálezy z Hradce Králové (*Richter - Vokolek 1995*), Mostu (*Klápště 2002*), Hradištka u Davle (*Richter 1982*) a Čáslavi (*Tomášek 1999*).

průniku moderních technologií do vědeckých oborů lze očekávat stále lepší možnosti využití této specifické pramenné základny.

5. 2. 2. Charakteristika souboru a prostorová distribuce nálezů

Naprostou většinu nálezů z organických materiálů představují nálezy ze dřeva zjištěné v sondách 1/67, 2/67, 5/67, 6/67, 1/68, 2/68, 3/68, 4/68, 5/68, 6/68 a 7/68. Výjimku tvoří sondy 3 a 4/67, kde podloží vystupovalo výš, než v ostatních sondách. Nálezy dřev jsou vázány na slatinné vrstvy, které byly v uvedených sondách různě značené. Výškový rozptyl těchto nálezů se pohybuje v rozsahu cca jednoho metru mezi nadmořskými výškami 378, 5 – 379, 5 m. n. m.

V téměř polovině sond bylo možné rozlišit dvě úrovně nálezů, označované zpravidla jako vrchní a spodní úroveň dřev. Jedná se o sondy 5/67, 6/67, 2/68, 3/68, 5/68 a 6/68, které byly položeny nedaleko od sebe. Vrchní úroveň dřev byla u skupiny sond 6/67, 6/68 a 2/68 – 5/68 zaznamenána pouze u sond, ve kterých bylo zachyceno koryto původního potoka (obr. 49). Stratigrafické souvislosti nálezů jsou - jak již bylo výše řečeno - vázány od počátku výzkumu především na původní posudek Z. Dohnala z roku 1968 (1970). Zdá se, že prvotní přívalová vlna povodně má souvislost především se spodní vrstvou dřev. Tato přívalová vlna s sebou přinesla množství materiálu z okolí a pohřbila těžší a rozměrnější nálezy, jako např. velké trámy, kůly, keramiku a další nálezy. Vzhledem k mocnosti vrstvy s nálezy dřev se lze domnívat, že množství přineseného materiálu bylo poměrně vysoké. Autoři výzkumu s odvoláním na posudek J. Kukly³⁴ z tohoto pozorování vyvozují, že krajina v povodí potoka byla otevřená a kultivací zbavená souvislých porostů (Zeman 1979, 82). Přesto se musí vzít při posuzování mocnosti vrstev v úvahu i fakt, že následující vývoj přírodních podmínek na lokalitě umožnil zachování množství organického materiálu, tudíž i samotná kulturní vrstva postiženého sídliště musí být vzhledem k vyššímu zastoupení spalitelných látek vyšší. Vrchní úroveň dřev pak obsahuje pouze drobnější zlomky a je v ní i méně ostatních nálezů. Již autoři výzkumu ji interpretovali jako vrstvu vzniklou postupným opadáváním vody a usazováním sedimentů a plavoucích předmětů. Výskyt vrchní vrstvy dřev především u sond se zachyceným korytem potoka má dle mého soudu souvislost s původně nižší úrovní terénu

³⁴ Posudek, na který se autoři výzkumu odvolávají, není ve složce nálezové zprávy tak jako ostatní posudky a i přes snahu mojí i pracovníků archivu nálezových zpráv Archeologického ústavu v Praze se nepodařilo ho dohledat.

v těchto místech. Voda se tu pravděpodobně zdržovala déle a mohl se tak vytvořit samostatný horizont nálezů.

Celkový charakter nalezených dřev je poměrně jednotvárný, jasně interpretovatelných funkčních nálezů je velice málo. Převládají nálezy opracovaných či neopracovaných větví, kulatin, třísek, osekaných špalků a prken. Místy se v úrovni dřev vyskytují i pařezy. Vyzdvíženy byly pouze menší nálezy, větší byly zakresleny do plánů a případně z nich byl odebrán vzorek k určení druhu dřeva. Dřeva byla zpravidla nacházena v doprovodu s ostatními nálezy, jaké představuje např. keramika a kosti. Zdá se, že k největšímu styku dřev s ostatními nálezy dochází především ve spodních úrovních³⁵.

Sonda 1 a 2/67

Nálezy dřev v sondě 1/67 a 2/67 (vrstva 4) nejsou vesměs doprovázeny dobře datovatelnou keramikou. Opřít se můžeme ještě o velké množství dobře datovatelných nálezů z těsně přiléhající sondy 6 z roku 1966 (*Motyková - Šneidrová 1970, Obr. 9 : 19 – 34; Obr. 10*). Stejně jako v sousedních sondách 5 a 6 z let 1966, i v sondách 1/67 a 2/67 z roku 1967 nebyly nalezeny až na jedinou výjimku větší kusy dřev. Jak již bylo řečeno v kapitole *Soupis nálezů a terénních situací* (sonda 1 a 2/67), je možné hypoteticky uvažovat, že dřeva tvořila původně nějakou konstrukci. Vzhledem k jednotnému charakteru takřka všech zde nalezených dřev (drobné větve, někdy na konci zašpičatělé) připadá v úvahu např. nízká pletená ohrádka³⁶. Interpretací možnosti jsou zde však velmi špatné.

Sonda 5/67

V této rozměrné sondě (10 x 4,5m) bylo získáno značné množství dřev i ostatních nálezů. Nejvíce nálezů dřev pochází jednoznačně ze spodní úrovně. Některé nálezy umožnily i stanovení původní úrovně sídliště - ve spodní úrovni dřev byly zaznamenány čtyři svisle zatlučené kolíky a pařez seříznutý v úrovni 379,01 m. n. m. V této vrstvě bylo též nalezeno množství keramických zlomků, které tuto vrstvu datují jasně do starší doby římské. Vrchní úroveň dřev je bez dalších nálezů.

³⁵ Viz podkapitola *Keramika: Obecná charakteristika souboru a prostorová distribuce nálezů*.

³⁶ Tuto interpretaci navrhuji autoři výzkumu, viz Zeman 1979, 9.

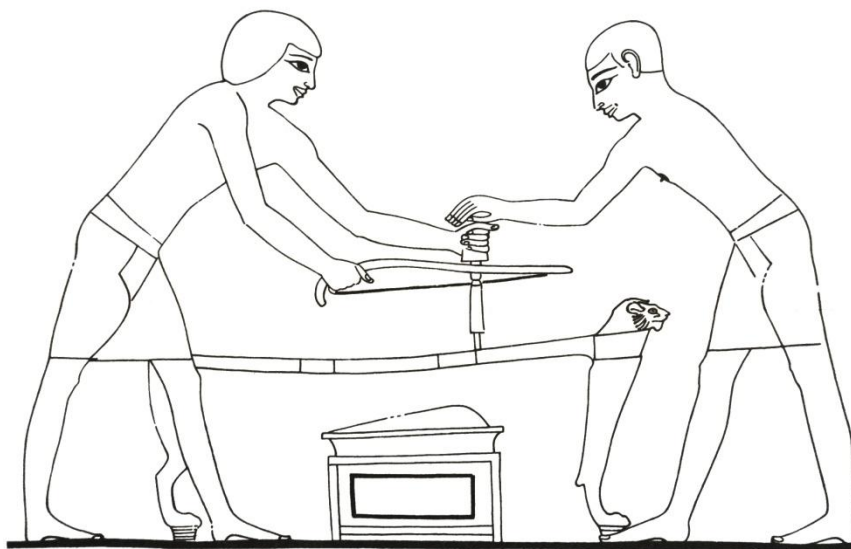
Vedle opracovaných i neopracovaných kulatin, větví a třísek se vyskytlo jen minimum nálezů, u kterých je možné nějaké bližší funkční určení. Patrně nejzajímavější nálezy představují tři dřevěné artefakty ze spodní polohy dřev, které se nacházely spolu ve skupině mezi dřevy č. 42 a 26. První z nálezů představuje nepravidelně sesekaný čtyřboký hranol z dubového dřeva s vyvrtaným oválným důlkem o rozměrech 4,5 x 3,5 x 7,7 cm. Průměr důlku činí 3,5 x 2,6, hloubka důlku je 3,1 cm (tab. 7 : E, 20 : 1). Důlek byl vyhlouben patrně vrtáním; nasvědčují tomu vyhlazené stěny důlku a absence stop po hloubení nějakým konkrétním nástrojem. Naproti tomu má ústí důlku oválný a nikoli kruhový půdorys, jak by bylo docíleno v případě vrtání pod jedním sklonem. Nutno však připomenout, že celý hranol není pravidelný a rovný. Dvě nejrozměrnější stěny hranolu jsou obě mírně pokleslé, projmuté dovnitř. Lze asi stěží rozhodnout, zda k deformaci došlo již v průběhu užívání nálezu, nebo až po jeho uložení. S deformací tlakem se u prehistorických nálezů dřev setkáváme běžně, výjimkou nejsou ani nálezy uložené v anaerobním vlhkém prostředí niv vodních toků (*Schweingruber 1983, 50*). Jasná interpretace nálezu není sama o sobě patrně možná, v úvahu připadá široká škála konstrukčních prvků a zařízení.

V bezprostřední blízkosti hranolu byla nalezena část opracované větve o délce 27,2 cm a průměru 2,2 cm. Na jednom konci je vyřezána odsazená hlavice o průměru 2,6 cm (tab. 7 : D, 20 : 3). Dřevo bylo určeno s otazníkem jako borovicové. Nález svým tvarem připomíná koncovou část jednoduchého jednodílného luku (např. *Webb 1991, 11 - 16*). Průměr luku se shoduje s průměry ostatních luků z doby římské, známých především z bažinného obětiště Nydam u města Sønderborg v jižním Jutsku (*Comstock 2004, 110 – 111; Bemmann – Bemmann 1998*). Rozdíl oproti těmto zbraním je však evidentní; tuchlovický nález je poměrně ledabyle opracován a zakončení hlavičkou u nydamských, ale i dalších luků z doby železné či doby římské není vůbec běžné³⁷. Pokud bychom se ještě chtěli držet interpretace nálezu jako luku, nabízí se možnost vysvětlení nálezu jako drobného luku používaného v k roztáčení vřetena při rozdělávání ohně anebo při vrtání. Možnost interpretace nálezu jakožto lučíku používaného k vrtání, může podpořit právě prostorová blízkost nálezu hranolu s důlkem, části lučíku a kolíku s vtlačenou obvodovou rýhou, pravděpodobně pozůstatkem po otláčení provazem (tab. 7 : B, 20 : 2). Kolík s vtlačenou rýhou by v celém mechanismu fungoval jako vřeteno vrtáku a hranol s důlkem jako držadlo. Jednalo by se tak o zcela

³⁷ Srovnání lze nalézt např. v monografickém zpracování vývoje luku *G. Rausinga (1967, 56 – 64)*.

unikátní nález truhlářské výbavy. Menší luky byly využívány k vrtání patrně již od paleolitu, doloženo je jejich využívání v prehistorické Evropě a dodnes je možné se s touto technikou vrtání na světě setkat (Childe 1975, 189 – 190). Mechanismus je stejný jako u rozdělávání ohně lučíkem a vřetenem, místo vřeteny byl však použit vrták s kamenným či kovovým zakončením (Aldred 1975, 688 – 689, Fig. 487: A, Fig. 488).

Patrně nejlepší ilustraci k této technice vrtání představují vyobrazení z hrobky vezíra 18. dynastie Rekh-mi-Rē' u egyptských Théb. V hrobce byly nalezeny dvě nástěnné malby zobrazující řemeslníky při výrobě nábytku za použití vrtáku poháněného lukem (Davies 1943, Pl. LII, Pl. LIII; obr. 6). Dále máme požití této sady nástrojů ikonograficky dokumentováno z pozdně římského období (Liversidge 1976, Pic. 264). Prezentovaná interpretace je však pouze návrhem, který lze poměrně těžko doložit. Proti hovoří především oválný půdorys důlku a absence kovového či kamenného nástavce na vrtáku (vřetenu). Popud k této úvaze zavedla především skutečnost, že předměty byly nalezeny přímo u sebe a představují jedny z nejzajímavějších dřevěných artefaktů na lokalitě. Samozřejmě nelze přeceňovat prostorovou souvislost nálezů, jelikož většina z nich se nachází v sekundární či další poloze. Přesto se ale podařilo výzkumem prokázat, že některé nálezy v sondě 5/67 byly nalezeny „in situ“ (viz výše).

Obr. 6: Zobrazení řemeslníků, pracujících s rotačním vrtákem. Nástěnná malba z hrobky vezíra Rekh-mi-Rē', Egypt – Nová říše, 18. dynastie. Podle Davies 1943, Pl. LIII. Upraveno.

Z dalších zajímavých nálezů je možné zmínit hrubě osekáný kus z půleného kmene dubu o průměru 21,5 cm a délce 18,5 cm (tab. 7 : 35). Na povrchu nálezu je viditelná stopa po skobě, která se však nedochovala. Jednalo se patrně o součást větší dřevěné konstrukce.

Sonda 6/67 byla dosti nálezově chudá. V prostoru příkopu, interpretovaného jako koryto, byla nalezena všechna dřeva, jejichž horní hranice se shoduje se zaznamenanou úrovní „břehu“, tedy s hlavní terasou podloží. Jedná se tedy téměř jistě o dřeva sem naplavená. Některá nálezy na sobě měla stopy po hrubém osekání (viz kapitola *Soupis nálezů a terénních situací*, sonda 6/67).

Sonda 1/68 patří také spíše k nálezově chudším sondám. Dřeva se koncentrovala především v severovýchodním rohu sondy ve vrstvě 7. Prostorové souvislosti dřev nevykazují rysy zapojení do nějaké konstrukce, jedná se patrně o dřeva naplavená. Z opracovaných dřev je možné zmínit např. dubovou desku dokumentovanou v severním profilu (dřevo 18, obr. 20) či borovicovou desku z východní části sondy (dřevo č. 8, obr. 20).

Sonda 2/68

Horní úroveň nálezů obsahovala blíže nedokumentovaná drobná dřeva, která se prostorově koncentrovala v jihozápadním rohu sondy, tedy v místech, kde bylo později níže zaznamenáno koryto či jedno z koryt původního potoka. Největší množství nálezů bylo objeveno ve spodní úrovni dřev. I přes značné množství dřev se nepodařilo zachytit stopy po nějaké zaniklé konstrukci či nalezená dřeva blíže funkčně interpretovat. Převládají nevýrazné nálezy různě širokých kulatin, někdy na konci osekáných do špice. Z dalších nálezů je možné zmínit plochý hranol z dubového dřeva o rozměrech 11,5 x 4 - 5,5 x 2 cm (tab. 10 : 9), dále čtyřboký borovicový špalek s osekánými konci o délce 18 cm (tab. 10 : 14) a pařez borovice zasahující do jihozápadního rohu sondy (dřevo č. 13, obr. 24). Ze sondy 2/68 pochází ještě vzorek materiálu z vrstvy 7, který byl určen jako ostřicová slatina se značnou příměsí anorganického materiálu. Ten představuje středně hrubozrnný písek, v menší míře pak silit a jíl.

Sonda 3/68

Horní úroveň dřev je podobně jako v sondě 2/68 tvořena především menšími kusy opracovaných či neopracovaných větví. Nálezů je zde však podstatně více a objevují se zde i

větší kusy dřev, jako např. rozštípnutý kmen borovice o délce 100 cm (dřevo č. 23, obr. 27) či rozštípnutý dubový kmen o délce 78 cm (dřevo č. 27, obr. 27). Z dokumentace není jasné, zda jsou dva pařezy nalezené v severním okraji sondy v původní poloze, nebo zda sem byly druhotně přineseny (dřevo č. 12 a 12a, obr. 27). Nálezů opět nevykazují známky po nějaké zaniklé konstrukci ani neumožňují bližší funkční určení.

Zajímavější nálezy pochází ze spodní úrovně (obr. 28), kde bylo odkryto několik velice rozměrných dřev. Většinou se jedná o půlené či rozštípnuté kmeny borovice (dřeva č. 32, 35, 41, 45, 46, 50, 52), dále několik rozměrnějších kusů z dubového dřeva (č. 37, 51), břízy (č. 41) a patrně i z lípy (č. 49). Dřeva jsou opracovaná, mají osekané větve a seříznuté či osekané konce. Průměr těchto rozměrných kusů činí většinou 10 – 14 cm, nejdelší kmen borovice má délku 3,35 m (č. 41). Z půdorysného rozložení dřev není zřejmé, že by se jednalo o nějakou jasně identifikovatelnou konstrukci. Přesto je vzhledem k zašpičatělým kusům a celkovému výběru delších dřev podobného průměru možné předpokládat, že se jedná o stavební materiál. Úvahu podněcuje i skutečnost, že ze spodní úrovně dřev pochází nejvíc mazanice ze všech zkoumaných ploch (celkem 3083 g). Na některých kusech je možné pozorovat otisky po kůlech s průměrem srovnatelným s průměry konkrétních nálezů dřev. Vyslovit se pro nějakou konkrétní konstrukci či architektonický prvek je však patrně nemožné. Chybí bližší vodítka, jako např. pozůstatky po čepech a jiných tesařských spojeních a také čitelné půdorysné projevy staveb. Jediné kúlové jamky v okolí je možné hledat v jamkách, zaznamenaných na dně sondy 2/68 (obr. 25). Přesto je však třeba mít stále na mysli, že se může jednat o dřeva přinesená povodní z různých míst - jak již bylo uvedeno výše, sondy 2 a 3/68 byly položeny patrně v místech, kde se pravděpodobně nacházelo koryto původního potoka.

Sonda 4/68

V sondě byla dokumentována pouze jedna úroveň nálezů. Dřeva se koncentrovala v jihozápadní polovině sondy (obr. 31), jediné další nálezy představuje kus mazanice a zlomek blíže neurčeného silexu. Nálezů dřev jsou zastoupeny jak drobnými větvemi, kolíky a kulatinami, tak i rozměrnými kusy. Konkrétně se jedná např. o rozpůlený kmen borovice s osekanými větvemi o délce 48 cm (dřevo č. 9) či kmen borovice s osekanými větvemi o délce 137 cm a průměru cca 9 cm. Podobná dřeva se v hojnějším počtu vyskytla v sondě 3/68

(viz výše). Pozornost si zaslouží především kmen, který ležel přibližně v podélné ose sondy (č. 17). Jeden konec kmenu byl rovně seříznut, druhý konec byl kuželovitě sesekán v délce cca 30 cm. Na úplném konci vybíhal v čep o průměru 9 cm. Kmen byl dlouhý 273 cm, široký průměrně 18 cm. Dřevo nebylo druhově určeno, jelikož vzorek z něj se rozpadl (Zeman 1979, 54). Autoři výzkumu uvažují, že mohl tvořit součást nějaké brány či vchodu, možná právě v souvislosti s níže prezentovaným plotem, nalezeným v kontrolním bloku mezi sondami 2 a 4/68 (Zeman 1979, 48, 54). Tuto hypotézu lze patrně velmi těžko doložit. Čep má kruhový průřez, z čehož lze uvažovat, že by potenciálně mohl být uložen v lůžku umožňujícím otáčivý pohyb. Nikde na lokalitě se však takovéto lůžko např. v podobě kamene či dřeva s otvorem odpovídající velikosti nepodařilo nalézt. Pouze hypoteticky lze uvažovat o ukotvení v jamkách nalezených na dně sondy 2/68 (obr. 25). Rozhodnout, zda čep byl určen k pevnému či pohyblivému spojení, patrně není možné.

Nejzachovalejší dřevěný konstrukční prvek z celého výzkumu představuje objev proplétaného plotu v kontrolním bloku mezi sondami 2/68 a 4/68. Jediná dokumentace tohoto vzácného nálezu je šikmá fotografie z terénu (obr. 47) a slovní popis. Plán s detailní kresbou nálezu nebyl pořízen. Malá část plotu je zakreslena na půdorysném plánu sondy 4/68 (obr. 31). Proplétaná konstrukce ležela ve vodorovné poloze ve spodní úrovni dřev a sestávala se ze tří zašpičatělých kúlů napříč propletených čtrnácti okleštěnými větvemi. Svislé kúly dosahovaly délky 215 cm, jejich průměr nepřesahoval 6 cm. Výšku nadzemní části lze dle autorů odhadovat na 160 – 170 cm (Zeman 1979, 48). Vodorovné příčky z kulatinek měly průměry cca 3 – 6 cm, nejdelší z nich měla 218 cm. Všechna dřeva byla dubová, pouze jedno bylo určeno jako březové. Nutno připomenout, že takovýchto dřev byla např. v sondě 2, 3 a 5/68 nalezena celá řada, avšak spíše v podobě menších zlomků. Vzájemná vzdálenost svislých kúlů lze odhadnout, využijeme – li údajů z půdorysného plánu sondy 4/68 a fotografie plotu, která u třech svislých kúlů ukazuje na jejich pravidelné rozmístění v tělese plotu. Nejpravděpodobněji lze uvažovat o vzdálenosti 50 – 70 cm. Z této vzdálenosti je možné např. vyčíst, že se s největší pravděpodobností nejedná o zeď domu s proplétanými stěnami natřenými mazanicí. Srovnávací materiál pochází až ze vzdálených severoněmeckých pobřežních sídlišť na marších, např. z patrně nejbohatší a dobře publikované lokality Feddersen – Wierde (okr. Cuxhaven, Dolní Sasko). Zde se pravidelně vyskytují svislé kúly zdí domů ve vzdálenosti 20 cm od sebe a propletení je tudíž hustější (Haarnagel 1979, 72, Taf.

106 : 2, Taf. 107 : 1 – 2, Taf. 108, 1). Plotů je na této lokalitě zachováno oproti zdem podstatně méně. Jejich výška (pokud byla zaznamenána) se pohybuje mezi 150 – 160 cm. *W. Haarnagel* k této výšce na okraj poznamenává, že je dostatečně vysoká, aby dobytek zadržela uvnitř ohrad (1979, 162 - 163, Taf. 111 : 1, Taf. 142 : 1). Větší část plotu byla odkryta také u jedné ze svatyň na známém obětišti u obce Oberdorla v západním Durynsku. Plot byl odkryt v komplexu La I, datovaného do stupňů LT D2 až Ř B1 (*Behm – Blancke 2003*, 44, Taf. 41). Plot je podobný tuchlovickému, rozestupy svislých kůlů jsou obdobné. Rozdíl je však patrný u výšky plotu, která u nálezů z Oberdorly činí 80 – 100 cm (týž 2002, 58). Jak je vidět, nebude zřejmě chybou interpretovat proplétanou konstrukci jako plot. Patrně se však nenachází v původní poloze, neboť nikde v podloží nebyly nalezeny stopy po kůlech, rozměrově odpovídajících svislým zahroceným kůlům plotu.

Sonda 5/68

Nálezy pochází pouze z jedné úrovně. Skladba dřev je poměrně jednotvárná, většinu nálezů představují drobné větve, třísky nebo kolíky (např. tab. 15 : 12, 11). Větší dřeva byla objevena pouze dvě. V jihovýchodní čtvrtině sondy ležel odštípnutý kraj z kmene borovice o délce 135 cm a šířce 16 cm. Podobně štípané kmeny borovice byly objeveny ve větším množství v sousední sondě 3/68 (viz výše). Další nález představuje část 40 cm širokého dubového kmene, vyčnívajícího v délce 40 cm z jižního profilu. Zajímavé pozorování se nabízí u dubového špalku s tesaným týlem a seskanou špičkou. Na boku lze vidět hluboký trojúhelníkovitý zářez, připomínající otisk vbité skoby (tab. 15 : 2). Podobný dubový špalek s otiskem skoby byl objeven i v sondě 5/67 (viz výše, tab. 7 : 35). Ani v jednom případě nebyla skoba objevena.

Sonda 6/68

Sonda byla položena na místech, kde se v podloží rýsoval výrazný členěný hřbet ve směru SZ – JV (obr. 36, 48). Prohlubeň pak podle všeho představuje koryto původního potoka, zachycené i s druhým břehem v sondě 6/67. Všechny nálezy dřev se koncentrovaly do prostoru vymezeného tímto korytem. Opět se podařilo zaznamenat dvě úrovně nálezů, avšak výškový rozdíl mezi nimi činí pouze 5 cm. Celkově sonda poskytla poměrně velké množství nálezů, avšak vzhledem k jejich uložení se jedná pravděpodobně o dřeva naplavená. Ve vrchní úrovni dřev (obr. 36) se nacházely jak rozměrnější, tak i menší dřeva.

Z větších lze zmínit především část kmene, patrně z lipového dřeva (č. 1), dále část kmene borovice s do špičky seseknutým koncem (č. 2; tab. 18 : 2) a odštípnutou část z kmene borovice (č. 3). Na prvních dvou nálezech jsou suky po osekání větví.

Jeden z nejlépe interpretovatelných nálezů z celého výzkumu představuje dubová dýha z nádoby se zářezem pro vsazení dna (dřevo č. 6; tab. 18 : 6, tab. 21). Jedná se o nález doložený na řadě lokalit, kde se dochovaly nálezy z organických materiálů. Výběr dubu jako materiálu k zhotovení nádoby se shoduje se situací na známé lokalitě z mladší a pozdní doby laténské Porz – Lind, kde bylo téměř všech z 23 kusů ze skládaných nádob z dubu (*Joachim 2002*, 22). Jak citovaný autor upozornil (týž, 22 - 23), neshoduje se této poznatek s obecným pozorováním *Torstena Capelleho*, který jako preferovaný materiál k zhotovení skládaných nádob považuje dřevo jehličnatých stromů (1972, 27). V našich podmínkách se jedná o zcela unikátní doklad protohistorického bednářství. Z germánského prostředí můžeme poukázat např. na nález z Feddersen Wierde (*Haarnagel 1979*, Taf. 29 : 6).

Stěna nádoby je poměrně hrubě opracována, na některých místech jsou patrné záseky, vytvořené patrně drobným plochým dlátem (tab. 21, nalevo). Takovéto nástroje jsou dobře známy z doby laténské, např. z bavorského Manchingu (*Jacobi 1974*, Taf. 7 : 82 – 96, 103). Není důvod se domnívat, že takovéto základní nástroje nebyly v době římské používány. Nutno připomenout, že patrně část ucha dřevěné nádoby se podařilo v Tuchlovicích objevit i v sondě 4 z roku 1966 (*Motyková – Šneidrová 1970*, Obr. 13 : 13; Obr. 15 : 8), dále je možné jako o dýze z nádoby uvažovat i u dubové destičky ze sondy 6 (*Motyková – Šneidrová 1970*, 258, obr. 13 : 4; 15 : 5).

Bez bližší lokalizace pochází z této sondy ještě další zajímavý předmět. Jedná se o nepravidelný úlomek dubového dřeva s jednou rovnou stranou. Maximální rozměr předmětu činí 18,5 cm, vrtaný otvor má průměr 3,2 cm (tab. 18 : B). Bohužel se nález zachoval dosti fragmentárně, nelze ho proto s určitostí interpretovat. Pouze hypoteticky by šlo uvažovat např. o konstrukčním prvku stavby, fixovaném dřevěným kolíkem, nebo o části nábytku. V druhém případě je možné upozornit na takto interpretované podobné nálezy z již víckrát citovaného Feddersen Wierde (*Haarnagel 1979*, Taf. 38 : 1 - 5).

Sonda 7/68

Jedná se o další ze sond, ve kterých bylo na dně zachyceno patrně koryto původního potoka. Nálezů ze sondy je poměrně málo. Vzhledem ke koncentraci nálezů do míst kde bylo níže odkryto koryto původního potoka lze opět předpokládat, že se jedná o dřeva naplavená. Tomu napovídá i výšková úroveň jejich koncentrace, která se shoduje s úrovní původního břehu (obr. 40). Jedná se převážně o menší kusy dřev se stopami po opracování. Jediný výraznější nález představuje plochý kus dubového dřeva, na obou koncích šikmo seseknutý s pozůstatky po patrně vrtaném otvoru. Na dřevu jsou patrné stopy po opálení (tab. 19 : 5).

5. 2. 3. Druhové určení dřev

Vzorkovaná dřeva druhově určil Z. Dohnal³⁸. Celkem se podařilo určit 190 vzorků, u šesti vzorků je druhové určení s otazníkem. Druhové spektrum zahrnuje 5 druhů. Z bezpečně doložených je zastoupena borovice (56 %), dub (33 %), bříza (6 %), jilm (1 %) a olše (1 %). Druhové zastoupení v sondách je vyneseno na tabulce 20 a 21 v přílohách, procentuální zastoupení na grafu 13. Výsledky určení dřev jsou poměrově velice blízké stavu zastoupení druhů v sondách z roku 1966 (*Dohnal 1970*, 262 – 263). Vyšší zastoupení borovice Z. Dohnal nepovažuje za výsledek preference tohoto materiálu nebo jeho lepší dostupnosti v zázemí sídliště, nýbrž za důsledek větší náchylnosti borovicového dřeva k rozpadání. Díky této fragmentarizaci je zastoupení jednotlivých nálezů nutně vyšší. Naproti tomu dubové dřevo tímto rozpadáním ve vodním prostředí netrpí. Z těchto důvodů je dle citovaného autora nutné být skeptický k rekonstrukci vegetačních poměrů na lokalitě na základě procentuálního zastoupení nalezených dřev (týž, 263).

5. 3. Keramika

5. 3. 1. Charakteristika souboru a prostorová distribuce nálezů

Celkově se podařilo sondami 1 – 6/67 získat 220 keramických zlomků, 212 zlomků pak sondami 1 – 7/68. Z celého výzkumu tedy pochází celkově 432 fragmentů keramických

³⁸ Viz nálezová zpráva v archivu nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, v. v. i., č. j. 8193/79, příloha 2.

nádob. Vzhledem k prokopané ploše cca 286 m² se jedná o poměrně nízký počet³⁹. V potaz se musí vzít především fakt, že na lokalitě se téměř nevyskytují zahloubené objekty známé z jiných sídlišť⁴⁰. Takřka všechny nálezy tak pochází z vrstev. Na většině keramických nálezů nejsou výraznější stopy po omletí povrchu či hran. Výjimky jsou uvedeny v popisu nálezů.

Stratigrafická situace ukazuje kromě sond 3 a 4/67 na jeden či dva horizonty s nálezy dřev. Podobně je tomu u keramiky, která se v naprosté většině váže právě na vrstvy s nálezy dřev. Výjimky tvoří sonda 2/67 (Graf 2), kde téměř třetina nálezů pochází z vrstvy 2 ležící 60 – 140 cm nad úrovní dřev (vrstva 4). Sonda však byla do značné míry porušena starší sondou 5 z roku 1966 (obr. 5), tudíž výpovědní hodnota stratigrafické provenience nálezů značně klesá. V sondě 3 a 4/67 se keramika vyskytovala nejen ve vrstvě 3, nýbrž i ve vrstvě 2, která se nachází průměrně 50 – 100 cm nad podložím se zachycenými pozůstatky nadzemních konstrukcí. Přestože početně je soubor z této skupiny sond dost chudý (31 zlomků), lze vyslovit hypotézu, že keramika se mohla ve výše položené vrstvě 2 vyskytnout díky svahovým pohybům, které sem patrně přinášely materiál z přiléhajících severních svahů. V těchto místech je přirozeně možné očekávat pokračování sídliště. Zkušební vrty v těchto místech pod ornici zaznamenaly cca 50 sýtě černou půdní vrstvu. Není vyloučeno, že se jedná o kulturní vrstvu související s osídlením sledované lokality⁴¹.

Dvě úrovně nálezů keramiky a dřev byly zaznamenány v sondách 5/67, 6/67, 2/68, 3/68, 5/68 a 6/68, které byly položeny nedaleko od sebe (obr. 49 - 51). Keramika se nalézala především ve spodní úrovni dřev. V nálezově bohaté sondě 5/67 pochází všechny nálezy (119 zlomků) ze spodní úrovně dřev. Podobně je tomu v sondě 3/68, kde 21 z 24 celkově nalezených zlomků pochází ze spodní úrovně, a také v sondě 5/68, kde se nálezy koncentrují dokonce v úplné bázi sondy nad podložím. Jedinou výraznou výjimku představuje sonda 2/68, kde ze spodní úrovně dřev pochází pouze 14 z 63 nalezených zlomků. Vysvětlení této výjimky není snadné, dokumentace vrstev nevykazuje žádné známky většího promíchání vrstev, než je tomu u ostatních sond. Také rozdělení nálezů dřev do dvou úrovní má zde své

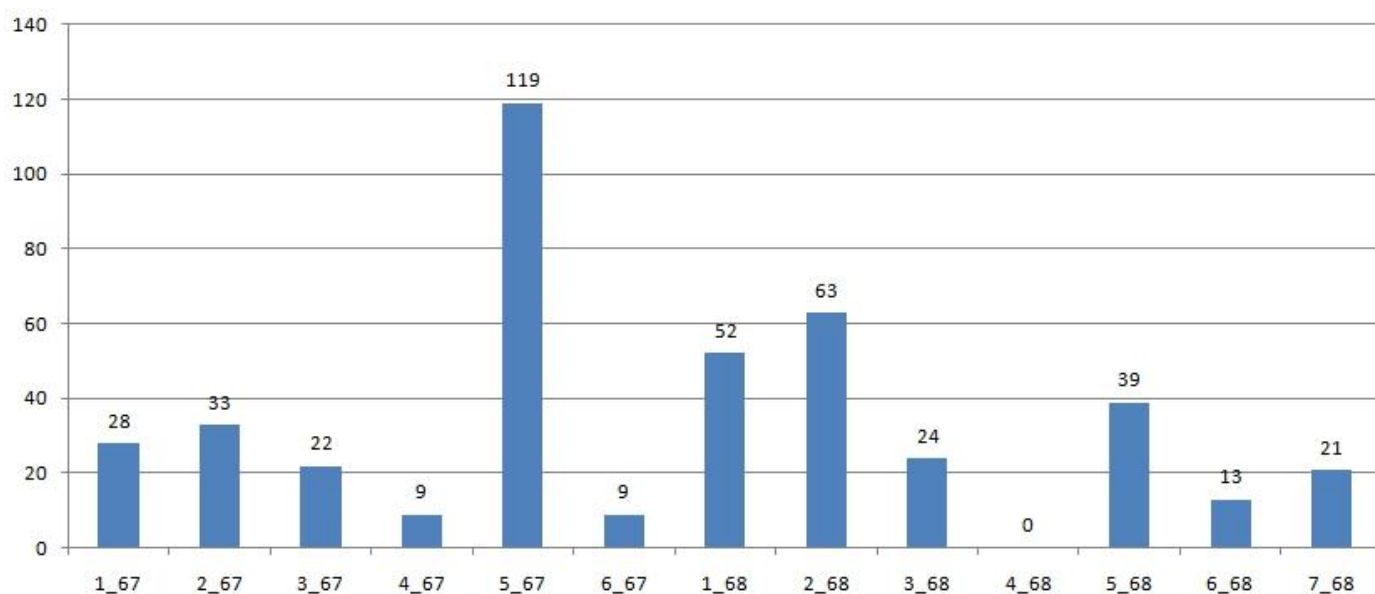
³⁹ Pouze na okraj lze uvést až kuriózně ostrý kontrast s množstvím nálezů z chaty ze starší doby římské z Hoštic, okr. Praha – západ. V jednom objektu se nacházelo 63 rekonstruovatelných nádob a dalších 1667 keramických zlomků (Motyková 1974, 505). Další namátkově vybrané srovnání je možné s výzkumem výrobního areálu na katastru obce Ořech, okr. Praha – západ. Na ploše 13500 m² bylo získáno 1790 keramických zlomků (Motyková – Pleiner 1987, 374, 423).

⁴⁰ Jednotlivé zahloubeniny v sondách nebyly při výzkumu odlišovány jako objekty.

⁴¹ Viz informace v nálezové zprávě - Zeman 1979, 4.

opodstatnění, minimální výškový rozdíl mezi těmito dvěma úrovněmi činí v sondě 2/68 10 cm, průměrně pak 75 cm.

Uložení keramiky vesměs dává za pravdu terénním pozorováním, která interpretují spodní úroveň dřev s prvotní přívalovou vlnou, ve které se objevují těžší nálezy (kromě keramiky ještě např. struska, mazanice) a větší kusy dřev. Naproti tomu svrchní úroveň dřev lze interpretovat jako vrstvu vzniklou postupnou resedimentací a ukládáním menších dřev během opadání záplavy. V každém případě je zřejmé, že se veškerá keramika nachází ve slatinných vrstvách nasedajících na jílovito – písčité podloží. Stejná situace panuje i u nálezů z výzkumné sezóny roku 1966. Kromě sondy 4/68 byla keramika zastoupena ve všech sondách (Graf 12). Původní pozorování autorů výzkumu, kteří shledávají určitou vazbu nálezů keramiky na sondy se zachyceným korytem původního potoka⁴², nelze podle mého soudu potvrdit.

Graf 11 : Stav rozložení nálezů keramiky v jednotlivých sondách

5. 3. 2. Datování

Vzhledem k absenci jiných dobře datovatelných artefaktů a pozitivních výsledků přírodovědných analýz je nutné věnovat keramice zvláštní pozornost. Jak již bylo vícekrát podotknuto, chybí v Čechách moderní souhrnná klasifikace keramiky ze starší doby římské

⁴² Zeman 1979, 61. Jedná se o sondy 6/67, 6/68, 2/68, 3/68 a 7/68.

(*Motyková – Šneidrová 1965*, 142; *Beneš – Jiřík - Kypča 2005*, 300; *Salač 2008*, 70). Při datování nálezů tak musíme zacházet se více či méně volnými analogiemi s dostupnými nálezy z pohřebišť a ze sídlišť. Obecně je pak přijímána chronologie, jakou vypracovala v 60. letech 20. století K. *Motyková – Šneidrová (1963a; 1965; 1967)*. V poslední době dosud získané poznatky o keramice z počátků doby římské shrnul E. *Droberjar (2006a*, 25 – 26, 41 – 45, obr. 9; *2006b*, 610 – 617, obr. 6 – 11). Týž autor přinesl i některé nové hypotézy a pozorování (*2006b*, 610 – 616; *2008*, 104 – 107).

Celkový charakter lokality a výzkumu poskytl nálezy především z vrstev zachycených v jednotlivých oddělených sondách. Vzhledem k tomu je z metodického hlediska nejvhodnější zabývat se jednotlivými sondami nebo jejich skupinami zvlášť.

Sondy 1/67 a 2/67 tvoří skupinu sond položených na východním okraji lokality v blízkosti sond 5 a 6 z roku 1966. Mezi nálezy z této skupiny je třeba zmínit dva zlomky z horní části terin s kuželovitým hrdlem a vodorovným žebírkem (tab. 1 : 1; 2 : 23). Výskyt vodorovného žebírka se považuje za nejhojnější ve stupni Ř B1 (*Motyková – Šneidrová 1965*, 144; *Droberjar 2006b*, 616; *Salač 2008*, 72). Zlomek okraje kulovité nádoby s přímo nasazeným ven vytaženým zesíleným okrajem (tab. 1 : 2) lze považovat za tvar obecně starořímský. Přímé nasazení okraje a široká oblá výduť upomínají především na tradici starší fáze starší doby římské. Nálezy bohužel pocházejí z povrchových vrstev mimo nálezy dřev. Jejich souvislost se spodními vrstvami však nelze vyloučit, povrchové vrstvy (č. 1 a 2) byly autory výzkumu dávány do souvislosti s půdou přemístěnou při průkopu mlýnské strouhy či při výzkumu v roce 1966⁴³. Ostatní nálezy ze sond 1/67 a 2/67 lze datovat obecně do doby římské (tab. 1 a 2) kromě několika málo dalších nálezů. Jedná se o zlomek z horní části nádoby s vyšším válcovitým hrdlem a zevně zesíleným okrajem (tab. 2 : 21), zlomek z horní části misky se zataženým okrajem (tab. 2 : 22) a zlomek z těla nádoby zdobené rytými krovicemi z tuhové hrnčiny (tab. 1 : 15). Posledně jmenovaný lze díky výzdobě a zmínce o tuhové hrnčíně zařadit patrně do pozdní doby halštatské, ostatní dva pouze velmi volně do doby laténské. Z vrstvy 1 pochází mimo jiné i zlomek okraje novověkého glazovaného hrnce (tab. 2 : 17).

⁴³ viz kapitola *Soupis nálezů a terénních situací*, sonda 1/67 a 2/67

Soubor ze **sond 3/67 a 4/67** je i přes značné rozměry odkryté plochy početně velmi chudý, celkově se z plochy o rozloze cca 45 m² podařilo získat pouze 31 zlomků keramiky. Ke kresbě bylo vybráno pouze 5 z nich. Z datovatelných nálezů lze zmínit okrajový zlomek členěné teriny s kuželovitým hrdlem (tab. 3 : 2) z vrstvy 2 a podobný zlomek s nižším hrdlem z vrstvy 3 (tab. 3 : 4). Jedná se o nálezy charakteristické pro starší dobu římskou, bližší určení však není možné. Podobně je tomu i u zlomku z těla nádoby s výzdobou nehtových vrypů (tab. 3 : 5), který lze datovat pouze rámcově do doby římské. Z průkopu mlýnské strouhy pochází střep z těla nádoby zdobený hustým rýhováním (tab. 3 : 1). Povrch je silně ořelý, což odpovídá uložení v korytě strouhy. Zlomek lze rámcově datovat do doby laténské.

Sonda 5/67 poskytla nejvíce keramických nálezů ze všech, celkově se jedná o 119 zlomků z plochy 45 m². K datování keramiky zde může sloužit i radýlková výzdoba, považovaná tradičně za prvek s výpovědní hodnotou pro chronologické určení (*Schwantes 1915; Asmus 1938, 27 – 36; Voigt 1940, 42 – 52; von Müller 1957, 16 – 17; Motyková – Šneidrová 1963a, 8, 79; táž 1965, 161; Droberjar 2008*). Všechny keramické fragmenty, na kterých se zmíněná výzdoba vyskytla, pochází z báze spodní polohy dřev a z prostoru mezi spodní bází dřev a podložím⁴⁴. Základní popis je již součástí soupisu nálezů, na tomto místě však ještě jednou rozepíšeme jejich podobu a pokusíme se je blíže datovat.

Nejlépe zachovalý nález představuje část teriny s kuželovitým hrdlem (tab. 4: 18; 5). Okraj se nezachoval. Povrch nádoby je hladký, černý. Výzdoba, jak ji lze rekonstruovat z fragmentu nádoby, je tvořena převážně třemi stopami radýlkových pásů. Vzhledem k tomu, že se místy vyskytují pouze dva nebo jeden pás a radýlkové pásy se i vzájemně křížují, je zřejmé, že k výzdobě bylo použito jednostopé radýlko. Otisky radýlka jsou čtvercové a velice drobné (max. 1mm). Výzdoba na výduti je ve formě pravostranného třířadého schodkového vzoru, který není kontinuální, ale každý schodkový vzor je uzavřený. Horizontální i vertikální linie tvořící schodky jsou stejně dlouhé. Pod tímto vzorem bezprostředně navazuje pás ležatých pravosměrných krokvic. Směrem ke dnu následuje vodorovný oběžný pás a pod ním pás stojících krokvic, tvořený výhradně dvojitou linií.

Schodkový vzor tvořený otisky radýlka tvoří jeden ze základních výzdobných motivů keramiky starší doby římské v labsko – germánském kulturním okruhu (*Kossinna 1907,*

⁴⁴ viz kapitola *Soupis nálezů a terénních situací, sonda 5/67*

Schwantes 1915, 60 – 61; Asmus 1938; Pernička 1972, 87 - 92). Jedná se o vzor tvořený vodorovnými a svislými liniemi radýlkové výzdoby, které na sebe bezprostředně kolmo navazují. Linie se nikde nestřetávají a vzájemně se nekříží, čímž se schodkový vzor odlišuje od dalšího výrazného vzoru - meandru. Co se týká bližší charakteristiky vzoru, objevují se místy terminologické neshody mezi jednotlivými badateli např. v počítání řad schodků⁴⁵. Abychom se těmito neshodám vyhnuli, budeme používat terminologie užívané v klasifikaci radýlkové výzdoby u *R. M. Perničky (1972)*. Ve starší literatuře se můžeme setkat s hypotézou, že tento vzor tvoří pravděpodobně základ pro pozdější meandrový vzor (*Schwantes 1915, 60*). Tato hypotéza je předkládána i v pracích pozdějších (*Motýková – Šneidrová 1965, 162*).

Pokusíme-li se pátrat po výskytu schodkového vzoru z hlediska chronologického, můžeme využít množství publikovaných hrobových nálezů, ve kterých se s tímto vzorem setkáváme. Vzhledem k velikému množství nálezů se soustředíme pouze na ty, které poskytly i další chronologicky citlivý materiál, jakým jsou např. spony či další drobné nálezy, a omezíme se také na nejbližší analogie k celému výše popisovanému výzdobnému vzoru⁴⁶.

Z českých nálezů můžeme jmenovat hrob č. 14 z Dobřichova – Pičhory (*Droberjar 1999, 229 – 230, Taf. 31*). Z hrobu kromě jiného pochází terina zdobená třířadým schodkovým vzorem provedeným třemi radýlkovými liniemi, dále spona s očky typu Almgren 45b, fragment další spony s očky blíže neidentifikovatelného typu a výrazně členěná spona se dvěma knoflíky na lučíku typu Almgren 236c. Celkově je hrob řazen do stupně Ř B1b. Z území Čech další publikovaný hrobový celek se postrádáme.

Ze středního Polabí pochází již podstatně více pramenů. Z pohřebiště na katastru obce Prositz (Sasko) pochází hned několik srovnatelných nálezů. Z hrobu 6 pochází terina zdobená schodkovým vzorem, tvořeným dvojstopým radýlkem a spona s očky, patrně typu Almgren 52 (*Coblentz 1955, Taf. 10 : 8, Abb. 30*). Na základě chronologického výskytu těchto spon v kontextech římských táborů datovaných písemnými prameny, lze celou podskupinu Almgren 51 – 53 řadit do klaudivského až časně flavijského období, tedy do cca 40. – 70. let 1.

⁴⁵ Pro srovnání např. počítání jednotlivých schodků u *R. M. Perničky (1972, 87, 89)* a *G. Bemmannové (1999, 114)*.

⁴⁶ Přirozeně musíme mít stále na mysli problémy, které se obecně vážou k datování jednotlivých nálezů či typů v archeologii, jako např. vztahy mezi jednotlivými nálezy v hrobech, problematikou formování nálezového celku a dále v době římské stále málo diskutované vztahy mezi keramikou na sídlišcích a pohřebištích. Přesto se domnívám, že je vhodné pokusit se využít dostupných poznatků k základní analýze chronologického postavení zmíněného výzdobného vzoru.

století n. l. (*Kunow 1998*, 105 – 106, Abb. 4). Další datovatelný celek představuje hrob 25 z téhož pohřebiště. V inventáři hrobu můžeme opět nalézt terinu zdobenou schodkovým vzorem provedeným dvojitou linií radýlkové výzdoby. Jediným dalším milodarem je spona typu Almgren 53 (*Coblentz 1955*, Taf. 13 : 3 – 4). Její chronologický výskyt má opět těžiště v druhé třetině 1. století n. l. (viz výše), i když se tyto spony v různých oblastech vyskytují i v kontextech mnohdy mladších⁴⁷. Pozornost si zaslouží i inventář hrobu 43 (*Coblentz 1955*, Taf. 15 : 3, 4, 10). Zde byly nalezeny pozůstatky dvou nádob, přičemž jedna z nich je terina s odsazeným hrdlem, zdobená na výduti opět schodkovým vzorem provedeným dvěma radýlkovými liniemi. Dále z hrobu pochází kolínkovitá spona se zdobeným lučíkem, ztotožnitelná s Almgrenovým typem 146 či nověji s Gupteho III. skupinou zdobených kolínkovitých spon (*Gupte 1998*, Abb. 2; 2004). K bližšímu datování toto spínadlo příliš neposlouží; chronologické postavení kolínkovitých je již od počátku bádání stěží zodpověditelnou otázkou. Vzhledem k častému výskytu III. skupiny zdobených kolínkovitých spon se sponami typu Almgren 28 a 29 lze klást jejich výskyt od konce stupně Ř B1 a průběhu stupně Ř B2 (*von Müller 1957*, 21; *Gupte 1998*, 208 – 210, Abb. 4).

Další podobné nálezy poskytlo pohřebiště u Kleinzerbst nedaleko soutoku Labe a Sály (Sasko – Anhaltsko). V hrobu 81 byla nalezena nečleněná terina /hluboká mísa společně se dvěma sponami s očky typu Almgren 45 a Almgren 47 a opaskovou přezkou typu Madyda – Legutko AD 15⁴⁸ (*Schmidt – Thielbeer 1998*, 83, Taf. 41). Na základě těchto předmětů lze datovat hrob do stupně Ř B1b. Další celek, který si zaslouží pozornost, je hrob 164. Z hrobu pochází kromě jiného terina s dvouřadým schodkovým vzorem tvořeným dvojitou radýlkovou linií a bronzová vendická spona typu Almgren 26 (*Schmidt – Thielbeer 1998*, 99 – 100, Taf. 41). Podle dosavadních poznatků lze zmíněnou sponu datovat od stupně Ř B1 až do počátku stupně Ř B2 (*Wołqiewicz 1970*, 244, Anhang 1,1; *Leube 1998*, 58 – 59). Na základě jejich zastoupení v hrobech z Dobřichova – Pičhory dochází k takovému datování i *E. Droberjar (1999, 83 – 84)*.

Jedna z nelepších shod v rozvržení výzdoby se projevuje na výzdobě urny z žárového hrobu č. 1 z pohřebiště u Kemnitz (*Seyer 1976*, Taf. 18 : e). V tomto hrobu byla nalezena terina s lištou odsazeným hrdlem, zdobená na výduti třířadým schodkovým vzorem

⁴⁷ K tomuto např. *Peškař 1972*, 70 – 73.

⁴⁸ Opaskové přezky jsou určovány podle typologie, vypracované *R. Madyda – Legutko (1986)*.

tvořeným dvěma radýlkovými liniemi. Pod tímto vzorem se analogicky k probíranému tuchlovickému nálezů nachází pás ležatých pravosměrných krokvic, též tvořený dvěma radýlkovými liniemi. Součástí hrobové výbavy byla i spona Almgren 67, patrně podtyp Almgren 67a. Datování tohoto typu spínadla se pohybuje mezi roky 16/15 př. n. l. a posledními léty starého letopočtu, jako horní chronologická hranice přechodu tohoto podtypu k novějšímu (Almgren 67b) se udává druhé desetiletí nového letopočtu (*Demetz 1998, 140-143*)⁴⁹.

Chronologicky dobře zařaditelný nález pochází z pohřebiště u Fichtenbergu u Berlína (Brandenburgsko). Jedná se terinu s odsazeným hrdlem, zdobenou na výduť pětiřadým schodkovým vzorem provedeným dvojitou radýlkovou linií. Z rozrušeného pohřebiště dále pochází řada chronologicky citlivých nálezů, které lze jednoznačně datovat do stupně Ř B1b (*Bemmann, J. 2009, 378 – 386, Abb. 16 – 18*).

Čtyřřadý schodkový vzor tvořený dvěma radýlkovými liniemi zdobí i jednu z uren pohřebiště v Kostolné pri Dunaji. Jedná se o vázovitou urnu z hrobu A. Přestože se jedná o tvar již dosti odlišný od tuchlovického nálezů, je třeba jej zmínit, jelikož se v této východní oblasti labsko – germánského okruhu jedná o zástupce zde dosti ojedinělého způsobu zdobení nádob. Z hrobu pochází kromě jiného i fragment spony typu Almgren 68 (*Kolník 1980, 94, Taf. LXXIV: A- a*), která je poměrně široce datovatelná do 2. poloviny 1. století n. l. (např. *Peškař 1972, 78*).

Jedna z geograficky nejvzdálenějších, avšak formou velice blízkých analogií k popisovanému vzoru, pochází z pohřebiště v Neubrandenburgu. Z hrobu 7 pochází hluboká mísa (nečleněná terina) s výzdobou třířadého schodkového vzoru vytvořeného dvěma radýlkovými liniemi. Stejně jako u tuchlovického nálezů jsou i zde horizontální a vertikální linie tvořící schodkový vzor přibližně stejně dlouhé. Z hrobu dále mimo jiné pochází tři vendické spony, podle původního autorova určení dvě typu Almgren 37 a jedna typu Almgren 26 (*Leube 1978, 49, Taf. 4 : 7*). V novějším pojetí též autor všechny tyto spony řadí do typu Almgren 26 (*Leube 1998, 64 – 65, Abb. 4 : 10 - 12*). Na základě zmíněných nálezů je možno celek datovat do stupně B1.

⁴⁹ Autor upozorňuje, že takovéto datování vychází z analýzy materiálu z často dosti vzdálených nalezišť a může se tak v jednotlivých oblastech odlišovat (viz *Demetz 1998, 143 – zde i s další literaturou*).

Z přehledu je zřejmé, že na pohřebištích se probíraný výzdobný motiv objevuje v celém 1. st. n. l. Přestože výčet nálezů není jistě zcela kompletní- což ostatně ani není cílem práce- zdá se, že období největšího výskytu tohoto vzoru je ve stupni Ř B1 a ve starší fázi stupně Ř B2. K. Motyková ve své studii o chronologii nejstarší části doby římské poznamenala, že blízké paralely k výzdobě terin hledat především v oblastech na středním a dolním toku Labe (Motyková – Šneidrová 1965, 144). Po výše uvedeném přehledu výskytu schodkového vzoru je nutno v tomto ohledu dát autorce za pravdu. Přirozeně je však nutné mít stále na mysli značný nepoměr ve stavu pramenné základny různých oblastí labsko – germánského kulturního okruhu⁵⁰.

Obrátíme – li pozornost na sídliště, můžeme nalézt několik více či méně blízkých nálezů přímo v Čechách. První nález představuje hluboká mísa (nečleněná terina) ze zahluobené chaty z Hořtic, okr. Praha – východ (Motyková 1974, Obr. 4 : 7). Nádoba je zdobena dvouřadým schodkovým vzorem tvořeným dvěma radýlkovými liniemi. Svislé linie výzdoby, zdobící spodek nádoby, jsou provedeny třemi liniemi. Celý objekt byl K. Motykovou datován na počátek stupně Ř B1 (1974, 507). Od probíraného tuchlovického nálezu se však tento liší jednoduchostí vzoru i mírně odlišnou profilací nádoby. Fragment nádoby, zdobený s největší pravděpodobností schodkovým vzorem, pochází ze sídliště u Ořechu, okr. Praha – Západ. Jedná se o zlomek výdutě a spodní části nádoby z chaty 8 (Motyková – Pleiner 1987, Abb. 28 : 1). Nález byl autory datován na konec stupně B1 (tíž, 427). Další podobný nález pochází z chaty z Trubína, okr. Beroun (Benková 1997, Obr. 4 : 4). I přes fragmentárnost nálezu se lze domnívat, že původní výzdoba výdutě byla právě v podobě schodkového vzoru. Celek byl autorkou datován obecně do starší doby římské (táž, 304). Jak vidíme, poznatky ze sídlišť se vesměs shodují s pozorováním na hrobových nálezech.

Další zlomek ze sondy 5/67 zdobený radýlkem představuje drobný fragment z výdutě nádoby zdobený dvěma vhlazovanými rýhami, z nichž horní je lemována dvěma radýlkovými liniemi. Mezi těmito rýhami je výzdoba křížících se radýlkových krokvic tvořených jednou radýlkovou linií (tab. 6 : 16). Takováto výzdoba ještě upomíná na vzory známé ze stupně Ř A⁵¹. Přesná analogie mi není známa, nejbližší lze najít na zlomcích z vázovité nádoby

⁵⁰ Lze např. dobře předpokládat, že zveřejněné údaje z nedalekého rozsáhlého germánského pohřebiště u Třebusic by mohly značně ovlivnit předkládané závěry a hypotézy.

⁵¹ Srovnej např. Motyková – Šneidrová 1963, 1965; Droberjar 2006a; Zavřel 2006

z Auerbergu (*Flügel – Martinec – Motyková – Wagner 2000*, Abb. 1 : R2). Vzhledem k fragmentárnosti nálezu a výzdoby lze uvažovat pouze o starší době římské, patrně její starší části (Ř A – B1). Výzdoba na ostatních keramických zlomcích neumožňuje žádné bližší datování.

Z dalších nálezů je třeba si povšimnout okraje z horní části drobné teriny (Tab. 4 : 13). Analogické nálezy pocházejí např. z Tuchlovic ze sondy 6 z roku 1966 (*Motyková – Šneidrová 1970*, obr. 10 : 6, 27). Citovanou autorkou byl celý soubor ze sondy datován do průběhu 1. století našeho letopočtu (táž, 254). V souboru se dále vyskytují nečleněné nádoby s rozšířenými, většinou zaoblenými okraji (tab. 4 : 12, 14 – 15; Tab. 6 : 12). Spektrum nálezů je doplněno hrubou keramikou a miskami, které zpravidla postrádají chronologicky citlivé znaky (tab. 4 : 17; tab. 6 : 2 – 8, 10, 17 – 18, 21). Při omezené míře dokumentace, jaká je z této sondy k dispozici, se lze vyjádřit pro datování do průběhu 1. století n. l.

Sonda 6/67 poskytla pouze 9 keramických zlomků, ke kterým nebyla pořízena žádná jiná dokumentace, než slovní popis. Z tohoto popisu je patrné, že se jednalo vesměs o nezdobené zlomky bez bližší výpovědní hodnoty.

Ze **sondy 1/68** pochází celkem 52 zlomků keramiky, přesto lze v materiálu nalézt jen velmi málo chronologicky citlivých nálezů. Z výraznějších nálezů si zaslouží pozornost zlomek z horní části nádoby s výraznou výdutí a přímo nasazeným kyjovitě zesíleným okrajem (tab. 8 : 4). Tyto nádoby jsou charakteristické opět spíše pro starší úsek starší doby římské (*Motyková – Šneidrová 1963a*, *Motyková – Šneidrová 1965*, 168, 171, *Motyková 1974*, obr. 4 : 5, 10, 15, 14). Dobře rekonstruovatelný hrnec se zataženým okrajem (tab. 8 : 13) bohužel k bližšímu datování nepřispěje; jedná se o tvar, se kterým se setkáváme téměř po celou dobu římskou. Ostatní nálezy ze sondy lze datovat vcelku obecně do starší doby římské, použitá rytá výzdoba či výzdoba nehtových vrypů není chronologickou oporou. Ne zcela obvyklým nálezem je část misky se zaobleným, na vnější straně žlábkovitě odsazeným okrajem (tab. 8 : 12).

Skupina sond **2 – 5/68** poskytla celkem 126 keramických zlomků. V souboru převládají nálezy nezdobených misek, hrnců a dalších nádob. Z blíže určitelných je možné jmenovat zlomek z nečleněné nádoby s přímo nasazeným okrajem a širší výdutí (tab. 11 : 8),

vyskytující se především ve starším úseku doby římské⁵². Další nálezy představují dva zlomky z terin. První představuje zlomek z horní části teriny s ven vyhnutým zaobleným okrajem a žebírkem, oddělujícím kuželovité podhrdlí od výdutě (tab. 14 : 11). Jak již bylo řečeno výše⁵³, je výskyt žebírek hojný především ve stupni Ř B1. Přesto je však nutno připomenout i nálezy náležející již stupni Ř B2⁵⁴. Druhý nález představuje zlomek z horní části teriny krátkým cylindrickým podhrdlím, schodkovitě odsazeným od výdutě (tab. 11 : 13). Vzhledem k torzovitosti obou nálezů se jako nejvhodnější jeví jejich datování do průběhu starší doby římské. Mezi nálezy se vyskytují i dvě ucha (tab. 9: 3, 19). Výskyt tohoto funkčního prvku, zvláště v podobě kolínkovitého ucha, bývá kladen především do stupně Ř B2 (*Motyková – Šneidrová 1967, 9*). Výzdoba na keramice ze sond 2 – 5/68 je poměrně chudá. Jedná se o rozličně vedené rýhy bez bližší chronologické výpovědní hodnoty (tab. 9 : 8, 9, 11; tab. 11 : 3, 4, 5; tab. 14 : 1, 3, 4, 10, 12 – 14).

Zvláštní nález představuje zlomek výdutě tenkostěnné, na kruhu vytáčené a tvrdě vypálené nádoby, zdobený žlábkovitou horizontální rýhou (tab. 9 : 1). Nádoba byla nalezena v sondě 2/68 odděleně od horizontu dřev na rozhraní vrstvy 5 a 8. Celkovým charakterem se od ostatní keramiky dost liší. Na nádobě jsou patrné stopy po vytáčení na hrnčířském kruhu, materiál je silně písčité a nádoba je vypálena do značné tvrdosti. Vzhledem k absenci okraje a rozvinutější výzdoby není datování úplně snadné. Nález má obdoby v některých miskách ze 4. století n. l, podobné nálezy byly zaznamenány na pohřebišti u Plotiště nad Labem, jmenovitě např. misky z hrobů 2 a 115 (*Rybová 1976, 92, obr. 2 : 5; 1979, Abb. 1 : 6; 59 : 6*).

V **sondě 6/68** byla nalezena kromě jiného rekonstruovatelná drobná miska s ven vytaženým zaobleným okrajem a válcovitým hrdlem, schodkovitě odsazeným od oblé výdutě (tab. 16 : 4). Z výzdoby se dochoval pouze její nepatrná, stěží rekonstruovatelná část v podobě podlouhlého, od výdutě dolů směřujícího výčnělku. Chronologické zařazení nálezu není úplně jasné bez přihlédnutí k analogiím. Z datovatelných nálezů můžeme jmenovat misku z žárového hrobu z Kolína, ulice Zengrová. V hrobu byla podle popisu K. Motykové nalezena ještě pozdní varianta spon s očky s šesti dvojíty kruhovými kolky na patce. Patrně se tedy jedná o jednu ze spon tzv. Almgrenovy „pruské série“, tedy jedné z typů Almgren 57

⁵² Viz datování nálezů ze sondy 1/68

⁵³ Viz datování nálezů ze sondy 1/67

⁵⁴ Např. nádoby z Dobřichova – Pičhory, hrob 15 (*Droberjar 1999, 47, 230, Taf. 32 : 15 : 1*); Lužce n. Vltavou, hrob 64 (*Kytlicová 1970, obr. 39 : 3, hrob 85 (táž, Obr. 15, 27) a hrob 68 (táž, obr. 17)*).

– 61 (*Motyková – Šneidrová 1967*, 24, Taf. XXIV: 6). Tato spínadla jsou datována nejčastěji do konce stupně Ř B1 a do stupně Ř B2 (*Pfeiffer – Frohnert 1998*, 133). Další obdobný zlomek představuje nález z Kadaně – Jezerky z chaty 14 (*Kruta 1972*, obr. 4 : 11). Soubor z chaty autor datuje do starší fáze sídliště, tedy do počátků doby římské (*Kruta 1972*, 326)⁵⁵. Konkrétní datování tedy není snadné formulovat. Vzhledem k cylindrické formě hrdla, kterou K. Motyková považuje za vlastní zejména mladší fázi starší doby římské (*Motyková 1967*, 9), lze navrhnout datování do stupně Ř B2, avšak zcela jistě nelze vyloučit ani jiné stáří nádoby.

Další zlomek, který je nutné zmínit, je část úzké nožky nádoby s vně rozšířenou podstavou (tab. 16 : 5). Vzhledem k měkké profilaci a krátké nožce se lze domnívat, že se nejedná o zbytky ostře profilovaného situlovitého, tzv. plaňanského poháru, nález typický pro stupeň Ř A. Jde spíše o zbytek měkčeji profilovaných pohárů, známých z dalšího vývoje starší doby římské. Jmenovitě je možné uvést např. nález z hrobu 43 z pohřebiště u Tišic, okr. Mělník (*Motyková – Šneidrová 1963b*, 356, obr. 15 : 6). Z hrobu pochází mimo jiné i spona s očky, nejvíce se blížíci typu Almgren 49. Na základě této spony lze tišický pohár datovat do stupně Ř B1, či dokonce do podstupně Ř B1b⁵⁶. V literatuře je známo více takovýchto pohárů, které lze datovat pravděpodobně jinak než do stupně Ř A⁵⁷, nicméně pochází ze špatně datovatelných kontextů.

Sonda **7/68** poskytla dohromady pouze 21 zlomků keramiky. Z výraznějších lze uvést zlomek z horní části tenkostěnné nádoby s ven vytaženým přímo nasazeným okrajem (tab. 17 : 1). Ostatní výraznější nálezy nesou výzdobu obloukovitě či šikmo přes sebe vedených rýh (tab. 17 : 3, 5). K jasnému datování neposlouží žádný z nalezených zlomků.

Shrneme – li stručně výše uvedené poznatky o možnosti datování keramiky z výzkumu 1967 a 1968, můžeme konstatovat následující. Nálezy mají jednoznačně charakter starší doby římské. Nesporné nálezy datovatelné do počátku doby římské mezi prezentovanou keramikou chybí (např. fasetované okraje, plaňanské poháry). Takto datovatelné nálezy známe pouze z výzkumu a sběrů z roku 1966 (*Motyková – Šneidrová*

⁵⁵ Nutno připomenout, že soubor není úplně jednotný a lze se domnívat, že např. část pozdně laténské malované vázy (*Kruta 1972*, Tab. I: 1) a další nálezy mohou být intruzí. Stejně je tomu může být i u nálezů z doby římské, které se zdají mít poměrně velký časový rozptyl.

⁵⁶ K datování v hrobu se vyskytnuvší spony viz např. *Kunow 1998*, 103; *Droberjar 1999*, 76- 77;

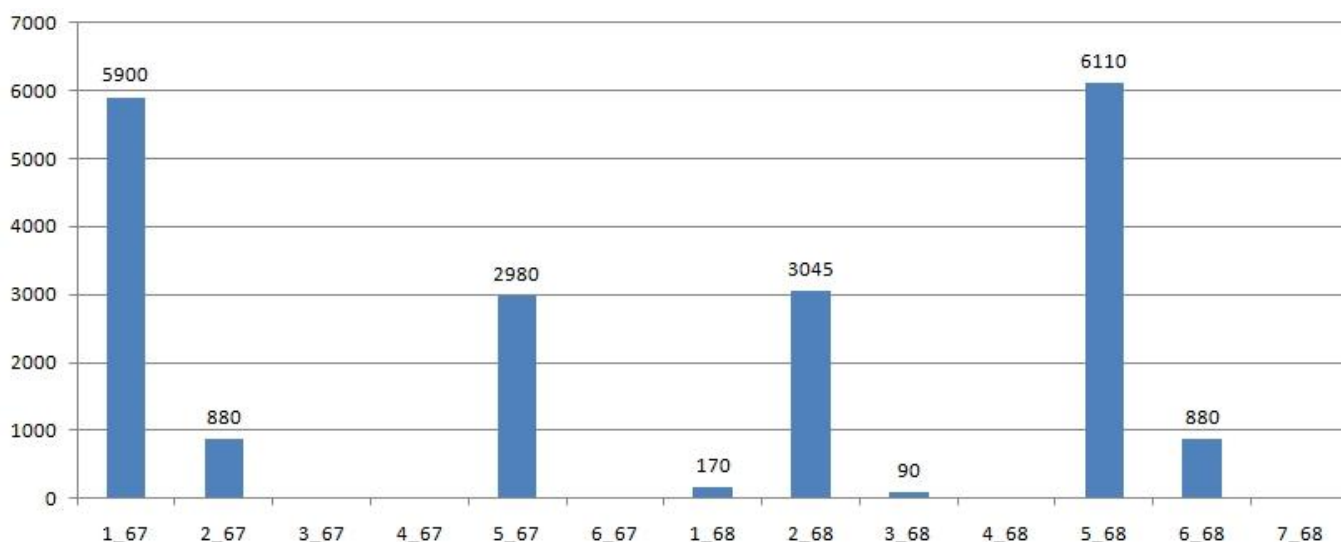
⁵⁷ Např. Tvršice - sídliště (*Motyková – Šneidrová 1967*, 46, Taf. XXVIII: 3), Český Brod (táž, Abb. 2 : 3) a další.

1970, 254, obr. 9 : 9; obr. 14 : 1, 6 – 8, 17). Většina nálezů umožňuje pouze rámcové datování do starší doby římské. S přihlédnutím k datování některých vybraných analogií k výraznějším nálezům je možné se přiklonit k původnímu datování sídliště K. Motykovou do průběhu 1. století n. l. (Motyková – Šneidrová 1970, 254), tedy do relativně chronologických stupňů Ř B1 a do starší části stupně Ř B2. Domnívám se, že mezi nálezy není žádný, který by se s takovým datováním vylučoval. Vzhledem ke stavu výzkumu na lokalitě i stavu výzkumu ve věci datování sídlištní keramiky ve starší době římské zůstávají obě chronologické hranice poměrně volné a průchozí.

5. 4. Ostatní nálezy⁵⁸

Ostatní nálezy představuje především struska, mazanice a kameny. Vzácně se vyskytly i valouny železné rudy. Podle makroskopických znaků ji lze určit jako železitý pískovec – tzv. železivec. Zastoupení strusky v jednotlivých sondách je zobrazeno na grafu 12. Dvě největší koncentrace strusky se vyskytují v sondách 1/67 a 5/68. Vezmeme – li v potaz prostorový rozptyl strusky na celé lokalitě, tzn. budeme – li se orientovat podle skupin na sebe navazujících sond, tak můžeme klást největší koncentraci strusky do prostoru sond 2/68 – 5/68. Kromě 9245 g strusky se zde vyskytl i kus železné rudy a 4539 gramů mazanice ve větších či menších zlomcích. Mazanice však nenesou stopy po využití v nějakém pyrotechnickém procesu (např. výmaz pece), jedná se spíše o běžnou mazanici s otisky větších či menších kůlů. Některé kusy mazanice nesou otisky po dřevěných kulatinách. Žádné další stopy po zpracování kovů v těchto místech nejsou.

⁵⁸ Železné rudy ani strusky z lokality nebyly podrobeny odborné analýze, proto nejsou nijak blíže určeny a pojmenovávány. Dle svých makroskopických vlastností se jeví všechny jako běžné železářské strusky či železné rudy.

Graf 12: Množství strusky v jednotlivých sondách v gramech.

Další viditelná koncentrace strusky je pozorovatelná ve skupině sond 1 a 2/67. Dohromady se jedná o 6780 g. V seznamu A. Knora jsou údaje o výskytu bahení rudy v sondě 1/67, ze sondy 2/67 se souboru z výzkumu zachoval 140 g vážící drobný kus železné rudy. Stopy po potenciálních pyrotechnologických aktivitách pochází i ze sondy 5 z roku 1966, na kterou sonda 2/67 přímo navazuje. Tato sonda byla založena v místech, kde se v profilu rýsovala do červena vypálená mazanicová vrstva, v sondě byla též nalezena struska a ohořelá dřeva. Bohužel k ní nebyl pořízen plán, k dispozici je pouze slovní popis (*Motyková 1970*, 248).

5. 5. Doklady nadzemních staveb - sonda 3 a 4/67

V sondách 3 a 4 se po skrytí vrstev na podloží podařilo objevit řadu větších a menších kůlových jamek, interpretovatelných podle všeho jako pozůstatky nadzemních staveb (obr. 10, 43). Jak již bylo upozorněno výše v popisu sond, bylo podloží víckrát začišťováno. Odkrytá situace byla vlivem výskytu zvířecích nor mezi kůlovými jamkami dost nepřehledná, svůj podíl mělo i špatné počasí při výzkumu této plochy. Některé mělčí kůlové jámy byly při vícenásobném začišťování odstraněny. Výsledný obraz je tedy nutné nahlížet kriticky. Jedinou datovací pomůckou je keramika, která se v souboru z výzkumu nedochovala. K dispozici jsou pouze údaje v seznamu nálezů a kresebná dokumentace (tab. 3). Jako nejpravděpodobnější se zdá datování do starší doby římské, avšak s velkou nejistotou. Mezi

nálezy je i jeden zlomek, který lze datovat do doby laténské⁵⁹. K dispozici nejsou žádná stratigrafická pozorování, která by ukazovala na případnou superpozici několika objektů, avšak vyloučit tuto skutečnost pravděpodobně nelze. Za zmínku stojí skutečnost, že v této dvojici sond nebyla nalezena žádná mazanice.

Stavba či stavby měly jako hlavní konstrukční prvek masivní nosné kůly. Zaznamenáno bylo šest větších sloupových jam s čtverhranným půdorysem a nejdelší stranou cca 30 – 40 cm a tři menší sloupové jámy s kruhovým půdorysem a průměrem cca 20 – 30 cm⁶⁰. Zachycené zahloubení se pohybuje mezi 45 a 20 centimetry a není vázané na velikost kúlové jamky. Celkem 80 zachycených drobných kruhových jamek vytváří dle mého názoru pouze dvě identifikovatelné struktury. První z nich se nachází téměř uprostřed sondy 3/67. Jedná se o obdélnou strukturu o rozměrech 1,8 x 1,3 m, vymezenou na západě rozměrnou čtvercovou sloupovou jámou a na severovýchodě dokumentovanou sytě modrozelenou plochou. Severní delší stěna je přerušena kruhovou jamkou o průměru 75 cm. Další struktura či struktury je pozorovatelná v sondě 4/67. Jedná se o pět nepravidelných linií drobných jamek, orientovaných přibližně ve směru S – J. Rozestupy těchto linií jsou 1 – 1,2 m. Část linií je ohraničena mělkými podlouhlými žlábkami o šířce 10 cm a hloubce 2 cm. Jedná se patrně o pozůstatky po ležících základových trámech nadzemní stavby či základový žlab z kúlových jamek, posazených těsně u sebe a propletených vodorovnými větvemi. Pro tuto možnost svědčí skutečnost, že ve dvou případech byla nalezena kúlová jamka přímo ve žlábků. Pokud by se jednalo o zdi, tvořily by linie menších kruhových jamek patrně stopy po vnitřním členění stavby⁶¹. Hledat stopy po dalším podélném či příčném členění stavby patrně nelze vzhledem k malým rozměrům výřezu, kterým sonda nadzemní stavbu odkryla. Ze stejného důvodu je obtížné hledat v dosud odkrytých nadzemních stavbách z doby římské bližší období. Při srovnání s českými nálezy nadzemních staveb, datovaných do starší doby římské, však jasně vystoupí skutečnost, že u většiny z nich nebyly nalezeny anebo dokumentovány

⁵⁹ Viz kapitola Keramika - Datování.

⁶⁰ Údaje o rozměrech objektů je třeba brát jako přibližné, neboť odečteny z plánu půdorysu sond s měřítkem 1 : 50 cm.

⁶¹ K vnitřnímu členění staveb v době římské např. *Zimmermann 1988*.

drobné jamky jako v Tuchlovicích⁶². Jelikož se jedná o důležitý pramen k poznání pravěké architektury, je jistě škoda, že v těchto místech nebyly sondy rozšířeny více do stran.

⁶² Srovnání se nabízí s nadzemními stavbami z Nového Bydžova – Chudonic (*Rybová 1964*), Zalužan u Písku (*Rybová 1961*) a Jenišova Újezdu (*Ernée 1997*), ale např. i z blízkého Durynska (*Krüger 1987*).

6. Závěr a perspektivy dalšího výzkumu.

Výzkumem z let 1967 a 1968 byla odkryta další část sídliště ze starší doby římské na katastru obce Tuchlovice, okr. Kladno, v poloze „U potoka“ či „Za pecí ke studánce“. Výzkum navázal na zjišťovací sondy z roku 1966 (K. Motyková – Šneidrová), které objevily pozůstatky sídliště s mimořádně dobře zachovalými organickými nálezy. Strategie zakládání sond byla cílena především na získávání nálezů dřev a detekci antropogenních reliktnů v terénu, tedy především archeologických objektů, zaznamenaných v profilu. Jak již bylo v úvodu k výzkumům z let 1967 a 1968 řečeno, dalším cílem výzkumu bylo ověření celkové terénní a nálezové situace a perspektiv eventuálního systematického výzkumu.

Výzkumem se podařilo odrýt část zaniklého sídliště ze starší doby římské se zachovalými nálezy z organických hmot, a to především ze dřeva. Celkem bylo položeno třináct sond, dřeva byla objevena v jedenácti z nich. Jedná se většinou o neidentifikovatelné struktury, nacházející se podle všeho většinou v druhotné poloze. Jasně identifikovat se podařilo jedině plot, odkrytý mezi sondami 2 a 4/68. Dřeva byla dle učiněných zjištění transportována silným proudem – patrně povodní – která do prostoru sídliště přinesla řadu materiálu z okolního prostoru. Povodňové události se patrně opakovaly i nadále a postupně převrstvily prostor sídliště, ale patrně i celý mikrorelief potoka a okolní nivy až dva metry mocnými povodňovými hlínami. V odhalených profilech však v těchto svrchních vrstvách nic nenasvědčuje opakování katastrofy takového rozměru, která patrně způsobila zánik sídliště ze starší doby římské. K uzavření sídliště povodňovými sedimenty došlo podle všeho nedlouho poté, co bylo sídliště povodní smeteno. Uzavření od přístupu vzduchu a celkový vlhký charakter prostoru na soutoku pozdějšího Jalového a Loděnického potoka působily jako faktory, které umožnily dochování nálezů z organických hmot ve velmi dobrém stavu. Lokalita se tak řadí k dalším podobným nalezištím, kde ke konzervaci došlo především vlivem zvýšené vlhkosti v nivním prostředí. Jedno z nejlépe prozkoumaných podobných sídlišť v mnohém podobné Tuchlovicím bylo prozkoumáno v zaniklém rameni Rýna na lokalitě Porz – Lind u Kolína nad Rýnem (*Joachim 2002*). Mezioborový přístup ke zpracování této lokality je dle mého názoru příkladný a lze si dobře představit aplikaci takovýchto metod i v Tuchlovicích.

Na řadě míst byly objeveny pozůstatky po březích a korytu potoka, který byl alespoň podle odhalené stratigrafie současný se zkoumaným sídlištěm. Terén v jeho okolí byl patrně nerovný, dosti odlišné podoby, než dnešní rovina vytvořená dlouhodobou pozvolným ukládáním vrstev. Dokládají to jednak odlišné úrovně zachyceného podloží, např. v sondách 1/67, 3 a 4/67, 6/67 a 7/68, tak i zachycené koryto původního potoka v sondách 6/67, 2 - 3/68, 6/68 a 7/68. V prostoru sond 3 a 4/67 a sondy 5 z roku 1966 nebyla nalezena žádná dřeva. Podloží, tvořené žlutohnědými a světle šedými jíly, se zde nacházelo průměrně 80 – 120 cm výš, než např. ve skupině sond 2 – 5/68 a vytvářelo zde tak nízký klín vyvýšený nad původním terénem. Sondy 3 a 4/67 v těchto místech zaznamenaly pozůstatky po nadzemní konstrukci, interpretovatelné pravděpodobně jako dům. Datování této struktury je možné pouze rámcově do starší doby římské. Jedná se tak o jediné komponenty, odkryté výzkumem z let 1967 a 1968, které lze považovat za stopy po konkrétním sídlištním objektu.

Nápadné je naprosto mizivé zastoupení typických zahloubených objektů, jaké známe z ostatních sídlišť ze starší doby římské. Tuto skutečnost lze patrně nejlépe vysvětlit tak, že se v letech 1967 a 1968 podařilo prozkoumat část sídliště, která se rozkládala přímo na březích či v bezprostřední blízkosti potoka. Pozůstatky po zahloubených objektech byly objeveny v sondě 1 a 2 z roku 1966, v jejichž okolí se stopy po korytu potoka nevyskytovaly. Stejně tak se na profilech u zmíněných zahloubených objektů nevyskytují stopy po silném proudu a přemísťování vrstev⁶³. Další eventuální sondy zaměřené na odkrytí zchovalých pozůstatků tohoto sídliště by tak měly být směřovány do okolí těchto zahloubených objektů, kde se dá očekávat menší stupeň poškození reliktního sídliště povodní. Zahloubené objekty mimo jiné také dokládají, že sídliště se nacházelo skutečně na těchto místech a nejedná se tak o nálezy přemístěné na velkou vzdálenost.

Pozorování týkající se celkové stratigrafické a geologické situace na lokalitě získané výzkumem z let 1967 a 1968 vesměs potvrzují a rozšiřují poznatky, formulované Z. Dohnalem v jeho zprávě o geologickém a paleobotanickém výzkumu v Tuchlovicích. Jeho hypotéza o vypálení osady, formulovaná na základě výskytu opálených dřev ze sond z roku 1966, nebyla potvrzena. Přestože se na některých dřevěch stopy po opálení vyskytují, jedná se pouze o malou část souboru.

⁶³ Motyková – Šneidrová 1967, obr. 5, 6.

Nálezy se s naprostou převahou koncentrovaly do slatinných sedimentů, které lze alespoň v některých úrovních ztotožnit s povodní promíchanou kulturní vrstvou sídliště ze starší doby římské. Jednoznačně funkčně interpretovatelných menších dřevěných nálezů z výzkumu je minimum. Mezi tyto patří zejména část dýhové nádoby ze sondy 6/68 a část luku ze sondy 5/67. Jako hypotéza je předložena interpretace tohoto luku a dalších dvou nálezů ze sondy 5/67 jako soupravy, určené k vrtání otvorů do dřeva.

Většina nalezené keramiky z roku 1967 a 1968 umožňuje datování do průběhu 1. století n. l., tedy do relativně chronologických stupňů Ř B1 a Ř B2. Využijeme – li k datování sídliště jako celku i keramiku získanou výzkumem z roku 1966, lze počátky sídliště klást již do stupně Ř A. Otázka horní hranice v datování sídliště je za současného stavu bádání nelehko zodpověditelná. Podle všeho je ale nálezů typických pro 2. století v souboru minimum. Vzniká tak obraz sídliště s vývojem, který trval podle všeho nejdéle dvě století. Překvapením proto bylo radiouhlíkové datování opracovaného dřeva, vyzdviženého z profilu při průzkumu lokality v roce 2009. Kalibrované stáří vzorku bylo datováno do intervalu let 770 – 440 př. n. l., z archeologického hlediska tedy převážně do starší doby železné. Přestože již z výzkumu z roku 1966 byly z východní části lokality známé nálezy, datovatelné do pozdní doby halštatské až časně doby laténské, nebyly mezi nimi žádná dřeva. Objev a datování vzorku z roku 2009 tak jasně ukazují, že situace na celé lokalitě není zřejmě úplně chronologicky a stratigraficky homogenní. Další důležitý poznatek, na který radiouhlíkové určení stáří poukázalo, je skutečnost, že uchování organických nálezů není vázané pouze na předpokládané povodňové události, které zřejmě měly za následek zkázu sídliště ze starší doby římské. Tyto události se na lokalitě mohly opakovat víckrát, zachování organických nálezů na ně však nemusí být vázané. Jak je vidět, zejména východní část lokality by si zasloužila další detailnější průzkum. Nejblíže nálezům ze starší doby železné jsou sondy 5 a 6 z roku 1966 a sondy 1 a 2 z roku 1967. V nich sice převažují nálezy, charakteristické pro starší dobu římskou, místy se však objevují nálezy, které se zdají být starší⁶⁴.

Tímto se již dotýkáme problému aktuálního stavu lokality a také perspektiv dalšího výzkumu zde. Průzkum z roku 2009 ukázal, že ke zničení celkové situace odvodněním nedošlo. Odhalené profily odvodňovací strouhy, stále poměrně dobře dostupné, nabízí stále možnost studia stratigrafie v celém areálu sídliště. Perspektivy dalšího výzkumu tak

⁶⁴ Viz kapitola *Keramika – datování*.

představuje poměrně nenákladný a takřka nedestruktivní průzkum, který by dokumentoval jednotlivé vrstvy v celém odhaleném profilu. Vzhledem k tomu, že koryto odvodňovací strouhy je na řadě míst narušeno podemíláním vodním tokem, je možné získávat další nálezy přímo na těchto ohrožených místech. Celkově jsou tato místa poměrně dobře přístupná a např. dokumentace stratigrafické situace není nějak mimořádně obtížná. Vzhledem k dobré čitelnosti vrstev, ke které přispívají odhalené profily odvodňovací strouhy a jejich kvalitní dokumentace z výzkumů z let 1966 – 1968, je možné snadno získávat stratifikované vzorky pro řadu dalších archeologických a přírodovědných analýz.

Narušení archeologických situací začištěním a dokumentací profilu je naprosto minimální. V ideální podobě ve spolupráci s odborníky z oborů sedimentologie a paleobiologie by tak bylo možné získat dobrou představu o vývoji přírodních podmínek na lokalitě společně s archeologickým záznamem antropogenních aktivit. Navázat na tento průzkum pak lze např. vrtákovými mikrosondami, položenými kolmo na průběh odvodňovací strouhy. Cílem by byla rekonstrukce geomorfologie údolí potoka před jeho zarovnáním naplavenými sedimenty a společně s tím odběr vzorků pro pedologickou, makrozbytkovou a palynologickou analýzu. Výsledkem průzkumu by mohl být i pokus o dokumentaci prostorové distribuce vrstev s organickými nálezy. Další variantou budoucího průzkumu je využití nedestruktivních metod podpovrchového průzkumu na vybraných místech na lokalitě, konkrétně např. radarového snímkování⁶⁵. V každém případě je evidentní, že nejlepší výsledky je možné se dobrat pouze spoluprací s dalšími odbornými silami z prostředí přírodních věd, jak ostatně vyplývá i z příložené zprávy *P. Pokorného*.

Celkově se výzkumy z let 1966 – 1968 podařilo objevit pozůstatky v našich podmínkách naprosto ojedinělým způsobem zachovalého sídliště. Význam této lokality překračuje chronologicky období starší doby římské, z geografického hlediska je možné hovořit přinejmenším o středoevropském významu. V rámci germánského osídlení Čech ve starší době římské se jedná o naprosto unikátní lokalitu. Zda se jednalo o běžné sídliště, či např. o sídliště se zaměřením na určitý druh výroby je za současného stavu poznání patrně nemožné rozhodnout. Konkrétní objekty, které by měly přímou souvislost s výrobou a jaké známe z ostatních sídlišť ze starší doby římské, nebyly výzkumy odkryty. Z významnějších nálezů je nutné zmínit ještě např. výskyt římské keramiky v sondách 2 a 6 z roku 1966.

⁶⁵ Např. metody, shrnuté v *Křivánek 2004*.

Potenciál lokality je značný i pro přírodovědné obory, pro které se zde nabízí dobrá možnost studia vývoje přírodního prostředí v holocénu. Jelikož se jedná o oblast s poměrně hustým pravěkým a protohistorickým osídlením, které je navíc poměrně dobře zpracováno⁶⁶, nabízí se vynikající možnost propojení poznatků z celé řady oborů v jednom projektu. Neméně důležitý je i přínos nálezů tuchlovických dřev pro dendrochronologii, zatím v naší prehistorii a protohistorii minimálně využívané a rozvinuté.

Je více než zřejmé, že předkládaná práce nevyčerpala všechny možnosti, jaké prezentovaná pramenná základna nabízí. Vzhledem k pestrosti nálezů a dokumentovaných situací, které se výzkumy podařilo získat, je jasné, že jejich výpovědní hodnotu může v budoucnu rozšířit další bádání.

⁶⁶ Viz kapitola *Doklady osídlení – dějiny archeologického výzkumu na Tuchlovicku*, obr. 2. Dále např. Venclová 2001.

Prameny

Zeman, J. 1979: Zpráva o výzkumu sídliště ze starší doby římské v Tuchlovicích, okr. Kladno. Nálezová zpráva č. j. 8193/79, uložena v archivu nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, v. v. i.

Literatura

Aldred, C. 1975: Fine wood-work. In: In: Singer, Ch. – Holmyard, E. J. – Hall, A. R. (ed.) 1975: *A History of Technology. Volume I. From early times to fall of ancient empires, 684 – 703.* London.

Asmus, W. D. 1938: *Tonwaregruppe und Stammesgrenzen in Mecklenburg während der ersten beiden Jahrhunderte nach der Zeitenwende.* Veröffentlichungen der Schleswig – Holsteinischen Universitätsgesellschaft. Reihe 2, Nr. 5. Neumünster.

Behm – Blancke, G. 2002: *Heiligtümer der Germanen und ihrer Vorgänger in Thüringen. Die Kultstätte Oberdorla : Forschungen zum alteuropäischen Religions- und Kultwesen. Teil 2 : Katalog der Heiligtümer und Funde.* Weimarer Monographien zur Ur- und Frühgeschichte 38. Stuttgart.

Behm – Blancke, G. 2003: *Heiligtümer der Germanen und ihrer Vorgänger in Thüringen. Die Kultstätte Oberdorla : Forschungen zum alteuropäischen Religions- und Kultwesen. Teil 1: Text und Fototafeln.* Weimarer Monographien zur Ur- und Frühgeschichte 38. Stuttgart.

Bemmann, G. 1999: *Badow. Ein Gräberfeld der jüngeren vorrömischen Eisenzeit und älteren römischen Kaiserzeit im Landkreis Nordwestmecklenburg.* Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mecklenburg – Vorpommerns 34. Lübstorf.

Bemmann, G. – Bemmann, J. (Hrsg.) 1998: *Der Opferplatz von Nydam : die Funde aus den älteren Grabungen Nydam-I und Nydam-II. Band 1 und 2.* Neumünster.

Bemmann, J. 2009: Das Elbgebiet zwischen Wittenberg und Bad Schandau von der Spätlatènezeit (Stufe D2) bis zum Ende der älteren Römischen Kaiserzeit.

- In: Salač, V. – Bemann, J. (Hrsg.) 2009: *Mitteleuropa zur Zeit Marbods*, 361 - 404. Praha – Bonn.
- Beneš, J – Jiřík, J. – Kypka, J. 2006: Sídlištní a hrobové nálezy ze starší doby římské z Prahy-Křeslic (poloha Ke Štítu). In: Droberjar, E. – Lutovský, M. (eds.): *Archeologie barbarů 2005*, 287-311. Praha.
- Capelle, T. 1976: *Holzgefäße vom Neolithikum bis zum späten Mittelalter*. Hildesheim.
- Coblenz, W. 1955: *Das Gräberfeld von Prosiß. Teil I*. Leipzig.
- Comstock, P. 2004: Bogen der europäischen Vorgeschichte. In: Asbell, F. G. – Baker, T. – Comstock, P. – Grayson, Ch. E. – Hamm, J. – Herrin, A. – Massey, J. – Parker, G. 2004: *Die Bibel des Traditionellen Bogenbaus. Band 2*. Ludwigshafen.
- Daim, F. – Kempke, T. – Kouřil, P. – Poláček, L. (Hrsg.) 2000: *Studien zum Burgwall von Mikulčice. Band 4*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 18. Brno.
- Davies, de G. N. 1943: *The Tomb of Rekh-mi-Rē' at Thebes*. Vol. I and II. New York.
- Demek, J. – Mackovčín, P. (ed.) 2006: *Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny*. Brno.
- Demetz, S. 1998: Almgren Gruppe IV, Fig. 65 – 67: Zum Beginn der kräftig profilierten Fibeln. In: Kunow, J. (ed.): *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25. – 28. Mai 1997 in Kleinmachnow, Land Brandenburg*. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5, 137 - 148. Wünsdorf.
- Dohnal, Z. 1970: *Poznámky z kvartérně – geologického a paleobotanického výzkumu na lokalitě Tuchlovice*, Památky archeologické 61, 261 – 263.
- Drda, P. – Rybová, A. 1998: *Keltové a Čechy*. Praha.
- Droberjar, E. 1999: *Dobřichov – Pičhora. Ein Brandgräberfeld der älteren römischen Kaiserzeit in Böhmen (Ein Beitrag zur Kenntnis des Marbod – Reichs)*. Fontes Archeologici Pragenses 23. Pragae

- Droberjar, E. 2006a: Plaňanská skupina großromstedtské kultury. K chronologii germánských nálezů a lokalit v Čechách na sklonku doby laténské v počátcích doby římské. In: Droberjar, E. – Lutovský, M. (eds.): *Archeologie barbarů 2005*, 11 – 90. Praha.
- Droberjar, E. 2006b: *Hornolabští Svébové – Markomani. K problematice dalšího vývoje grossromstedské kultury ve stupni Eggerts B1 („Zeitgruppe 3“) v Čechách (dobřichovské skupina)*, *Archeologie ve středních Čechách* 10, 599 – 712.
- Droberjar, E. 2008: K chronologii nejstarších labsko – germánských (svébských) sídlišť v Čechách. In: Droberjar, E. – Komoróczy, B. – Vachůtová, D. (edd.): *Barbarská sídliště. Chronologické, ekonomické a historické aspekty jejich vývoje ve světle nových archeologických výzkumů*, 99 – 110. Brno.
- Ernée, M. 1997: Bemerkungen zu germanischen Siedlungsstrukturen in Nordwestböhmen am Beispiel der Mikroregion des Lomský – Baches. In: *Archäologische Arbeitsgemeinschaft Ostbayern/West- und Südböhmen. 6. Treffen 12. Bis 15. Juni 1996 in Hluboká nad Vltavou, Espelkamp*, 39 – 47.
- Filip, J. 1956: *Keltové ve střední Evropě*. Praha.
- Frolík, J. – Smetánka, Z. 1997: *Archeologie na Pražském hradě*. Praha – Litomyšl.
- Flügel, Ch. – Martinec, P. – Motyková, K. – Wagner, U. 2000: Zur Herkunft der germanischen Keramik vom Auerberg. In: S. Biegert – S. v. Schnurbein – B. Steidl – D. Walter (eds.): *Beiträge zur germanischen Keramik zwischen Donau und Teutoburger Wald*, 75 – 83. Bonn.
- Gupte, O. 1998: Die knieförmig gebogenen Fibeln der älteren römischen Kaiserzeit – Forschungsgeschichte und Forschungsstand. In: Kunow, J. (ed.): *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25. – 28. Mai 1997 in Kleinmachnow, Land Brandenburg*. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5, 203 - 212. Wünsdorf.
- Gupte, O. 2004: *Knieförmig gebogene Fibeln der römischen Kaiserzeit*. Universitätsforschung Prähistorische Archäologie 110. Bonn.

- Haarnagel, W. 1979: *Die Grabung Feddersen Wierde. Methode, Hausbau, Siedlungs- und Wirtschaftsformen sowie Sozialstruktur*. Wiesbaden.
- Charvátová, K. – Spurný, V. – Venclová, N. 1992: *Nálezové zprávy Státního archeologického ústavu v Praze 1919-1952*. Praha.
- Childe, G. V. 1975: Rotary motion. In: Singer, Ch. – Holmyard, E. J. – Hall, A. R. (ed.) 1975: *A History of Technology. Volume I. From early times to fall of ancient empires*, 187 – 215. London.
- Jacobi, G. 1974: *Werkzeug und Gerät aus dem Oppidum von Manching*. Die Ausgrabungen in Manching 5. Wiesbaden.
- Jaklová, V. 1993: *Laténské osídlení nymburského regionu*. Rukopis diplomové práce, uložený na Ústavu pro pravěk a ranou dobu dějinnou FF UK Praha. Praha.
- Joachim, H. E. 2002: *Porz – Lind. Ein mittel- bis spätlatènezeitlicher Siedlungsplatz im 'Linder Bruch' (Stadt Köln)*. Rheinische Ausgrabungen 47. Mainz.
- Klápště, J. 2002: *Archeologie středověkého domu v Mostě (čp. 226)*. Mediaevalia archologica 4. Praha – Most.
- Kossinna, G. 1907: *Über germanischen Mäanderurnen*, Korrespondenzblatt der deutschen Gesellschaft für Anthropologie 38.
- Kruta, V. 1972: *Železářská osada ze starší doby římské Kadaň – Jezerka (okr. Chomutov)*, Archeologické rozhledy 24, 317 – 327, 367 – 368.
- Kruta, V. 1979: Duchcov – Münsingen: nature et diffusion d'une phase laténienne. In: P. Duval – V. Kruta (ed.): *Les mouvements celtiques du Ve au Ier siècle avant notre ère*, 81 – 115. Paris.
- Krüger, B. 1987: *Waltersdorf. Eine germanische Siedlung der Kaiser – und Völkerwanderungszeit im Dahme - Spree – Gebiet*. Schriften zur Ur- und Frühgeschichte 43. Berlin.
- Křivánek, R. 2004: Geofyzikální metody. In: Kuna, M. a kol. 2004: *Nedestruktivní archeologie*, 117 – 184. Praha.

- Kuna, M. a kol. 2004: *Nedestruktivní archeologie*. Praha.
- Kunow, J. 1998: Die Hauptserie der Augenfibeln: Gruppe III, Fig. 45 – 54. In: Kunow, J. (ed.): *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25. – 28. Mai 1997 in Kleinmachnow, Land Brandenburg*. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5, 93 - 118. Wünsdorf.
- Kunow, J. (ed.): *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25. – 28. Mai 1997 in Kleinmachnow, Land Brandenburg*. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5. Wünsdorf.
- Kytlicová, O. 1970: *Pohřebiště z doby římské v Lužci nad Vltavou (o. Mělník)*, Památky archeologické 61, 291-393.
- Leube, A. 1978: *Neubrandenburg. Ein germanischer Bestattungsplatz des 1. Jahrhunderts u. Z.* Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte der Bezirke Rostock, Schwerin und Neubrandenburg 11. Berlin.
- Leube, A. 1998: Die Rollenkappenfibeln Almgren Gruppe II, Fig. 24 – 29, im Gebiet zwischen Weser und Perseta – Studien zur Typologie und zur Fundgeographie. In: Kunow, J. (ed.): *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25. – 28. Mai 1997 in Kleinmachnow, Land Brandenburg*. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5, 55 - 66. Wünsdorf.
- Liversidge, J. 1976: Woodwork. In: Strong, D. – Brown, B. (ed.) 1976: *Roman Crafts*, 155 – 165. London.
- Madyda – Legutko, R. 1986: *Die Gürtelschnallen der Römischen Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum*. BAR International Series 360. Oxford.
- Motyková, K. 1974: *Sídelní objekt s doklady výroby hracích kostek z doby římské u Hoštic*, Archeologické rozhledy 26, 504-519.
- Motyková, K. 1993: *L'importance de la Bohême au IIIe siècle av. J. – C. à la lumière de la recherche archéologique récente*, Etudes celtiques 28, 309 – 324.

- Motyková - Šneidrová, K. 1963a: *Die Anfänge der römischen Kaiserzeit in Böhmen*, *Fontes Archeologici Pragenses* 6. Pragae.
- Motyková - Šneidrová, K. 1963b: *Žárové pohřebiště ze starší doby římské v Tišicích ve středních Čechách*, *Památky archeologické* 54, 343 – 437.
- Motyková - Šneidrová, K. 1965: *Zur Chronologie der ältesten römischen Kaiserzeit in Böhmen*, *Berliner Jahrbuch für Vor- und Frühgeschichte* 5, 103 – 174.
- Motyková - Šneidrová, K. 1967: *Weiterentwicklung und Ausklang der älteren römischen Kaiserzeit in Böhmen*, *Fontes archaeologici Pragenses* 11. Praha.
- Motyková - Šneidrová, K. 1969: *Halštatsko – laténské sídliště u Tuchlovic, okr. Kladno*, *Archeologické rozhledy* 21, 99 – 100.
- Motyková - Šneidrová, K. 1970: *Nově objevené sídliště ze starší doby římské u Tuchlovic*, *Památky archeologické* 61, 236 - 260.
- Motyková, K. – Pleiner, R. 1987: *Die römerzeitliche Siedlung mit Eisenhütten in Ořech bei Prag*, *Památky archeologické* 78, 371-448.
- Moucha – Trnka 1959: *Středobronzový sídlištní objekt u Tuchlovic*, *Archeologické rozhledy* 11, 617 – 637.
- von Müller, A. 1957: *Formenkreise der Älteren römischen Kaiserzeit im Raum zwischen Havelseenplatte und Ostsee*, *Berliner Beiträge zur Vor- und Frühgeschichte* 1. Berlin.
- Peškař, I. 1972: *Fibeln aus der römischen Kaiserzeit in Mähren*. Praha.
- Pernička, R. M. 1972: *K otázkám zpracování nálezů z doby římské a ke klasifikaci kolečkové ornamentace*, *Časopis moravského musea* 57, 83 – 103.
- Pfeiffer – Frohnert, U. 1998: „Mit Augen am Fuß und mit Wulst statt Scheibe“. Verbreitung und Zeitstellung der preußischen Nebenserie A 57 – 61 und ihrer Varianten. In: Kunow, J. (ed.): *100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren. Internationale Arbeitstagung 25. – 28. Mai 1997 in Kleinmachnow, Land*

Brandenburg. Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5, 125 - 134. Wünsdorf.

Pleiner, R. 1958: *Základy slovanského železářského hutnictví v českých zemích*. Praha.

Pleiner, R. 1959: *Osada se železárnami z mladší doby římské v Tuchlovicích*, Památky archeologické 50, 158 – 196.

Pleiner, R. - Princ, M. 1984: *Die latènezeitliche Eisenverhüttung und die Untersuchung einer Rennschmelze in Mšec, Böhmen*, Památky archeologické 75, 133-180.

Pleinerová, I. 2005: *Studny z doby stěhování národů v Hostivici - Paloukách (okr. Praha - západ)*, Památky archeologické 96, 105 - 126.

Plesl, E. 1972: *Pravěké nálezy ze slatin u Františkových Lázní*, Památky archeologické 63, 378 – 420.

Plesl, E. 1990: *Pravěké nálezy ze slatin u Františkových Lázní (Addenda)*, Památky archeologické 81, 59 – 73.

Rausing, G. 1967: *The bow. Some notes on its origin and development*. Lund.

Richter 1982: *Hradištko u Davle, městečko ostrovského kláštera*. Praha.

Richter, M. – Vokolek, V. 1995: *Hradec Králové. Slovanské hradiště a počátky středověkého města*. Hradec Králové – Praha.

Rybová, A. 1961: *Předběžné poznatky z výzkumu římského sídliště v Zalužanech u Písku*, Památky archeologické 52, 387 – 404.

Rybová, A. 1964: *Pozdně laténské a časně římské sídliště v Novém Bydžově – Chudonicích*. Acta musei reginaehradecensis, S. B. VII, 3- 142.

Rybová, A. 1976: *Význam střeoevropské produkce keramiky na kruhu pro dějiny Čech ve 4. – 5. století*, Památky archeologické 67, 85 – 114.

Rybová, A. 1979: *Plotiště nad Labem. Eine Nekropole aus dem 2. – 5. Jahrhundert u. Z. I. Teil*, Památky archeologické 70, 353 – 489.

- Salač, V. 2005: *Vom Oppidum zum Einzelgehöft und zurück. Zur Geschichte und dem heutigen Stand der Latèneforschung in Böhmen und in Mitteleuropa, Alt-Thüringen* 38, 279-300.
- Salač, V. (ed.) 2008: *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a doba stěhování národů*. Praha.
- Sedláčková, H. 1990: *Ein latènezeitliche Haus aus Mittelböhmen (samt Rekonstruktionversuch)*, *Mannus* 56, 27 – 42.
- Sedláčková, H. 1991: *La Tène Period sunken-floored house at Křinec, district of Nymburk*. In: *Archaeology in Bohemia 1986 – 1990*, 228 – 232. Praha.
- Schmidt – Thielbeer, E. 1998: *Kleinzerbst. Ein germanisches Gräberfeld der Spätlatènezeit und der frühen römischen Kaiserzeit aus dem Landkreis Köthen*. Veröffentlichungen des Landesamtes für Archäologie Sachsen – Anhalt, Band 51. Halle (Saale).
- Schwantes, G. 1915: *Zur Entwicklungsgeschichte der Mäanderurnen des Elbgebietes*, *Prähistorische Zeitschrift* 7, 45 – 67.
- Schweingruber, F. H. 1983: *Der Jahrring. Standort, Methodik, Zeit und Klima in der Dendrochronologie*. Stuttgart.
- Sklenář, K. 1998: *Archeologický slovník - část 3. Keramika a sklo*. Praha.
- Šneidrová, K. 1955: *Laténská osada u Tuchlovic na Novostrašecku*, *Památky archeologické* 46, 185 – 206.
- Tomášek, M. (red.) 1999: *Čáslav. Místo pro život*. Čáslav.
- Venclová, N. (ed.) 2008: *Archeologie pravěkých Čech 7. Doba laténská*. Praha.
- Venclová, N. 2001: *Výroba a sídla v době laténské. Projekt Loděnice*. Praha.
- Vlček, V. a kol. 1984: *Vodní toky a nádrže*. Praha.
- Voigt, Th. 1940: *Die Germanen des 1. und 2. Jahrhunderts im Mittelgebirge*, *Jahresschrift für Mitteldeutsche Vorgeschichte* 32, 1 – 242.

Webb, A. 1991: *Archaeology of Archery*. Chesham.

Wołagiewicz, R. 1970: *Der Zufluß römischen Importe in das Gebiet nördlich der mittleren Donau in der älteren Kaiserzeit*, *Zeitschrift für Archäologie* 4, 222 – 249.

Zavřel, P. 2006: Současný stav poznání plaňanského horizontu v jižních Čechách. In: Droberjar, E. – Lutovský, M. (eds.): *Archeologie barbarů 2005*, 237 - 251. Praha.

Zimmermann, W. H. 1988: *Regelhafte Innengliederung prähistorischer Langhäuser in den Nordseeanrainerstaaten*, *Germania* LXVI, 465-488.

Ostatní zdroje

Chytráček, M. – Pokorný, P. – Šmejda, L. 2008: *Hradiště Vladař u Žlutic* [online]. Dostupné z: <http://abicko.avcr.cz/cs/2008/10/06/vladar.html>. Akademický bulletin, říjen 2008. Poslední úpravy 10. 10. 2008 [citováno 15. 12. 2010].